

ARTICVLVS III.

DISSOLVTIO ARGVMENTORVM

primi Articuli.

Ad 1. argum.
prioris dog-
matis.

Cuilibet po-
tentie passi-
uæ respōdet
aliqua acti-
ua quo mo-
do accipien-
dam.

Ad 2. Argu.

Homo ho-
minē gene-
rat, esto for-
mā non pro-
ducat.

Ad 3. Argu.

Homo, non
anima est pro-
cipuus finis
generatiōis.

Ad 1 arg. po-
sterioris dog-
matis.
Perfectū est
quod simile
sibi pcreat.

Dlluenda nūc à nobis sunt ea argumenta, quibus initio quæstio-
nis pbari videbatur animas intellectiuas virtute feminis tradu-
ci. Ad primū concedenda est maior; & ad minorem dicendum,
inesse materiæ potentiam passiuam naturalem ad recipiendam ani-
mam intellectiuam: cui potentia respōdet aliqua actiua naturalis,
quæ illius saltem introductionem, nexumque cum materia attingat.
Itaque ad astruendam veritatem illius effati, Cuilibet potentia passi-
uæ respōdet aliqua actiua, sat est dari in parentibus talem poten-
tiam, quando forma totius naturæ vim superat, eamque naturæ auctor
stata, ac definita lege producit, vbi primum agens naturale materiam
congruenter, perfectèque disposuit.

Ad secundum dicendum, quod homo inter cæteras animantes, suam
formā non eliciat è potestate materiæ; id non ex illius imperfectione,
sed ex animæ intellectiuæ dignitate prouenire, quæ vt præstatoris no-
tæ est, ita altiorē originem poscit. Quod tamen non impedit, quominus
homo generare hominē dicatur; vt in 1. lib. de ortu, & interitu exposui-
mus. Ad alteram partem eiusdē argumenti respōdetur, sæpe instrumē-
ta virtute principalis causæ producere effecta se ipsis nobiliora; nun-
quam tamen excitari ad efficiendum aliquid ex nihilo, quo duntaxat
modo animæ intellectiuæ produci queunt, vt superius ostensum fuit.

Ad tertium, Id quod materiæ vltimam dispositionem tribuit, habere
etiam vim effectricem formæ; si forma eiusdem sit ordinis cum disposi-
tionibus: quod in re proposita non accidit: siquidem anima intellectu-
ua est spiritalis substantia, independens quoad suum esse à corpore,
& supra materiæ conditionem eminens. Ac licet eadem anima suo mo-
do finis sit humanæ generationis; quia tamen præcipuus finis est ipsum
compositum, siue homo, qui gignitur; abunde sat est, vt generans non
dicatur frustrari sine, si producat totū compositum, esto formam ipsam
non generet, sed eius tantum cum materia copulationem attingat.
Quod etiam sufficit vt homo simpliciter perhibeatur gignere simile
sibi secundum speciem.

Quod attinet ad ea argumenta, quæ probare contendebant animas
intellectiuas produci ab Angelis; respōdetur; cum Aristoteles ait per-
fectum esse, quod aliud simile sibi procreat, interpretandum id de vi-
uentibus corporeis, non de ijs, quæ à materiæ concretione abiuncta
sunt; quorum perfectio aliunde æstimanda est. Item verò maiorem
esse in substantijs corpore vacantibus, quàm corpore præditis ordinem,
non quoad mutuam illarum inter se productionem, cum à Deo Opt.
Max. duntaxat per creationem effici queant; sed quoad Hierarchias,
& munerum administrationem, aliaque eiusmodi,

Cap. 4. q. 13.

De his D. Di-
onyf. in lib.
de celesti
Hierarch.

Quod

Quod si quis adhuc opponat verba illa Geneseos, faciamus hominē, quibus indicari videtur Deum inuitasse angelos ad creandum, vnā cum ipso, hominem. Occurrendum erit non id ijs verbis significari, etsi ita crediderint nonnulli, quorum meminit Theodoretus, sed innui potius decretum, & quasi consilium diuinarum personarum de creando homine, vt annotarunt Rupertus in exordio libri. 2. de Trinitate, & eius operibus, D. Gregorius cap. 27. lib. 9. Moralium, & D. Ambrosius in libro de dignitate humanæ conditionis.

Falsa quorundam sententia de procreatione animæ sensitiuæ & vegetatiuæ ab angelis.

Sed neque prætereundum est quosdā fuisse, qui putarint etsi Deus animam rationalem primorum parentum per se è nihilo produxerit, animam tamen vegetatricem & sensitiuam eorundem ab angelis fuisse procreatam. Itasensit Philo in libro de opificio sex dierum & in libro de profugis; idque sumpsit ex Platonis Timæo, in quo inducitur Deo, creato hominis animo consilij & rationis particeps, cum secundis Dijs, id est, angelis loquens, eisque mandans, vt quod reliquum erat hominis, id est, corpus & animum alentem, atque sentientem ipsi fabricarent. Hæc tamen sententia omnino explodenda est; in quam D. Basilii, Diuus Chrysostomus, & Theodoretus ad primum caput Geneseos, D. Augustinus lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 6. D. Cyrillus lib. 1. in Iulianum, inuehuntur. Et quidem iure optimo; Primum quia in homine non sunt plures animæ, sed vna tantum, eaque intellectiua, vt lib. 1. de Gener. ostendimus. Deinde quia animæ illæ, neque per creationem ab Angelis produci potuerunt, vt ex dictis constat: neque per actionē aliā: quia substantiæ abstractæ à corpore nullā formā physicā vi propria queunt in materiam inducere, vt in primo Physicæ Auscultationis libro demonstrauimus. Quin verò neque corpus ipsum primorum parentum, ab Angelis confici potuit, vt Plato, & Philo crediderunt: quandoquidem formatio corporis animantium perfectorum, nulla vi naturæ, præterquā facultatis formatricis, perfici valet: quemadmodum neque eiusmodi animantia aliter, quā interuentu seminalis, & formatricis virtutis, à natura gigni queunt, vt lib. 2. de cælo probauimus. Cæterum num Angeli, etsi corpus ipsum primorum parentum non effinxerint, aliquid tamen ad id ministerij exhibuerint, verbi gratia, colligendo puluerem, aut aliud quidpiam simile præstando, quæstio est in vtrāque partem probabilis. Affirmatiuam secutus fuit Abulensis ad 10. caput Geneseos quæst. 395. Negatiuam Alensis 2. p. quæst. 78. m. 2. art. 1. in priorem inclinat D. Augustinus lib. 9. super Genesim ad litt. cap. 15.

Philo Iudæ

Reijcitur à Patribus, D. Basilio, D. August. D. Cyrillo. Retinetur ratione.

Neque humanum corpus formare queunt angeli.

Abulensis Alensis. D. Auguste

QVAESTIO IIII.

QVONAM PUNCTO TEMPORIS

videatur anima intellectiua in

corpus infundi.

H 3

ARTI.

ege Senen. b. s. biblio. not. 17. &

pp. 9. q. 12. t. 3. ege D. Ba. Chryf. & Theod. ad c. Genes. Au. st. lib. 16. Ciuit. c. 6. yul. lib. 1. Boetius Iul. 3. q. 6. a. 3.

Di
lib.
ti

ARTICVLVS I.

DE ORDINE, PROGRESSVQVE
animarum in materia foetus, ante infusionem
animæ intellectiuæ; diuersæ au-
torum sententiæ.

Error quorū
dam de iuda
tione ani-
mæ in cor-
pus post par-
tum.

1. opinio de
progressu ge-
nerationis.
Confutatur.

2. opinio.

Refellitur.

3. opinio.

impugnatur.

VT propositam difficultatem enodemus, explican-
dum prius occurrit, quonam pacto materia foetus
ad receptionem animæ intellectiuæ procedat. Ari-
stoteles lib. 2. de generatione animalium c. 3. hunc
in modum ea de re scripsit. Conceptus principio
vitam stirpis vivere videntur: de anima quoq; sen-
situa pari modo, atque etiam de intellectu dicē-
dum; omnes enim potentia prius haberi, quàm actu necesse est. Qua
tamen ratione istiusmodi vitæ progressus intelligi debeat, non constat
inter auctores. Nam relicto in primis errore eorum, qui vt refert Ter-
tullianus in lib. de anima, arbitrati sunt animam foetus non induci, nisi
postquam in lucem prodijt. Occurrit sententia Alensis secunda parte,
quæst. 87. m. 3. art. 6. existimantis functiones vitæ, quæ in embryone
apparent, vt vegetationem, & accretionem, non esse ab eius anima; sed
ab anima matris, siue à virtute formatrice semini inhærente. Hæc ta-
men opinio ex eo confutatur, quia, vt est communis philosophorum
sensus, operationes vitales non ab externo, sed ab intrinseco vitæ prin-
cipio eius, quod agere, siue operari dicitur, proficisci debent. Ex quo
sequitur cum primum embryo nutrirî & augeri incipit, existere iam in
eo animam.

At enim qui animam embryoni tribuunt, in varias partes abiere. Qui-
dam inquit foetum obtinere primò animam vegetantem; & huic cer-
to temporis spatio de curso, superuenire animam sentientem; deinde
intellectiuam; ita vt in eodem homine maneant simul actu tres animæ.
Sed hoc fieri non posse probatum à nobis fuit in libris de ortu, & in-
teritu, vbi ostendimus nec plures animas, nec plures formas substan-
tiales cuiuscūque alterius naturæ, posse simul in eodem composito in-
ueniri.

Alij igitur animarum multitudinem improbantes, asseruerunt ean-
dem animam, quæ primò vegetatiua fuit, actione virtutis seminalis
paulatim perfici, ita vt tandem euadat sensitua. Deinde sensitua, di-
uina virtute extrinsecus assistente operanteque, reddi intellectiuam.
Hos multis argumentis coarguit. D. Thomas 1. p. quæst. 118. art. 2. Sed
illud in præsentî sufficiat, quòd nequit anima accessionem illam noui
gradus substantialis admittere, quin intendatur, non secus ac candor
adiectioe noui gradus, siue maioris perfectionis, cū tamen nulla sub-
stantia

Lib. 1. c. 4. q.
21.

stantia intendi, aut remitti possit, vt cōmuni philosophorum assensu docet Aristoteles in categoria substantiæ.

Alij censent foetum mox à principio intellectiuam animam obtinere, etsi non statim munia, quæ ipsi pecularia sunt, administret: sed primum actiones vegetandi; deinde sentiendi: tandem suo tempore intelligendi. At hæc etiam opinio procul deflexit à veritate, vt mox patebit.

ARTICVLVS II.

SOLVTIO PROPOSITÆ
dubitationis.

ERgo, superioribus sententijs reiectis, asserendum est materiam foetus primùm informari anima vegetatiua, deinde sensitua; postremo intellectiua. Quod probatur, nam foetus confestim post conceptionem nutritur sanguine, quem ei mater per venam umbilicarem ad id muneris destinatum transmittit: atque interim nullam sentiendi præbet significationem. Deinde, aliquot post diebus moueri incipit, etsi tenui & obscuro motu; vt in ijs, qui abortu eijciuntur, obseruari poterit: si enim pungantur, contrahent se se, quod pertinet ad animam sensitua. Tandem efformatis iam ad humanam effigiem membris, formam, cuius ea instrumenta sunt, accipit, idest, animum rationalem, quo in specie hominis reponitur. Quòd autem conueniens sit dari istiusmodi progressum in generatione hominis, confirmat D. Thomas loco citato primæ part. exemplo quorundam animantium, quæ ex putri materia oriuntur: vbi primò quidpiam viuens imperfectius, deinde aliud melioris notæ, nempe animal emergit. Quòd si id in bestiolis adeò imperfectis notari solet, consentaneum est, vt idem animantibus excellentioris naturæ conueniat, ac potissimùm humanæ soboli, cuius forma quanto est præstantior, tanto maiorem requirit apparatus: neque decet vt in rudem & incompositam materiæ molem, sed in corpus organis aptè, concinneque instructum infundatur. Ita porrò manet foetus materia aliquot diebus sub forma vegetatiua: deinde huic intereunti succedit forma sensitua; similiterque huic intellectiua. Nec mirum, quòd duæ priores formæ nullo externi hostis incurfu, aut oppugnatione, intereant, Nam cum prior sit via seu præparatio ad secundam, & secunda ad tertiam; priores ambæ eas accipient in materia dispositiones, quibus non nisi certo temporis spatio perseuerent, cedantque principi formæ, cui præeundo, istiusmodi veluti satellitio famulantur. Sanè quòd anima intellectiua non statim à principio materiam foetus informet, planè ostendunt nonnulla sacrorum Canonum decreta, quæ id supponunt, & vt cætera omittamus, Caput Sicuti 32. quæst. 2. vbi dicitur non committi homicidium ab eo, qui foetum in vtero occidit ante infusionem animæ, videlicet rationalis: quod non dum dici possit natum esse hominem.

Nulla substantia intenditur aut remittitur.

4. opinio quæ etiã reijcitur.

Assertio quæstionis.

Probatur.

Cōfirmatio, ex D. Th.

Inter animam vegetatiuam, sensitua, & intellectiua, mediat tempus.

Caput Sicuti.

Qui foetum necat ante infusionem animæ non est homicida.

Cate-

In quo con-
ueniāt aucto-
res circa pro-
positā quæst.

cap. 1. de
anima

In quo dif-
crepent.

Plutar.

Hippocr.

Fernel.

Cœlius.

Quæstionis

resolutio tū

quoad mare:

tū quoad fœ-

minas.

Eius confir-

matio.

Conclusio.

Corpus Chri-
sti momēto
formatū est
in mater no-
vtero.

Cæterum quo temporis puncto (quod erat propositæ quæstionis caput) seu quot dierum transacto spatio anima intellectiva infundatur corpori disceptatio est inter Philosophos: in eo tamē cōueniunt quod infundatur cum primū corpus organis humanæ proli cōuenientibus distinctum, perfectumque est: quod obtinet etiam dum non est sub magnitudine maiori, quā sit grandioris formicæ, vt affirmat Aristoteles lib. 7. de histor. anim. cap. 3. & Abulensis in caput 1. Matthæi parte 1. quæst. 53. Verum non semper hæc magnitudo eadem est. Qua de re ita scripsit Fernelius in lib. de hominis procreatione capite 10. Sæpe obseruauimus die quadragesimo eiectum fœtum semidigiti (vt ait Aristoteles) formicæ maiusculæ magnitudine verè, ac prorsus conformatum. Caput erat auelanzæ par, & maius, quam pro reliqui corporis ratione: oculi vt cancris exerti: nasus, auriculæ, brachia, manus, crura, pedes, hisque secreti digiti: hæc ille. Conueniunt quoque Philosophi in eo, quod fœminæ corpus ob defectum caloris, & imbecillitatē virtutis formatricis tardiùs delineetur. Quo autem tempore huiusce delineationis opificium absolutum sit, discordarunt qui olim ea de re scripserunt. Lege Plutarchum lib. 5. de placitis cap. 21. Hippocratem in lib. de fœtu, Fernelium in lib. de hominis procreatione, Cœlium lib. 15. lect. antiq. cap. 23. Ambrosium Pareum lib. 23. cap. 11. Communior tamen, veraque sententia est, in maribus absolui circa quadragesimum diē; in fœminis circa octogesimū. Quod ex eo optimè cōfirmatur, quia in veteri lege fœmina, si masculum pareret, quadraginta diebus, si fœminam, octoginta se se domo continebat, & à templi ingressu cessabat. Hunc enim numerum diuinarum literarum interpretes ad imitationē naturæ, ac tēporis, quo in vtero corpus effingitur, præscriptū fuisse aiunt.

Quibus ita constitutis respondemus ad quæstionem initio excitatam; animam intellectuam infundi & vniri corpori in eo instanti, quo primū materia, & membrorum effigie, & cæteris accidentibus, quæ talis forma exigit, instructa dispositaque est; quod accidere solet circa eum diem, quem diximus paulò ante. Hanc tamen successiuæ formationis legem, non seruauit Corpus Christi seruatoris nostri in vtero Virginis Matris. Nam quod naturæ vi quadraginta dierum spatio paulatim effingendum erat, diuina virtute, ac Spiritus Sancti opera, momento perfectum absolutumque fuit, vt est communis Patrum & scholasticæ Theologiæ professorum doctrina. Ita Sophronius in concil. Synonen. act. 11. Basil. hom. 25. de hum. Christi gener. Damasc. lib. 3. cap. 2. Euthym. Matth. 1. Fulg. lib. de incarnatione cap. 3. Leo. in epist. 11. ad Iul. D. Thom. 3. p. q. 30. art. 1. alij doct. in 3. d. 3. Alens. 3. p. q. 8. m. 2.

Q V Æ S T I O. V.

V T R V M O M N E S A N I M Æ

intellectiuæ naturæ dignitate pares sint.

ARTI-

ARTICVLVS I.
NEGATIVÆ PARTIS
argumenta.

NON adducimus in controuersiam an omnes animæ intellectuæ conueniant in naturam vnius speciei, quam ex æquo participant; id enim in confesso est apud omnes: sed vtrum communem illam naturam per differentias indiuiduales ita contrahant, vt omnes quoad suam quidditatem singularem equè perfectæ sint. Negatiuam partem defendunt Capreolus in 2. dist. 32. q. 1. Ioannes Maior quæst. 2. conclusione. 6. Hispalensis quæst. 1. Richardus quæst. 1. circa 4. principale, M. Albertus eadem dist. articulo sexto, Aegidius quæstione tertia, Lychetus in primo distinctione tertia, quæstione prima, Ferrariensis libro primo contra gentes capite tertio, lauellus octauo Metaphys. quæstione sexta, Caietanus ad quæstionem 85. primæ partis articulo septimo, Abulensis in caput decimū quintū Matthæi quæstione 656.

Qua de re
quæstio.

Qui partem
neg. defen-
dant.

Probat̄ verò hæc sententia hunc in modum. Vnumquodque operatur vt est, & vt se habet quoad operationem, ita & quoad suam naturam: sed animæ intellectuæ aliæ magis, aliæ minus perfectè operantur, siue spectemus actiones immateriales, cuiusmodi sunt intelligendi, & volendi actus; siue corporales, quæ organorū ministerio exercentur, vt internorum & externorum sensuum functiones. Igitur inter animas intellectuas aliæ erunt alijs perfectiores secundum naturam particularem.

1. argum.

Secundò, Cùm anima natura sua sit forma corporis, oportet vt ei quoad perfectionem respondeat & commensuretur: sed quædam animæ sortiuntur corpora aptioribus organis, meliori que temperamento affecta: atque adeò perfectiora: igitur aliæ alijs excellentiorem naturam obtinent. Tertiò (quæ ratio superioris confirmatio est.) Anima secundum se sumpta non ordinatur ad quoduis corpus; sed ad certum & determinatum: ergo vna respicit corpus nobilius, alia minus nobile. Sed huius in respiciendo varietatis, non potest esse alia causa, nisi maior & minor nobilitas essentiæ ipsarum animarum: ergo vna anima superat aliam nobilitate essentiæ. Huiusce argumentationis assumptum probatur, quia si quælibet anima ex se non ordinaretur ad certum corpus, sed ad quoduis indefinitè se se haberet; Cùm Deus infudit animā, verbi gratia, Socratis in eius corpus, potuisset, seruato naturæ ordine, ac citra miraculum, infundere in illud animam Platonis, quam postea creauit; atque ita Sophroniscus loco Socratis, quem tunc genuit, potuisset Platonem gignere. Ex quo sequitur eundem effectum singularem posse produci à duabus causis totalibus: quod negat melior pars rectè philosophantium.

2. argum.

3. argum.

4. argum.

Quartò, Magis ornat vniuersum, maioremque illi conciliat pulchritudinem & venustatem disparitas perfectionis secundum naturam, quam æqualitas: siquidem æqualia non habent per se ordinem, quo maximè pulchritudo efflorescit: igitur conuenientius fuit animas esse inter se naturæ perfectione inæquales, quàm eodem perfectionis gradu contineri.

5. argum.

Quintò, Quemadmodum genera contrahuntur per differentias específicas inæqualis perfectionis; ita & species contrahi possunt per differentias singulares, quæ non sint æquæ perfectæ: ergo sub eadem communi natura animæ intellectuæ, vel sunt, vel saltem esse possunt aliæ animæ magis, aliæ minùs perfectæ. Probatur antecedens, quia id non repugnat ex parte Dei creantis animas; cùm in se contineat eminenter infinitos gradus nouarum perfectionum, quas rebus communicare potest. Deinde nec ex parte ipsarum animarum; cùm non appareat talis repugnantia.

6. argum.

Ultimo, quòd individuales animarum differentiæ non possint esse æquæ perfectæ, videtur ostendi ex eo, quia alioqui conuenirent inter se vniuocè; siquidem quæ equalia sunt, in eo in quo sunt equalia, vniuocè conueniunt. At quòd hæc conuenientia nequaquam admitti debeat, manifestum est; quia id, in quo conuenirent, diuideretur per alias differentias; de quibus rursus eadem quæstio rediret, num essent æquales: quòd si essent, pari ratione vniuocè conuenirent, vt priores; atque ita daretur processus in infinitum. Quare non videntur tales differentiæ, atque adeò neque animæ, quæ per illas constituuntur, æqualem habere inter se naturæ perfectionem.

Articul. parisiensis.

Henr. Durand. Arist.

His accedit auctoritas doctorum Parisiensium, à quibus equalitas animarum articulo quodam damnata est, Siquis, inquiunt, dicit omnes animas ab origine esse equalis, errat; quoniam aliàs anima Christi non esset perfectior, quàm anima Iudæ. Huius articuli meminit Henricus Gandauensis quodlibeto tertio quæstione quinta, & Durand. 2. dist. 32. quæst. 5. Huc etiam pertinet illud Aristotelis hoc in libro capite nono, text. 94. molles carne, benè aptos mente, atque ingeniosos esse. Quibus verbis ex carnis molitudine & temperamenti præstantia maiorem intellectus, atque adeò & animæ nobilitatem colligit. Quò item spectat illud Salomonis Sapient. 8. Puer erā ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.

ARTICVLVS II.

ARGVMENTA PRO PARTE affirmatiua.

Con-

Contrariam opinionem defendit Durandus in 2. sentent. dist. 32. quæst. 3. Argentinas ibidem quæst. 1. art. 2. Soncinas 8. lib. Meta-phys. quæst. 26. Sotus in prædicamentis cap. de substantia. q. 2. Zimara theoremate 54. In eandem inclinatur Henricus Gandauensis, licet, quia doctor Sorbonicus, propter iuratum Parisiensis articuli auctoritatem, non absolute sententiam proferat. Porro quod fuerit in hac controversia D. Thomæ iudicium, non liquet. Illius sectatores, eius hac de re doctrinam, quasi Lesbiam regulam, ad id, quod quisque sentit, accommodat. Caietanus ait adeo planum esse illum inæqualitatem animarum posuisse, ut eos, qui id non vident, cæcos appellet: Sotus loco citato ex ijs cæcis vnum se esse profiteretur. Certè non desunt loca apud D. Thomam, quibus vtraque pars se se tueri posse videatur. Nam Sanctus doctor in 1. sent. dist. 8. quæst. 5. art. 2. in responsione ad 6. ait animam, quæ ad corpus melius dispositum ordinatur, perfectiorem esse. Et in 2. dist. 21. quæst. 2. art. 1. ad 2. affirmat animam primi parentis digniorem fuisse, quam animam Eux, propterea quod proportionem seruabat ad proprium corpus, quod nobilius erat. Et in eodem libro dist. 32. quæst. 2. art. 3. cum ex professo quæsisset num animæ in sui creatione æquales sint, respondet æquales esse in natura speciei, sed differre numero ex diuersitate corporum, per quæ indiuiduantur, & vnam tantò esse alia nobiliorem, quanto melioris temperamentum corpus sortitur. Sed enim idem quodlibeto tertio, articulo tertio ait singularia vnus speciei non habere inter se ordinem; habere tamen quæ specie differunt, quia in speciebus rerum vna abundat super aliam, sicut in speciebus numerorum. Quibus verbis significare videtur singularia contenta sub eadem specie non se excedere nobilitate essentiæ. Priora tamen loca inæqualitati animarum apertius fauent in doctrina D. Thomæ.

Porro ad astruendam partem affirmatiuam nostræ quæstionis, quidam è recentioribus Methaphysicis tria, inter alia, afferunt argumenta. Primum, quia si omnes animæ essent inæquales, non possent duæ cum æquali perfectione à Deo produci, quod est absurdum. Secundo, quia cum singulis diebus creentur à Deo nouæ animæ, si eæ disparem haberent perfectionem, sequeretur non semper mundum æquè perfectum fuisse quoad substantiam, utpote cui ex animarum creatione noua in dies perfectio cumlaretur. Tertio, quia si animæ perfectione intrinseca essent inæquales, vnaquæque haberet suum peculiare quod quid est, atq; ita de singulis peculiare definitiones tradendæ esset; quod negant Philosophi, dum solam naturam communem definiri iubent. Verùm hæc argumenta parum habent roboris. Nam eorum primum difficultatem opponit, quæ vtriq; opinioni communis est: siquidem etiã cõtra eos, qui dicunt animas esse natura æquales, obijci potest, ex eorum sententiã non posse à Deo creari plures animas cū inæquali perfectione. Quod si id absurdum nõ reputant: æquo iure nec absurdum reputabunt negare, posse plures animas cū æquali perfectione à Deo produci. Secundum argumentum supponit perfectionem vniuersi pendere ex per-

Qui partem
attr. tuetur.

Henricus do-
ctor Sorbo-
nicus, quib

Incertum quid
sentiat D. Th.
de quæstio-
ne.
Lesbia regu-
la.

Quibus ratio-
nibus nõnul-
li partem affir-
mant.

1.

2.

3.

Retorquetur
1. ratio in an-
tiores suos.

2. ratio falsè
supponit.

D. Thom.
Vniuersi per
fectio nõ va-
riatur varia-
us indiui-
uis.

Ratio putat
absurdum
quod nõ est.
Vnumquod-
que singula-
re habet suũ
quodquid est.

Cur de sin-
gularibus nõ
sint definitio-
nes neque sci-
entia.
Porphyr.

Probatuſ ef-
ficaciũs pars
affir. quæſt.
1.

Axioma phi-
loſophicũ.

Aliud.

fectione horum aut illorum singularium; quod non ita est, ut recte do-
cet S. Thomas 2. contra gentes cap. 84. Quare licet inter animas, aliæ
alijs natura nobiliores essent, non ideo earum multiplicatione vniuer-
si perfectio variaretur: quemadmodum nec variatur nascentibus, &
intereuntibus quotidie nouis diuersarum specierum indiuiduis; inter
quæ constat dari inæqualitatem perfectionis non secundum speciem
tantum, sed etiam secundum rationes indiuiduales. Licet enim singu-
laria eiusdem speciei inter se perfectione æqualia sint: tamen si cum sin-
gularibus aliarum specierum conferantur, haud dubiè inæqualia esse
inuenientur, sicuti & naturæ specificæ; sub quibus collocantur. De-
nique tertium argumentum pro absurdo accipit vnamquamque ani-
mam habere suum peculiare quod quid est; quasi verò tam in animarũ
æqualitate, quàm inæqualitate non sit hoc necessariò confitendum.
Vtique siue animæ æquales ponantur, siue non: inficiandum non est
vnicuique intrinsecè competere suam differentiam indiuidualem, atq;
adeò suum peculiare quod quid est: nisi quod si animæ sint æquales, eæ
differentiæ parem habent perfectionem; si inæquales, disparem. Præ-
tereà, ex eo quod animæ inæquales constituentur, non magis sequitur
attribuendam vnicuique peculiarem definitionem, quàm si æquales
sint. Etenim definitiones adhibentur ad explicandas naturas rerum,
siue æquales, siue inæquales. Vnde si darentur duæ species parem ob-
tinentes naturæ perfectionem, adhuc quælibet earum propriam vin-
dicaret definitionem, non quæ inæqualitatem, sed quæ diuersitatem
naturæ aperiret. Ita verò causa, ob quam philosophi singularium defi-
nitiones minimè curant, non est quod indiuidua sub eadem specie pa-
rè sortiantur dignitatẽ, sed quia sub scientiarũ cognitionẽ nõ cadunt nisi
ea, quæ & perpetua sunt, & suo pte ingenio multis nota; quo pacto se
habent non singulares, sed communes naturæ. Adde etiam indiuidua
iccirco non propriè ad artem pertinere, quia non continentur definito
numero, sicuti species; vt Porphyrius cap. de specie docuit ex Plato-
ne in Philebo.

Hiscæ ergo argumentis omisis, tum quia parum sunt efficacia, tum
quia nonnulla à veritate aliena inuoluunt: aliter institutum cõfirma-
ri poterit, nimirum ita. Si omnes intellectuæ animæ haberent inter se
inæqualem perfectionem, quoad naturas singulares, idem quoque pro
nuntiandum esset de omnibus alijs indiuiduis, saltem substantiarum,
eiusdem infimæ speciei, cum in omnibus æqua ratio inueniatur: atqui
hoc admittendum non est; ergo neque illud. Maior conceditur ab ad-
uersarijs. Minor probatur. Nam si eiusmodi indiuidua necessariò ef-
ferent inæqualis perfectionis, sequeretur omnia effecta singularia perpe-
tuò degenerare à suis causis. Nam cum illa nobiliora esse nõ possint; si-
quidem nullus effectus est præstantior sua causa principali: cum item,
vt aiunt, æqualia esse nequeant; consequens est, vt inferioris dignita-
tis sint. Quod tamen repugnat communi axiomati philosophorum
aigentium; quamlibet causam vniuocam producere effectũ sibi omnino
similem, modò tollantur impedimenta.

Se-

Secundò. Præcipua ratio, qua aduersarij probant inæqualitatem animarum est inæqualitas perfectionis in operando: sed hæc ratio non conuincit: ergo & cat. Probatur assumptio. Ex inæqualitate in operando non rite arguitur maior nobilitas eiusdem potentia; ergo nec maior nobilitas, seu perfectio animæ. Antecedens huius rationis ostenditur testimonijs Aristotelis. Nam libro primo huius operis capit. 4. text. 64 & lib. 2. cap. 9. text. 92. & in problematis sect. 31. quæst. 14. defectum & præstantiam operationum, quæ oriuntur ab eadem potentia secundum speciem, non minori aut maiori perfectioni ipsius potentia; sed defectui, aut perfectioni organi, quo utitur ascribendam censet. Potest vero anima æquè perfecta ex præstantia, seu vitio formatricis virtutis progenitorum, aut aliarum causarum externarum, sortiri organa meliora, deteriora ve, atque ita horum interuentu exactius, vel imperfectius administrare operationes facultatum organicarum.

Aristot.

potentiarum eiusdem speciei inæqualitas in operando organo ascribitur.

Leged. Tho. in disputat. quæst. de anima. 7. ad 7.

Tertio. Quòd ex præstantia ingenij non rectè colligatur maior intellectus facultatis, seu mentis perfectio, ex eo probatur, quia videmus eundem hominem nunc promptiorem fieri, nunc hebetiorè in intelligendo: quosdam graui morbo excellentiam ingenij amisisse; alios purgationibus & medicamentis acutiores factos. Vnde Carneades ferunt aduersus Stoicorum dogmata scripturum superiora corporis ad acuendum ingenium elleboro albo purgasse; quòd alios quosdam studiorum gratia fecisse refert Plinius lib. 35. cap. 5. Cum igitur ipsa intelligendi vis, quæ in animo residet, istiusmodi varietatem in se ipsa nequaquam subeat, planum videtur maiorem facilitatem, aut tarditatem in intelligendo non proficisci à maiori, minori ve præstantia ipsius intellectus: sed ex concursu, & satellitio cooperantis phantasia, quæ si organum melius dispositum habeat, maiori alacritate & promptitudine suam operam ministeriumque intellectui præstat, ut iam non semel admonuimus.

Carneades ut subtilius cogitauerit Stoicorum refelleret, elleborum ante sumpsit.

Deinde, quòd in doctrina Peripatetica non solum animæ, sed quævis alia individua eiusdem infimæ speciei, æqualia sint, probatur. Nam Aristoteles lib. 3. Metaphys. cap. 3. text. 11. docet in ijs, quæ continentur sub eadem specie infima, non dari prius & posterius: daretur autem si in illis inueniretur altior gradus perfectionis. Præterea libro 7. Physic. cap. 4. text. 31. & lib. 10. Metaphys. cap. 13. text. 26. monet in natura generis subesse analogiam, quia nimirum generica natura perfectius esse obtinet in vna specie, quam in alia propter inæqualitatem differentiarum, per quas contrahitur. Cum igitur hanc inæqualitatis analogiam in genere, non autem in specie ponat, satis indicat non agnoscere se in indiuiduis eiusdem speciei inæqualitatem perfectionis penes differentias indiuiduantes.

ARTICVLVS III.

VTRAQUE PARS CONTROVERSIÆ

probabilis iudicatur: præfertur affirmatiua

diluuntur aduersariorū argumenta

His ita disputatis, vtraque pars controverſiæ nobis probabilis videtur. Quia tamen affirmatiua doctrinam Peripateticam magis ſapit, vt non obſcurè teſtantur loca, quæ ex Ariſtotele paulo ante citauimus, eam potiùs amplectemur, in quam etiam libro ſecundo Phyſicorum inclinauimus. Reſpondeamus ergo ad argumenta, quæ pro aduerſaria opinione attulimus. Ad primum, cuius ſolutio facile iam ex dictis colligi poterat, dicendum ex nobiliori modo operandi colligi maiorem potentiæ nobilitatem; quando potentia ex ſe & intrinſecè talem modum vendicat. Quod tamen in potentijs eiufdem infimæ ſpeciei non accidit. Nec enim v. g. potentia videndi Lyncei ex ſe eſt perſpicacior, quam potentia videndi Socratis; ſed ideo perſpicacius intuetur, quia organum melius affectum obtinet. Nec intellectus Ariſtotelis ex ſe eſt acutior, quàm Platonis; ſed propterea acutius expeditiùſque intelligit; quia promptiori phantaſiæ miniſterio iuuatur, vt ſupra monuimus.

Ad. 1.

Quando ex nobiliori operanti modo colligatur nobilior potentia.

Ad. 2.

Ad 3.

Quelibet anima non quilibet mater à ſe determinatâ reſpicit.

Ad 4.

equalitas etiã vniuerſum dicitur.

Ad ſecundum, dicendum eſt animam eatenus dici reſpondere corpori, eique commenturari, quatenus non habet ordinem niſi ad corpus conuenientium organorum apparatus inſtructum, ſibi que conueniens: ex quo non ſequitur corpori meliùs diſpoſito perfectiorē animam intellectiuam deberi. Ad tertium concedendum eſt quod aſſumit fatendumque vnā quamque animam non reſpicere indeterminatè quoduis corpus, ſed certum, ita vt in eo inſtanti, quo Deus animam Socratis infudit, aliam animam citra miraculum infundere nequiverit, vt rectè probat argumentum. Vnde cum inter corpora, quæ ab animabꝫ intellectiuis informantur, alia magis, alia minùs perfecta ſint, non eſt inſiciendum quafdam animas reſpicere corpora magis perfecta, alias minùs perfecta ſecundum accidentia: ita tamen vt maior illa perfectio non reſpiciatur per ſe, ſed per accidens ab anima ſecundum ſuam naturam ſpectata; quia nimirum hæc anima per ſe reſpicit hanc materiam, cui accidit obtinere perfectiores diſpoſitiones. Vnde fit vt talis in reſpiciendo diuerſitas, ſicuti non per ſe competit animæ, ita nec in ea maiorem naturę perfectionem arguat.

Ad quartum reſpondendū eſt, etſi pulchritudo vniuerſi ex inæqualitate & diſtinctione rerū magis, quàm ex æqualitate reſultet; nihilominus etiam æqualitatem pro ſuo modo decoris elegantiam augere: in ijs autem, quæ ſub vnâ & eadem infima ſpecie collocantur, nō poſſe dari inæqualitatem eſſentiæ, vt mox dicemus.

Ad

Ad quintū, negandum est antecedens & ad eius cōfirmationem dicendum, non posse animam intellectiuam per inæquales differētiās cōtrahi; quia natura speciei infimæ non est capax eiusmodi contractionis. Nam quanto magis à summis ad ima descenditur, tanto natura communis contrahitur per differentias minus diuersas, hoc est, quæ constuant res minus inter se differentes (alioqui enim omnes differentia primò diuersæ sunt). In hoc ergo descensu postquam deuentum fuerit ad naturas singulares, in quibus iam deinceps omnis cessat contractio; consentaneum est, vt natura contrahatur per differentias, quæ inter se cōueniant quantum fieri possit, videlicet secundum æqualitatem perfectionis, quando per identitatem conuenire nequeunt. Atque ita cōtrahitur omnis species infima per differentias indiuiduantes, quæ inter se pares sint; non æqualitate positiua, quasi vna in se cohibeat omnē perfectionem alterius; sed negatiua, ita vt vna non contineat aliquem gradum perfectionis, quo aliam excedat.

Vltimum argumentum facile dissoluet qui dixerit nullam naturā vniuersalē censerī vniuocam nisi eam, quæ potest ad inferiora per differentias contrahi, quam contractionem non admittunt ipsæ differentia, tum ob alias causas, tum quia alioqui daretur progressus ille in infinitum, qui in argumento deducitur. Itaque non sufficit ad vniuocationem, æqualitas illa, quam sortiuntur differentia singularium, quæ sub eadem specie infima continentur. Quin potius semper ea, quæ in aliqua natura vniuersali vniuocè conueniunt, addunt aliquem perfectionis gradum supra illam; cū natura vniuersalis non possit continere actū totam perfectionem inferiorum, quibus communicatur.

Quod verò ad Parisiensem articulum spectat, Durandus loco citato respondet vnam animam intellectiuam esse alia perfectiorem, si expēdatur quoad potentias sensitivas, & vegetatiuas: has enim concedit posse excellentioris esse naturæ sub eadem specie infima: & hanc inæqualitatem ait videri sat esse ad tuendam auctoritatem articuli: cū solum statuat animas esse inæquales non determinando certū inæqualitatis modum. Verū hæc responsio non satisfacit. Primum, quia articulus de inæqualitate secundum differentias indiuiduales, de qua erat controuersia, sententiā pronuntiauit. Deinde quia, vt supra ostēdimus, omnes potentia sub eadem infima specie contentæ parem obtinent naturæ dignitatem; etsi alia alijs functiones suas perfectiūs administrent ob maiorem commoditatem organorum. Potius ergo dicendum quāuis illius articuli auctoritas haud parua sit: tamen extra scholam Parisiensem, irrefragabilem non esse.

Locus verò Aristotelis ex tertio de anima tantum indicat carnis mollitudinem esse indicium boni ingenij modo superius explicato, non autē præstantioris animæ. Verba item illa ex sapientiæ & cæteris interpretationibus omisissis, bifariam explicantur. Vno modo, vt dicat Salomon sortitum se fuisse animam bonam, id est, egregiam indolem ad sapientiam, & virtutes, non quidem ex maiori præstantia ipsi animæ insita; sed ex affectione & dispositione corporis, quæ, vt superius

Ad 5.

Cur natura
specifica nō
contrahatur
per inæquales
differentias.

Æqualitas po
sitiua.
Æqualitas ne
gatiua.

Ad 6.

Differentia
per se cōcon
trahuntur.
Quæ æquali
tas requiritur
ad vniuoca
tionem.

Responso Du
randi ad Pa
risiensem ar
ticul.

Non satisfacit.

Mollitudo
carnis vt bo
ni ingenij
indicium sit.

Exponitur Sa
lomonis lo
cus.

dixi-

diximus, etiam ad immateriales actiones multum confert. Altero, ut loquatur de bonitate ex virtutibus & gratia sibi diuinitus concessa. Illud hic postremo aduertimus, quosdam in hac quaestione multorum patrum afferre testimonia ad probandam animarum æqualitatem. Verum ea nos ideo præterisse; quia nullum eorum de anima secundum individuales differentias, sed secundum communem eius naturam loqui videtur.

Q V Æ S T I O. VI.

SIT NE ANIMA INTELLECTIVA
vera hominis forma, an non?

A R T I C V L V S I.

QVÆ ARGVMENTA NEGATIVAM partem quaestionis astruere videantur.

VT argumentis, quæ ad suadendam negativam partem afferri possunt, viam aperiamus; prænotandum est ex D. Thoma 2. contra gentes cap. 68. ut aliquid forma substantialis alterius, verè ac propriè dicatur, duo requiri. Vnum, ut sit principium essendi substantialiter ei, cuius est forma. Alterum, quod ex priori sequitur, ut forma, & materia in vnus compositi naturam, & in vnum esse totius coalescant. Quòd igitur hæc in animam intellectiuam minime conueniant, atque adeò quòd non sit forma hominis hunc in modum videtur ostendi. Id, quod non potest comunicare materiae suam propriam potentiam, & operationem; nec poterit ei suum esse imperari: siquidem nec potentia, nec actio simplicior est, abstractior ve quàm essentia, à qua virtus, vel potètia manat. Atqui anima rationalis nequit comunicare corpori intellectum, siue intellectiōem, quæ est propria ipsius operatio; ergo neq; poterit ei comunicare suum substantiale esse. Quod tamen, vti diximus, ad rationem formæ exigitur.

Secundò. Ea, quæ inter se maximè distant, nequeunt apte copulari; sed anima intellectiua, cù sit spiritalis substantia, maximè distat à fœce materiae, & humani corporis concretione; non potest igitur corpori seu materiae ad vnus rei compositionem congruenter aptari. Adde cum anima intellectiua interitu vacet, corpus verò humanum dissolubile sit, non videri quo pacto hæc pportione sibi respondere possint.

Tertiò. Forma refertur ad materiam, ut relatum transcendens: sed

Duplex conditio formæ substantialis.

1.
2.

1. Argum.

2. Argum.

3. Argum.

Acco

De
nis
Ari
lib.
11.
cap
c. 1.
N
ani

anima intellectiua non potest ita referri: non est igitur forma. Probat-
tur minor: quia relatum transcendens pendet quoad suum esse ab eo ad
quod refertur: anima verò non pendet quoad suum esse à materia, cū
extra illam manere possit.

Quarto, Cū anima hominis sit quid per se subsistens, fieri nequit, vt
corpori vniatur, nisi ppter aliquod ipsius bonū. Aut igitur ppter bonū
essentiale, aut ppter accidentariū. Non propter bonum essentiale, cū
possit extra corpus subsistere. Nec etiam propter bonum accidenta-
riū; hoc enim maximè videretur esse veritatis cognitio, quam sensuū
ministerio acquirit; quod tamen dicendum non est, quia ex influxu
coelestis numinis potest extra corpus scientiam obtinere: ergo & cæt.
Adde quòd sapientis artificis non est operi suo impedimentū exhibere:
at anima intellectiua societate corporis impeditur à cognitione: siqui-
dem corpus, quod corrūpitur, degrauat animam. Vnde & illud Poetae.

Noxia corpora tardant

Accid. 6.

Terrernique hebetant artus moribundaque membra.

Quare non videtur Deus animam hominis corpori vti formam per se
copulasse.

Quinto, Vel vnio animæ cū corpore esset substātia, vel accidēs: si sub-
stātia; aliquid igitur substātiæ deperit in anima, moriēte homine, quod
tamen falsum esse constat, cū anima rationalis quoad suam substātiā
nulla ex parte interitum subeat: si accidens, ergo anima non per se, sed
per accidens, hominē constituit. Ex quo sequitur ex anima & corpore
non fieri vnum quid in genere substātiæ, ac proinde animam intelle-
ctiuam non esse propriam, ac veram hominis formam.

A R T I C V L V S. II.

NEGARI NON POSSE ANIMAM
intellectiuam esse verè, ac propriè for-
mam hominis.

De hac Plato-
nis sententia
Arist. hoc in
lib. ap. 1. tex.
21. Themist.
cap. 2. Philop.
c. 1. D. Greg.
Nyfl. 2. de
anima cap. 5.

IN hac quæstione fuit in primis sententia Platonis in Alcibiade pri-
mo intellectiuam animam non coniungi corpori, vt formam mate-
riæ; sed vt motorem duntaxat mobili, habereque se animum So-
cratis ad Socratem, vt gubernatorem ad nauem, quatenus intelli-
gentiæ & rationis artificio, quasi clauo corpus mouet, eiusque actio-
nes inflectit & moderatur (etsi non desint, qui autument non negasse
Platonem animam intellectiuam esse formam corporis, sed informa-
re corp⁹ eo pacto, quo cæteræ formæ, quæ ita corporibus illigatæ sunt,
vt extra illa consistere non possint). Cum Platone sensisse vide-
tur Anaxarchus; siquidem vt Philo Iudæus cōmemorat in libro, qui
inscribitur, Quòd omnis probus liber est, à Nicocreonte Cypri tyrāno

Platonis sen-
tentia.

In bonū sen-
sam à quibus-
dam iudici-
tur.

Qui animā
formā homi-
nis esse nega-
rūt secundū
ōnes gradus.

Qui saltē secū-
dum gradum
intellectiuū.

1. Conclusio.

Probatur. 1.

Nihil agit ni-
si prout. in
actū est.

D. Thom.
Durand.

2.

Contra Plato-
nem.

3.

in mortarium saxeam coniectus, ibique ferreis malleis contusus identidem illud repetijt, tunde, tunde Anaxarchi follem; Anaxarchū enim non tundis: ijs verbis indicans corpus externum quid esse homini, nec ad eius naturam pertinere. Præterea non esse animum formam hominis asseruit Simplicius lib. 1. huius operis textu septimo, & Philoponus text. 11. Themistius lib. 2. cap. 27. Auerroes lib. 3. comm. 5. Petrus quidam Ioannes, vt refert Guido Carmelita in suo libro de hæres. Idem videntur existimasse nonnulli circa annum salutis nostræ 1300. vt colligitur ex Concilio Viennensi sub Clemente V. quod refertur in Clementina Ad nostrum de summa Trinitate, & fide Catholica. Item alij tempore Leonis X. vt indicat Conciliū Lateranense sub eodem sess. 8. Denique fuerunt qui putarent animam hominis secundum gradum intellectiuum non esse formā corporis, sed duntaxat ratione facultatum alendi & sentiendi, quarum munera à materia prorsus dependent, eique inhærent. In his videtur essenō obscure Caiet. 1. p. q. 76. art. 1. in responsione ad 1.

Sit tamen in hac disceptatione prima conclusio. Negari non potest, animā intellectiuā esse verā, ac propriā hominis formā, eiusq; corpus vt talē informare. Quæ conclusio hisce rationibus ostenditur. Principiū operationū cuiuslibet rei naturalis oportet esse eius formā; sed quilibet nostrū, experitur se intelligere, sētire, aliasq; eiusmodi functiones edere. Necesse est igitur inesse nobis aliquā formā, à qua prædictæ operationes manent; ea verò alia non est, quam intellectiua: cum in eodē cōposito plures formę substantiales esse nequeant, vt 1. de ortu & interitu ostēdimus; igitur anima intellectiua est vera hominis forma. Maior ppositio ex eo patet, quia nihil agit, nisi prout in actū est; nec verò aliquid in reb⁹ physicis est in actū, nisi per formā naturalē: cum materia sit pura potentia, nullāque effectricem vim possideat. Hoc argumentū deisūptum ferè est ex Aristotele cap. 2. huius lib. Nec vllum ad rem propositam confirmandam è fontibus Philosophiæ efficacius afferri posse credunt D. Thomas 1. p. q. 76, art. 1. & Durandus in 2. d. 17. q. 1.

Secundò, Idem confirmatur in hūc modū. Id vera cuiusq; rei forma est, quod rē in certa specie constituit, & ab alijs sciungit; Atqui ita se habet anima intellectiua respectu hominis; est igitur vera eius forma. Probatur assumptio. Homo namq; materiam cōmunem habet cum belluis, cæterisque cōpositis sublunariis, sicque materiæ beneficio nequit ab eis specie distingui, aut certam obtinere speciem; quare reliquum est, vt id merito intellectiux animæ sortiatur.

Tertiò, Quòd anima intellectiua non se habeat ad corpus, vt motor duntaxat, sed vt illius actus, ac forma, ita demonstratur. Mobile non accipit esse à motore, sed solam motionē: ergo si anima vnitur corpori tantū vt motor, ciebitur quidem ab ea corpus, non tamen ab illa esse accipiet; quare cum viuere sit quoddam esse rei viuentis, non viuet corpus per animam, quod est apertè falsum. Item, etsi navis vitium faciat, nihilominus Nauta illæsas habet hominis operationes: ac noster animus malè affecto corpore, non absque errore, & vitio actio-

nes

Cap. 4. q. 20

Lego
2. cōtra
968.

nes suas administrat, vt videre est in ebrijs & phreneticis. Non ergo animus est ad corpus, quod Nauta ad nauem. Adde quòd accessu animæ generatur homo, abscessu interit; cum tamen ex appulsu Nautæ ad nauem, vel motoris ad rem motam; similiterq; ex illius discessu, nequaquam id eueniat.

Quarto, Quòd secundum Aristotelis disciplinã, intellectiua anima fit vera hominis forma, ostendi potest, primùm quia in ea definitione, qua definijt animam actum seu formam corporis, comprehendit animã in commune, vt ipse inibi profitetur, atque adeò etiam intellectiuam. Deinde, quia proximo sequenti capite demonstrabit animam esse actũ seu formam corporis, eo quòd sit id, quo primò viuimus, loco mouemur, intelligimus. In quã ratiocinatione perspicuis verbis intellectiuam animam complexus est; cum per eam duntaxat intelligamus. Nec verò id minus dilucidè significauit 12. libro Metaphy. cap. 3. text. 17. vbi cum in quæstionem vocasset, num quemadmodum causa formalis non antegreditur id, cuius causa est: ita eodem intereunte nõ maneat; respondet non videri obstare, quominus maneat in quibusdam, velut in anima intellectus particeps. Itaque animam humanam inter formas cõnumerat. Accedit quòd illius dogmate, ex corpore & anima fit vnum, vt patet ex ijs, quæ docuit cap. primo huius libri textu 7. de omni anima absolutè differēs: at nõ fieret ex anima intellectiua & ex corpore vnũ, nisi illa huius actus, ac forma esset; sicque eam proportionem, quæ vnitatis conciliatrix est, inter se ambo seruarent.

Quinto, Ne Physicis tantum rationib⁹ certemus; esse animã hominis verã, ac ppriam eius formam docet Orthodoxa fides omni certior Philosophia. Id enim in primis definijt Concil. Viennẽse sub Clemente 5. cuius decretũ habetur in Clementina vnica de sũma Trinitate §. 2. hisce verbis, Doctrinã omnẽ seu positionẽ temerè asserentẽ, aut verentẽ in dubiũ, quòd substantia animæ rationalis seu intellectiuæ, verè, ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam, & veritati catholicæ inimicam prædicto sacro Concilio approbante, reprobamus, definiẽtes, quòd quisquis deinceps asserere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quòd anima rationalis seu intellectiua nõ sit forma corporis humani per se, & essentialiter, tanquã hæreticus sit cõsensus. Deinde hoc ipsum statuit Conciliũ Lateranense sub Leone 10. sess. 8. vbi hæc verba scribũtur. Dãnamus, & reprobamus õnes asserẽtes, animã intellectiuã mortale esse, aut vnica in cunctis hominibus, & hæc in dubiũ verentes; cũ illa non solum verè, per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verũ etiã immortalis & p corporũ, quib⁹ infũditur, multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicãda sit.

Secunda conclusio, Anima humana non solum quoad gradum sentiendi, & vegetandi, ac reliquos superiores: sed etiam quoad gradum intelligendi est verè, ac propriè hominis forma. Hæc probatur quia cũ formas rerum ex operationibus dignoscamus, sitq; hominis propriũ intelligere, ac ratiocinari, fateri opus est animã rationalem, etiam quoad eum gradum, à quo huiusmodi actiones manant, esse veram ac

4.
Secundum
Aristot. do-
ctrinam ani-
mã intellec-
tue formam
hominis.

5.
Secundũ fidẽ
Orthod.
Cõcil. Vienn.

a. Conclusio

Probatur 1o

Lege D. Th.
2. cõtra gent.
962.

2. propriam hominis formam. Secundò, Quia anima intellectiva in hoc vitæ statu omnem cognitionem haurit à sensibus, & quoad vsum etiã specierum, saltem maiori ex parte, depēdet à corpore, quatenus oportet intelligentem speculari phantasmata. Quod certè non esset, nisi etiam quoad gradum intelligendi haberet ordinem ad corpus, idque verè informaret; siquidem eiusmodi dependentia quoad operationem non nisi à naturali nexu inter animam corpusq; oritur. Tertiò, Quia nisi anima humana secundū prædictum gradum esset copulata corpori, vt eius forma, nihil faceret corporis temperamentum ad ingenij perspicaciam, & ad expediendas intelligendi actiones, cuius oppositum experientia docet, vt superius argumentabamur. Quarto, Idē ex eo stabilitur, quia cum Viennense, & Lateranēse Concilium absolutè decreverint animam intellectivam esse verè ac per se humani corporis formam, & anima intellectiva secundum gradum intelligendi, suum propriū ac peculiare esse sortiatur, dubitandum non est quin id decretum de anima quoad eiusmodi gradum intelligendum sit.

3. Concluf.

Recentiores
quidā perperā
philosophā-
tes.
Redarguan-
tur.

Tertia conclusio. Non sola fide ratum est, sed etiam naturalibus rationibus concluditur, animam intellectivam esse verè, ac per se humani corporis formam. Hanc conclusionem statuimus contra recentiores quosdam Philosophos perperam aientes quòd anima rationalis sit forma corporis, & quòd simul immortalis existat, sola fide teneri, quasi verò ex Philosophiæ placitis nulla forma corporis extra materiam coherere valeat. Deprehenditur verò horū deceptio ex eo, quia, quod ad immortalitatem attinet, Lateranense Concilium palàm statuit animam humanam etiam secundum Philosophiam esse immortalem, idq; nos in progressu philosophicis argumentis ostendemus. Deinde, quod ad rationē formæ spectat, ex superiore disceptatione constat, etiam citra fidei lumen naturaliter concludi ac convinci animam intellectivam eo, quo diximus, modo humani corporis formam esse.

ARTICULVS III.

OBVIAM ITER ARGUMENTIS
initio quæstionis propositis.

Ad. 1.

Intellectus n̄
est abstracti-
or a materia
quàm anima
Caiet.

Nunc primi articuli argumentis respondeamus. Ad primum dicendum. Etsi anima intellectiva nequeat communicare materiæ immateriales suas potentias, & eas operationes, quæ ab his eliciuntur, ita vt materia eis informetur: posse tamen illi suum esse substantiale communicare; non quòd istud minus simplex & immateriale sit; vt rectè ait Caietanus tum lib. 3. huius operis cap. 2. dub. vlt. contra Ferratiensem lib. 2. cōtra Gent. cap. 69. tum 1. p. q. 76. art. 1. in responsione ad 4.; sed quia potentiæ, & operationes nequeunt materiā nisi ipsi inhærendo informare; accidentia vero spiritalia neutiquā corpori inhæerere possunt: at anima informat materiam, eique suum esse substantiale

stantiale impertit non inhærendo, sed per omnes eius partes sese intime insinuando, easque animando. Ex quo patet non eandem esse rationem in anima rationali, & eius potentijs, atque actibus: quanquam & illud dici potest etiam intellectio animæ in corpore pendet à speciebus, quæ sensuum ministerio acquiruntur; item quatenus oportet intelligentem phantasmata speculari.

Ad secundum, esto anima intellectiua ob naturæ suæ dignitatem à corpore plurimum distet, respondere tamen illi secundum proportionem actus ad potentiam eiusdem generis, ideoque posse inter se societatem coire, & in vnius tertij naturam aptè copulari. Maximè cum corpus humanum ob natiui temperamenti, & organorū ad animæ functiones obeundas bonitatem, ita affectum sit, vt anima aliud neq; aptius, neque præstantius fortiri potuerit, vt libro secundo de ortu, & interitu ostendimus. In quo sanè mirabilis rerum ordo, & connexio visitur, dum animus, qui inter substantias intelligentiæ participes, infimum locum obtinet, cum eo corpore quod cæteris excellit, coniungitur, sicque iuxta D. Dionysij normam in 7. cap. de diuinis nominibus, summum infimi attingit infimum supremi.

Ad tertium, Cōcessa maiori neganda est minor, & ad eius confirmationem dicendum relata transcendentia pendere quoad suum esse à termino, id est, habere suum esse in ordine ad illum: & ita animam rationalem obtinere suum esse in ordine ad corpus, cuius forma est. Vnde essentialiter per habitudinem ad illud definitur. Verum non oportere omne relatum transcendens pendere à termino tāquam ab eo, à quo accipiat esse, vel sine quo existere non possit. Quòd si obijcias omne relatum transcendens referri ad aliud tanquam ad causam, proindeque si anima intellectiua est forma corporis, debere respicere corpus tanquā id, à quo accipit esse, cum causa definiatur id, à quo aliud esse accipit. Occurrendum erit animam intellectiuam referri ad corpus tanquā ad causam materialem, & tāquam ad id, non à quo, sed in ordine ad quod accipit esse. Sic enim causæ notio accipi debet, cum relatum transcendens dicitur referri ad aliud tanquam ad causam, nimirum ita vt causa, fuso significato, dicatur id, à quo, vel in ordine ad quod res accipit esse: dummodo tamen id sit aliquid prius. Nam etiam relata secundū esse, cum secundum suas naturas ad aliud referantur, obtinent suum esse in ordine ad aliud: verum quia sunt simul natura, illud aliud nō est quid prius. Alijs placet non omne relatum transcendens vendicare causam pro termino. Qua de re alibi.

Ad quartum, dicendum animam coniungi corpori propter substantiale bonum totius, vt videlicet ex ea vnā cū corpore species humana compleatur; itemque propter accidentariam quandam sui ipsius perfectionem, nimirum vt perficiatur cognitione intellectiua naturæ suæ congruente, quam sensuum ministerio acquirat; hic enim intelligendi modus semper ei naturalis est. Nec officit quod cum à corpore abscedit, ex influxu superni luminis sciētiam haurit: id enim magis ei ratione

Ad. 2.

Corpus hu-
manum præ-
stantissimi tē-
peramenti.

Ad. 3.

Anima
rationalis
est forma
corporis
humani
et per
hoc
accipit
esse
in
ordine
ad
corpusPrincipium
transcendentis
ad
causam

Ad. 4.

Anima intel-
lect. cū cor-
pori coniu-
gatur.

Ad 5.
Unio anime
cum corpo-
re triplex.
Causalitas
formę.

Cur anima
non videtur
per accidens
corpori.

Anima cũ se
paratur à cor-
po. nihil de
propria sub-
stantia amit-
tit.

Principium
suppositatio-
nis.

abiunctionis à corpore, quàm merito speciei humanę competit. Ad quintum vt pateat quid respondendum sit, obseruandũ est, unio-
nem animę cum corpore tripliciter sumi. Primum, pro actione, qua
anima corpori vnitur. Secundò, pro relatione coniunctionis inter ipsa.
Tertiò, pro huiusce relationis fundamento, quod nihil est aliud, quàm
causalitas formę & materię, id est, formam tradere se se materię, ipsam
actuando & perficiendo, vicissimque materiam subijci formę, exci-
piendo eam, fouendoque ita vt ex hoc mutuo complexu totum emer-
gat. Porro unio primo & secundo modo accepta accidens est. Tertiò
modo sumpta, est modus quidam, qui neque accidens, neque substan-
tia simpliciter dici debeat, sed modus substantię, vt in *Physicis* dixi-
mus. Ad argumentum igitur dicendum, licet unio primo & secundo
modo accepta accidens sit, non proinde tamen animam vniri per acci-
dens corpori, quia unio per accidens non contingit ex eo, quòd actio
vniendi, vel relatio sint accidentia, sed ex natura, & conditione eorũ,
quę copulantur, cũ eiusmodi sunt, vt in vnum simpliciter coire ne-
queant, quod in re proposita non accidit; quandoquidẽ anima, & cor-
pus sunt actus, & potentia eiusdem generis, habentes inter se naturalẽ
habitudinem, & proportionem ad condendum vnum quidpiam sub-
stantiale, vt superius à nobis dictum est. Quod verò ad tertiam unione
spectat, esto anima cũ à corpore abscedit eam deponat (nec enim so-
litaria materiam actuat, aut perficit) non iccirco tamen aliquid ei de
propria substantia, vel essentia deperit; quia modus ille, vt diximus,
nec accidens nec substantia simpliciter est; sed modus substantię, qui
modi, integra rei essentia, adesse, & abesse queunt. Id, quod tum alijs
exẽplis videre est, tum in aquę gutta, quę seorsim existens suppositũ
est; cũ vero alteri aquę vnitur suppositi rationem habere desinit, sicq;
amittit modum illum, in quo principium suppositionis consistit, qui
modus nec accidens, nec substantia simpliciter est, vt de causalitate
formę dicebamus, sed modus substantię.

Lege Calct.
det. q. 76. a. 1.

Lib. 2. c. 3. §
q. 6.

lib. 2. c. 3. §
q. 6.

Q V A S T I O VII.

VTRVM ANIMÆRATIONIS PAR-
ticipes ad numerũ hominũ multiplicentur, an non?

ARTICVLVS I.

DE PALINGENESIA, ET DE VNI-
tate formę assistentis, quam nonnulli finxere.

Duæ

Væ fuerunt in re proposita philosophorum sententiæ. Altera Empedoclis, Pythagoræ, Platonis, Apollonij Tyanæi, & aliorum, qui absurdam quandam *μετεμψύχωση*, idest, transanimationem induxerunt, asserentes hominum animas, cum ab vnus corpore excefferint, in aliena cor-

1. sententia.

Errorē hanc tribuit D. August. Pythagoræ serm. 143 de tempore, & D. Chryso. 109 in Ioān. homil. 1. & 66. & D. Epiphanius lib. 1. contr. hæres. c. 7. Eandem tribuit Manichæis D. Aug. in lib. de hæres. c. 46. & lib. 5. contr. Faust. c. 10.

Palingenesiā coarguit D. Basilus homil. 8. Hexam. D. Nemesius c. 8. lib. 2 de anima. D. Augustinus lib. 12. de ciuit. Dei cap. 20.

pora certis annorum spatijs demigrare, non hominum tantum, sed etiā pecudum. Hinc Pythagoras aiebat se fuisse Euphorbum, cui pectore quondam hæsit in aduerso grauis hasta minoris Atridæ. Et Empedocles se olim piscem fuisse suis carminibus cecinit. Inde quoque ortum habuit dogma illud Pythagoræorum, qui magnum scelus esse prædabant pecorum carnibus vesci, ne vt Tertullianus in apologetico contra gætes cap. 48. ait, bubulam de aliquo proauo quisquam obsonaret. Dissidium tamen est inter auctores num Plato reuera posuerit transmigrationem animarum etiam in corpora belluina, an in humana duntaxat. Plutarchus lib. 5. de placitis cap. 20. Plotinus Enn. 3. lib. 4. cap. 2. D. Nemesius lib. de natura humana cap. 2. affirmant. Negant Iamblichus, Proclus, Porphyrius, & alij vt Albert. 22. de anima lib. 9. c. 5. aientes id tantum secundum allegoriam dici à Platone. Quod colligere nituntur ex Cratylo, Theæteto, Phædone, & ex epist. ad Dionysium. Qua de re scripsimus lib. 2. de ortu & interitu cap. 11. q. 1. a. 1. Lege Philostratum in vita Apollonij, Laertium in Pythagora, Porphyrium in lib. de abstinentia. Errorem de transmigratione animarum scripsit Herodotus ab Aegyptijs ad Græcos manasse. Quē postea recepere hæretici Albanenses, & Albigenenses, quos coarguit D. Athanasius lib. 6. de beatitudine filij Dei, docens id esse contra fidem.

Tertull. Philostratus.

Laer. Porphy.

Sed relicta huius sententiæ absurditate, quæ iam diu exoleuit, & inter poetarum fabulas versatur, occurrit alia sententia existimantiū in disciplina Aristotelis ponendā esse vnā duntaxat animā intellectuicē, siue vnū intellectum, qui omnibus hominibus assistat, vt solis lumen vniuersitati: sic enim Aristotelem interpretati sunt eius discipulus, & scholæ successor Theophrastus, Themistius, Simplicius, Auerroes, alijque non pauci; etsi non omnes eodem modo de huiusmodi intellectu locuti fuerint. Quoniam autem Auerroes 3. huius operis comm. 5. & in destructionibus destructionum contra Algazelem, placitum hoc & Peripateticum, & verum esse multis argumentis defendit, cum eo nobis disputatio erit. Contendit igitur Arabs vnicum tantum dari intellectum separatum quidem re à singulis hominibus, sed eisdem assistentem, & coniuictum per imagines, quæ in cuiusque phantasia insident; atq; ab his imaginibus eius luce collustratis ait transmitti in ipsū intellectum intelligibiles formas, quibus ille consignatus rerum notiones capiat. Sicque fieri vt nos per eiusmodi intellectum separatum intelligere dicamur. Addit etiam, quadam consecutionis serie de absurdis absurda colligens, animam intellectuicem non esse veram hominis formam, nec hominem per eam essentialiter à belluis distingui; sed per aliam formam, quam cogitatricem nominat: & ad hanc pertinere vult cognitionem singularium, hæc cum quolibet homine progigni, vnaq;

2. sententia.

Suscipitur disputatio contra Auerroē.

Sententiæ Auerroicæ propositio.

Eius consecutarium.

in.

interire, & hominum numero multiplicari.

1. ratio pro
Auerros.

2.

3.

4.

5.

Possunt autem pro huiusmodi figmento hæ rationes adduci. Vnū quodq; vt est, ita operatur, cum actio sequatur esse; atqui intellectus habet per se operationem sine corpore; siquidem percipit res vniuersales, & à materiæ consortio abiunctas. Non est igitur vnitus corpori. Deinde, quod vnus tantum sit, ostenditur. Primū, quia multitudo, que est secundum numerum, non conuenit nisi formis, quæ pendent à materia. Item quia ad illustrandum omnia spectabilia, fat est vna lux solis; ergo ad illustrandum omnia intelligibilia sufficet lux vnus communis intellectus. Item quia communes animæ prænotiones, & effata, in quæ omnes consentiunt, non aliunde quàm ex vno, & communi intellectu, videntur prouenire. Rursus, quia nisi eadem esset omnium intelligentia, nec præceptor docere, nec discipulus addiscere quicquā posset. Vel enim eadem numero scientia, quæ in magistro est, communicatur discipulo, vel diuersa; non diuersa, alioqui vna scientia aliā procrearet, vt ignis ignem; qui tamen operandi modus non nisi rebus physicis conuenit: communicatur igitur eadem scientia, ac proinde vnus idemque est magistri & discipuli intellectus.

Idem Auerros
figmentum confir-
mari vide-
tur ex Arist.

1.

2.

3.

Aristotelicū
creditar à qui-
busdam.

Et platonici.

Iam verò quod hæc fuerit Aristotelis mens probatur. Primū, quia 3. huius operis cap. 5. text. 18. comparat intellectum lumini, videlicet, quia phantasmata splendore suo collustrat ad modum antea explicatum. Deinde, quia 2. de generatione animalium cap. 3. ait intellectum foris aduenire, id est, non esse infusum corpori, sed extrinsecus assidere. Postremò, quia cum eius sententia mundus æternus sit, & animus intelligentiæ particeps non intereat; nisi vnus tantummodò foret intellectus, existerent nunc actu infinitæ animæ contra eiusdem placitū in 3. Physicæ auscultationis libro. Et hoc quidem argumentum permouit etiam ad prædictam intellectus vnitatem in Aristotelis doctrina asserendam, non paucos è recentioribus Peripateticis: in quibus sunt Thomas Anglicus, Achillinus, Odo, Iandunus, Mirandulanus, Zimara, Vicomercatus, & quidam alij. Eodemq; adductus Bessario non minus in Aristotelica, quàm in Platonica disciplina eruditus lib. 3. cōtra Calumniatorē Platonis c. 21. statuit alterutrum ex Aristotelis dogmate concedendum; aut vnicum esse intellectum immortalem; aut plures, omnes morti esse obnoxios. Est tamen inter hos auctores dissidium. Nam quidam putant de mente Aristotelis ponendam esse in omnibus hominibus vnā eandemque formam assidentem, vt diximus: alij in formantem, vt Mirandulanus lib. 32. de euerfione singularis certaminis sect. 1. & lib. 33. sect. 2. & 6. & Achillinus lib. de intelligentijs.

A R T I C V L V S II.

REFELLITVR ERROR COMMENTA-
toris ponentis vnum duntaxat intellectum,
seu formam assidentem.

Hæc

HAEC tamen Commentatoris, seu commētitoris potius de vnitate intellectus sētētia, adeò stulta est, vt meritò Scotus in 4. d. 43. q. 2. dixerit dignum esse Auerroem, qui ob has ineptias ex hominum communione auerruncetur: Alij verò hoc eius figmentum monstrum vocarint, quo nullum maius Arabum sylvæ genuerint. Certè hoc vnum sat esse debuisset ad eos coarguendos, qui filium Rois tanti faciunt, vt eius animam, Aristotelis animam esse dicant.

Auerrois ex-
ploditur er-
ror.

Ac primum istiusmodi dogma, qua ex parte negat animam intellectuam esse veram, ac propriam hominis formam, satis à nobis superiori quaestione confutatum fuit: sed insuper addi nunc illud potest, quòd si Socrates per solam animam sensu præditam in sua specie constituitur, cum illa intelligendi gradum in se non includat, nec ad eam pertineat intellectus, nisi prout ei interiectu phantasmatum copulatur, vt fingit Auerroes, sequitur hominem ultra animalis naturam non assurgere, nec esse intrinsecè animal ratione præditum, quin potius belluam expertem iudicij, & rationis. Quatenus verò ea sententia omnibus hominibus eandem numero animam, eundemque intellectum attribuit, hoc modo refelli potest. Si omnium hominum vna esset anima, vel illa per omnes vniuersi partes commearet, vt anima mundi Platonica, vel certis locorum regionibus concluderetur. Primum dici non potest, vt libro secundo de cælo ostendimus, cum eiusmodi animam Platoniam fictitiam esse demonstrauimus. Si detur secundum, sequitur nõ ubique terrarum hominum phantasmata ab intellectu illustrari, atque ita non posse ubique homines intelligentes esse.

Homo non
constituitur
per solam ani-
mam sensiti-
uam.

Nõ est vnus
omniũ ho-
minum in-
tellectus.

r. ratio.

Cap. I. q. I. a.
3.

Secundo, Intellectio est actio immanens, maximèque vitalis; necesse est ergo, vt ab eo, quod intelligere dicitur, oriatur, in eoque maneat: ac proinde neuiquam poterit facultate in alio existente administrari.

2.

Tertio, Etsi candor parietis luce solis illustratus sui similitudinẽ ad aspectum mittat, non iccirco tamen actio videndi parieti attribuitur, nõ enim parietem videntem, sed visum appellamus: ergo quòd species intelligibiles à phantasia Socratis in intellectũ illum possibilem transfundantur, non sat erit, vt Socrates intelligere dicatur, nisi intelligendi principium in se cohibeat.

3.

Quarto, Cum phantasmata, quæ Alexander, & eius Bucephalus effingunt, eiusdem esse speciei possint, vtpote si vtrisque eadẽ res cognita represententur, non minùs poterit communis ille intellectus phantasmatis Bucephali, quàm Alexandri ad eliciendas rerum imagines copulari. Quare si Auerroes idẽ Alexandrum intelligere ait, quia eius phantasmatis intellectus iungitur, dicat quoque ipsius Bucephalum ob eandem causam intelligere. Itaque Auerroes homo acutus, & ingeniosus intellectum belluis donat, hominibus adimit.

4.

Quinto, Cũ intellectio, & volitio sint intellectricis animæ actiones, si vna eunctorũ hominũ foret anima, omnes eiusmodi actus illi inessent, sicq; oporteret conuenire illi pariter errorẽ, & scientiã, vitium, & virtutẽ, ab eademq; simul honestam, & turpem actionem exerceri, eandem

Solutio
2.
3.
4.

L dem

dem peccati labe commaculatam esse, & cœlestis, diuinæq; gratiæ splendore nitere. Denique admittendum esset vnâ animam omnium scelerum, quæ vnquam ab hominibus commissa sunt, ream esse, & omnium pœnas daturam, itemque omnium rectè factorum præmia reportaturam: quæ omnia stultitiæ, & impietatis plena sunt.

Sexto. Quod vnitas animarum à Peripatetico dogmate abhorreat, patet ex eo, quia Aristoteles hoc in libro c. 1. text. 8. post traditam animæ definitionem, in qua intellectiuam comprehendit, docet animam non quodlibet corpus informare, sed determinatum sibiq; proprium. Quod iam docuerat primo libro c. 3. text. 53. ob eamq; causam Pythagoricam palingenesiam reprehendit. Prætereà lib. 12. Metaph. c. 3. text. 16. negat vllam animam antecedere corpus, antecederet autem si vna tantum foret: siquidē ante corpus Socratis extitisset eius anima. Item eodē lib. c. 8. text. 49. ait multiplicata materia, multiplicari formam. Deniq; in probl. sect. 30. quæst. 4. apertè sumit plures esse animas in pluribus hominibus.

Postremò accedit ad nostram assertionem confirmandam decretum Concilij Lateranensis sub Leone 10. sess. 8. quod hisce verbis continetur. Damnamus, & reprobamus omnes asserentes animam intellectuam mortalem esse, & vnicam in cunctis hominibus, & hæc in dubium vertentes, cum illa non solum verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda sit.

Contra hunc etiam errorem, quo olim imbuti fuerat Manichæi, disputat D. Gregorius Nyss. lib. 2. Phil. cap. 7. & 8. D. Epiphanius tom. 2. lib. 2. contr. hæc. D. Thomas 2. contr. gent. c. 73. in opusculo 16. quod inscribitur de vnitate intellectus contra Auerroistas. Magnus Albertus in tractatu de eadem re, vbi proponit triginta argumenta contra hunc errorem, & totidem pro eo adducta diluit. Durandus in 2. d. 17. q. 1. Gregorius ibidem art. 1. & 2. Scotus in 4. d. 43. q. 2. Henricus Gandau. quodlibeto 9. quæst. 14 & 15. Ochamus quodlibeto. 1. q. 11. Hervæus quodlibeto. 1. q. 11. Aegidius libro de intellectu tract. 3. cap. 24.

ARTICVLVS III.

FVTILIA ESSE ARGVMENTA

initio proposita.

Soluantur rationes à Ido. & pro intellectus vnitate.

Sunt qui rationes pro intellectu vnitate superius adductas neutiquam dissolui posse arbitrètur, nisi ab ijs, qui lycæum egredi voluerint, & Peripateticis placitis neutiquam obstringi: sed multo secretiores habet, possunt enim intra lycæum, ac nihil Peripateticæ doctrinæ repugnando facile dilui. Ad primum igitur concedimus vnū quodq; vt est, ita operari, sicque animam rationalem, cū à corpore abscedit per se

se absque corporis famulatu operari, dum verò corpori innexa est nec vegetatricium, nec sentientium facultatum munia, aliasvè eiusmodi corporeas actiones, nisi per corporis instrumenta obire; imò nec intelligendi actus, licet eos immateriali potentia edat, recipiatque, sine ministerio corporis, & phantasmatum satellitio administrare; tum quia species intelligibiles è phantasmatis educit, tum quia absque recurſu ad phantasmata saltem ordinariè nihil intelligit.

Ad secundã negandũ est quod assumit. Non enim principiũ numeralis distinctionis à sola materia petitur, vt lib. 5. Metaph. ostendemus. Ad terciã, cõcessio antecedente, negãda est consecutio. Nam collustratio illa phantasmatum ad eliciendas species intelligibiles, quam fingit Auerroes, impossibilis est, vt ex dictis constat. Ad quartam dicendum ideo omnes in communia effata, & generales prænotiones conuenire, quia ipso intellectus lumine conspicuæ sunt. Ad quintam negandum est prius pronuntiatum; dicendumque scientiam, quæ est in magistro, & discipulo partim esse eandem, partim diuersam: Eandem ratione obiecti, circa quod versatur: diuersã, quoad species intelligibiles, & quoad ipsum scientiæ habitum. Magistrum vero communicare discipulo scientiam offerendo ei sensibilia exempla, aliaque his similia, quibus ille phantasmata ad rei intellectiõnem idonea effingat, proponendoque effata communia, & principia illi nota, eaque ad particulares conclusiones applicando; atque ita ipsum ad intelligibiles conceptiones, & ignotæ veritatis notitiam quasi manu ducendo. Quo patet scientiam, & à magistro, & à discipulo partiatim fieri modo lõge diuerso ab eo, quo causæ physicæ effectus suos edunt. Qua de re plenius disserimus initio libri 1. Posteriorum. Lege etiam D. Thomam 1. p. quæst. 117. art. 1. & lib. 2. contr. gent. cap. 75.

Loca verò ex Aristotele adducta alium sensum habent, non eum, quem aduersarij volunt. Non enim Aristoteles intellectum vocat separatum quidpiam, & immixtum, quòd semper re ipsa extra materiam versetur, sed quòd non sit potentia ex materiæ coalitu orta, aut organo corporeo affixa.

Intellectum autem propterea lumini comparat, quòd vt lux cum coloribus visibilium rerum imagines elicit, sic ille cum phantasmatis concurrat ad producendas intelligibiles species in intellectum possibilem inhaerentem animæ, non quidem separata, vt finxit Auerroes, sed corpori vnita, ipsumque informanti. Ait quoque intellectum extrinsecus aduenire, quia non educitur è potestate materiæ, vt cæteræ formæ physicæ, sed à Deo infunditur, & creatur. Denique ad vltimum argumentum, quod Aristotelis doctrinam admodum implicuit, variè solet responderi. Quidam enim censent Aristotelem non negasse infinitum in rebus materiæ expertibus, quæ inter se ordinem non habent, vt animæ rationales. Alij ipsum neque animæ immortalitatẽ palã tradidisse, neque animarũ infinitatem perspicuè negasse, sed vtrunque verborum ambage obtexisse, quod neutrum satis compertum haberet. Lege D. Thom. cont. gēt. lib. 2. c. 81. & quæ lib. 3. phys. cap. 8. q. 1. de hac ipsa re disserimus.

Auerrois opĩ
nio non est
Aristotelica.

Q V Æ S T I O. VIII.

SINT NE OMNES ANIMÆ
diuisibiles, an non.

A R T I C V L V S I.

CONFVTANTVR FALSÆ
quorundam opiniones.

Diuisibile
quot modis
sumatur.

apparet quæ in re propositæ quæstionis difficultas consistat, prænotandum est ex D. Thoma. 1. p. q. 76. art. 8. & Durando in 1. sententiarum. d. 8. q. 3. in 2. p. distinctionis, trifariam, quod ad institutum attinet, posse quidpiam diuisibile appellari. Vno modo in partes essentia, siue physicas, hoc est, in materiam, & formam; siue Metaphysicas, id est, in genus, & differentiã. Altero in suas potētias, & vires. Tertio in partes integrantes, atque extensas; quod dupliciter potest accidere. Nimirum vel ita vt id ex natura sua, ac per se extensum, diuiduumque sit, vel ita vt posse diuidi, ratione duntaxat alterius sibi vendicat. Hoc posito non adducimus in controuersiam vtrum anima hisce omnibus modis diuidua sit. Constat enim non posse illam in partes physicas secari, cum non constet ex materia, & forma: liquet etiam posse in Metaphysicas distribui cum habeat diuersos essentia gradus, propriumque genus, & differentiam, vt docet S. Thomas in quæstionibus disputatis quæst. de anima. art. 7. Neque verò de anima sectione in suas potentias difficultas est, cum nemo inficietur competere ei diuersas facultates ac vires, quarum ministerio actiones suas obit. Superest ergo vt inquisitio tota sit de eo, quod tertio modo sectile dicitur. Ac neque de ipso in tota amplitudine, sed secundum posteriorem duntaxat considerationem disceptatio est. Siquidem sola quantitas primò, atque ex sua natura extensionem habet, sola primò, ac per se diuisionem in partes vendicat, vt alibi fuit à nobis explicatum. Itaque tantummodò quærimus, num quemadmodum materia, ita & anima partes habeat, quæ partibus quantitatis respondeant, quibusque, licet ex accidente, extendatur.

Quæstionis
status.

Porro variæ fuerunt hæc de re philosophorum sententiæ. Nonnulli animas omnes insectiles fecere: quod placitum Marsilius Ficinus Platoni ascribit lib. 1. de Platonis theologia cap. 3. & lib. 8. cap. 1. ac secundum Platonem non posse formam diuidi, ostendunt Plotinus, Numenius, & Ammonius apud D. Greg. Nyssenum lib. 2. de anima c. 1. & D. Nemesius lib. de natura humana cap. 2. Idemque opinati sunt Simplicius primo huius operis

operis text. 47. & hoc in lib. text. 20. & Caietanus Thienensis, & Senensis Hugo, quem refert Pomponatus in suo opere de nutritione lib. 1. cap. 10. aiens eam assertionem non videri à ratione alienam. Verū hæc sententia neutiquam probanda est, cum videamus ramum ab arbore præfectum vegetari, & frondescere, & vtramque partem lacertæ diuisæ animali motu cieri, atque adeo viuere; quod certè aliunde nō prouenit, nisi quia horum viventium anima diuisione quantitatis diuiditur, peractaque diuisione, in partibus seorsim residet. Quod & Aristoteles hoc in libro cap. 2. text. 20. & in lib. de iuuentute, & senectute, cap. 1. docet aiens animam plantæ, & quorundam animalium actu vnā esse, potestate plures, quia secta viuunt. Idem sentit D. Augustinus in libro de quantitate animæ cap. 31. alijque auctores cōmuni consensu. Aduertendum tamen est ex animantibus, quæ in partes secta viuunt, nonnulla post diuisionem minus diuturnam vitam ducere, quia non remanent eis instrumenta, quibus diu seruari queant. Imò & ex plantis, vt testatur Aristoteles citato lib. de iuuentute & senect. quædam præcisæ non viuunt, illæ auulsione seruntur: quia aliæ plusquam hæ requirūt ad sui tutelam, ideòq; à matre abiunctæ ficescunt.

Altera sententia fuit quorundam, quos commemorat Sixtus Sen. lib. 1. biblioth. sanctę annotatione 8. Item Gerandi cuiusdam, quem refert Argentinas in 1. dist. 8. quæst. 2. art. 1. existimantium omnes animas diuisibiles esse. Hæc tamen assertio, qua ex parte intellectiuam animam comprehendit, absurdi erroris falsitatem continet. Si enim anima intellectiua foret extensa, non esset spiritualis substantia; cuius oppositū superius demonstrauimus. Item dependeret quoad suum esse à materia, vt cæteræ formæ diuisibiles, & eius fluxu particulatim dilaberetur actione caloris in humidum grassantis; sicque non iam immortalis foret, sed caduca, mortique obnoxia. Plura contra hanc sententiā lege apud Durand. in 1. dist. 8. quæst. 3. in secunda parte dist. vbi putat eadem fide, qua tenemus animam intellectiuam esse immortalem, & spiritalē, tenendum quoque non esse diuiduam, siue extensam.

Non rectè quoque sentiunt Landunus quæst. 5. lib. 3. huius operis, & Pomponatus lib. 1. de nutritione, cap. 11. aiens sola fide teneri animam rationalem indiuisibilem esse. Namque vt physicis rationibus concludi potest eam incorpoream esse, spiritalēque substantiam; vti superius ostendimus, esseque immortalem, vt suo loco patebit; ita eandem insectilem, atque inextensam esse argumentis à natura ipsa petitis conuinci potest. Quid autem de cæteris animabus existimandum sit, progressu statuemus.

ARTICVLVS II.

ALIORVM AVCTORVM

placita explicantur.

Lege D. Th.
1. p. q. 76. a. 8.
Heru. in 1. d.
8. q. 4.

Cap. 1. huius
lib. q. 1. a. 6.

Non omnes
animæ sūt in-
diuisibiles.

Non omnes
diuisibiles.

Physicis ra-
tionibus con-
cludi potest
animæ ratio-
nalē esse indi-
uisibilem.

Placita philo-
sophantium
circa animas
perfectorum
animaliū, di-
uisibiles ne
sint, an indi-
uisibiles.

Triples for-
marū genus,
ex sententia,
Caic.

D. Tho. sent.
omnes ac so-
las animas p-
fectōrū ani-
maliū esse in-
diuiduas,

Membrū per-
fecti animalis
auulsum cur
palpiter.

Confutatis articulo superiori duabus extremis sententijs, sequun-
tur aliæ duæ quasi mediæ. Vna asserentium omnes ac solas ani-
mas perfectorum animalium indiuiduas esse, & inextensas. Al-
tera arbitrantium omnes, etiam perfectorum animalium formas exten-
sas esse, & diuiduas, excepta rationali. Prima, assertores habet Alexan-
dram 2. de anima cap. 10. Magnum Albertum in summa de homine, &
1. de anima cap. vlt. D. Thomam. 2. contra gentes cap. 72. & prima
parte. quæst. 76. art. 8. Caietanum ibidem Heruæum in primo sentēt.
dist. 8. quæst. 4. D. Bonauent. 1. distinct. 8. in 2. parte dist. quæst.
3. Alensem libro 7. Metaphys. ad textū 56. Ferrariensem hoc loco.
quæst. 3. aliosque non paucos. Annotat autem ad hanc sentētiam illu-
strandam Caietanus loco citato triplex esse formarū substantialium ge-
nus: vnum earum, quæ in se spectatæ æquè primò totam, & quamlibet
illius partem respiciunt, cuiusmodi sunt formæ corporum vitæ exper-
tium, vt elementorum, quæ nullam materiæ varietatem, aut organorū
distinctionem desiderant, propterea quòd apparatus omnis ad eorum
formas in qualibet materiæ portione continetur. Aliud est genus for-
marum, quæ disparem habitudinem ad totam materiam, & illius par-
tes seruant, nimirum quia diuersa organa, & dissimilem in toto, atque
in partibus dispositionem exigunt, & totam materiam tanquam primū
suum perfectibile ita informant, vt aliquam eius partem seorsim infor-
mare nequeant. Quo pacto se habet hominis, perfectorumque animan-
tium formæ; nec enim animus rationalis, aut anima equi abscisum pe-
dem informat. In tertio genere numerantur eæ formæ, quæ licet di-
uersa organa requirant, sic totam materiam actuant, vt etiam in parte
auulsa residere queant, non eadem tamen ratione: totam enim materiā
informant, vt primariū subiectum, in quo obtinent omnia, quæ in suo
naturali statu petunt: abiunctā verò, vt subiectū secundariū, ac minus
ad obeūdas operationes instructū: huiusmodi sūt stirpiū, & animantiū
imperfectorū formæ, quæ in duas partes sectæ secundū vtrālibet viuūt.

His animaduersis hunc in modum D. Thomas loco citato primæ
partis sententiam suam confirmat. Ea forma, quæ totum corpus, eiusque
partem separatam indiscriminatim respicit, diuisibilis est; quæ verò nō
ita habet, indiuisibilis; atqui formæ omnes, exceptis perfectorum ani-
mantium, indiscriminatim respiciunt totum corpus, eiusque partem
separatam, non autem formæ perfectorum animantium; ergo illæ diui-
duæ sunt; hæ verò indiuiduæ, & inextensæ. Assumptionem probat; si-
quidem compertum est in parte à toto seiuncta remanere formam im-
perfecti animalis; nō verò perfecti. Vnde illius pars animali motu agita-
tur, & doloris sensum habet: huius verò minimè. Neque officit quòd
peracta diuisione membrū perfecti animalis auulsum palpiter; id enim
vt rectè ait Magnus Albertus in summa de homine quæst. 2. artic. 3.
non ad animæ præsentiam, sed ad spiritus vitales, quorum in huius
membro maior copia viget, referri debet; quod etiam cernere licet in
trunco, & capite hominis recens iugulati, in quibus tamen certum est
non manere animam. Idem confirmat locus ille Aristotelis ex capite
primo

primo libri de iuuentute, & senectute, & hoc in libro cap. 2. textu 20. vbi inter animantia, quæ secta viuunt, sola imperfecta connumerat. Quòd si quis obijciat pari ratione dici posse etiam partes insecti animalis non ab anima, sed à spiritibus moueri, id ex eo refellitur, quia imperfecta animalia post dissectionem conspiciuntur nutriti, & auferre sicut antea, vt patet in lumbricis, & quibusdam alijs: vel saltem diutius cientur; cum tamen non plus spiritibus abundet, quàm perfecta animalia.

Secundò, probatur eadem opinio testimonio etiam Aristotelis, qui cap. 5. libri primi de ortu & interitu, disserens de perfectorum animantium accretione, docet eam fieri manente, quod auferre, eodem secundum partes formales, non autem secundum materiales; quia scilicet perfectæ animantes dum viuunt eandem omnino formam, etsi non eandem omnino materiam, seruant. Ex quo patet illorum animas apud Aristotelem indiuisibiles esse; alioqui vnâ cum materia fluerent, mutarèturq; Obijciat tamen quispiam. Motus animalis est ab appetitu, & phantasia: at hæc habent in animali certam, ac determinatam sedem. Non igitur manent in qualibet parte animalis insecti; ex quo sequitur eam re ipsa non viuere. Sed occurrendum in eiusmodi animantibus phantasia, & appetitum aliter se habere, atque in alijs; nec enim obtinent determinatam omnino sedem, vnde fit vt secta viuant; dummodo diuisio non fiat secundum longitudinem, sed per transversum, & pars secta, quæ viuere debet, non sit admodum exigua, vt ait Albertus 1. de anima.

Alteram sententiam, quæ soli animæ rationali ex omnibus formis substantialibus indiuisiōnem tribuit, tuentur Durandus in primo dist. 8. quæst. 3. Aegidius eadem dist. quæst. vltima, Argentinas quæst. 2. art. 2. Gabriel in 2. distinct. 16. quæst. vnica. Iandunus hoc in libro quæst. 7. Apolaris quæst. 6. Toletanus quæst. 2. art. 2. Marcellus in suo primo de anima cap. 9. Thomas Garbius tractatu 5. quæst. 49. Commentator primo de substantia orbis, & 8. Phys. com. 78. In eademque inclinatur Richardus in 2. dist. 15. in 2. princip. quæst. 2. & vt videtur, Alensis. 2. part. quæst. 62. membro. 1. atque eam suo tempore communem fuisse testatur Caietanus prima part. quæst. 76 art. 8. Nituntur verò hi autores hisce potissimum argumentis. Id, quod est additum materiæ, eique penitus immersum, sortitur conditiones materiæ, si non omnes, saltem eam, quæ materiam primò consequitur, quæ est extensio: atqui omnes formæ physicae, excepta intellectiua, sunt immerse in materiam, eiq; omnino affixæ, cum extra illam coherere non possint; ergo omnes, præter intellectiuam, sunt extensæ, & diuisibiles, non secus, ac formæ accidentariæ, quæ materiã comitantur, præsertim cum in vtrisque e qua ratio esse videatur. Secundò formæ, quæ de potestate materiæ excitantur, ita sunt affectæ, vt pars de parte, totum de toto educatur. Sicut enim tota forma leonis, verbi gratia, non videtur præexistere in quantumlibet exigua materiæ portione, ita nec putandum est totam è qualibet parte eximi, sed è toto, similiterque partem de parte. Igitur cum omnes formæ,

præ-

Marfilio 1. de
gener. q. 10.
Saxon. q. 12.

Solam ani-
mam ratio-
nalem esse in-
diuisibilem tu-
entur
Durand.
Aegid.
Gabr.
1. Argum.

3. præter intellectiuam, eliciantur de potentia materiæ, omnes extensionem habebunt, ac partes, quibus & toti materiæ, & eius partibus respondeant. Tertiò. Actio, qua anima, etiam perfecti animantis, dempto homine, producit, est diuisibilis; siquidē recipitur in subiecto quāto; ergo cum eiusmodi actio sit idem cum anima; nec enim potest à suo termino re ipsa distingui; oportet ipsam quoque animam diuisibilem esse, & extensam. 4. Quartò, Difficile intellectu est quo pacto anima equi sit indiuisibilis, neque tamen spiritalis substantia sit: atqui spiritalis substantia non est, vt patet; ergo neque indiuisibilis.

ARTICVLVS III.

SOLVTIO QVÆSTIONIS

enodatio argumentorum vtriusque partis.

Ad 1.
Vt problema statuitur omnes ac solis animas perfectorum animalium esse indiuisibiles. Certa tamen assertio est animam rationalem esse indiuisibilem. Soluuntur rationes pro indiuisione animarum perfectorum animalium.

V Traque eorum opinionum, quas articulo superiori explicuimus, videtur admodum probabilis. Quare vtriusque argumenta diluemus, vt quam quisque volet amplectatur, etsi nos priorem libentius tueamur. Ad primum eorum, quibus prior confirmabatur, respondemus formas imperfectorum animantium respicere non modò totam materiam, sed etiam partem, vt perfectibile, in quo permanere possunt; formas verò perfectorum haud ita se habere, ideoque in parte materiæ asseruari non posse; non quòd omnes indiuisibiles sint, id enim soli intellectiuæ animæ cõpetit; sed quia quo forma perfectior est, eò maiori accidentium apparatu, ac pluribus eget organis, vt in corpore seruetur; quæ organa cum certis sedibus distributa sint, facta diuisione confestim perit. Quare ex eo quòd anima perfectorum animalium partem materiæ seorsum informare nequeat, non rectè colligitur eam indiuisibilem naturam obtinere; sed nobilioris notæ esse. Neque aliud probant loca Aristotelis ex cap. 1. de iuent. & capit. 2. huius, quibus tantummodò habetur viuentia imperfecta diuisa viuere; non autem eorum duntaxat formas diuiduas esse.

Ad 2. Ad secundum respondetur in accretione dici manere idem secundum formam, non autem secundum materiam, quia res, quæ accretum sumit, semper manet eadem secundum rationem suæ speciei; sæpe enim apud Aristotelem forma pro specie, reique definitione sumitur: non manere verò idem secundum materiam, quia materia continentèr fluit. Atque hæc interpretatio est D. Thomæ prima parte quæst. 119. art. 1. ad 2. quam, qui sequi voluerit, dicat Aristotelè loco illo primi libri de ortu, & interitu non de solis perfectis viuētibus, sed de omnibus vniuersim loqui.

Argumenta etiam, quæ pro secunda opinione adducta sunt pari facilitate diluuntur. Ad primum dicendum, esto extensio sit primaria affe-

De hac re dilserimus lib. 1. de gen. c. 5. q. 12.

affectio materiae, non debere proinde omnes formas, quae materiae af- Solutio. 2.
fixae sunt, illius extensionem fortiri. Nec obstat, quod eam subeant
omnes formae accidentariae materiales, ut candor, & frigus, caeteraeque
id genus, haec namque ita pendent à materia, ut ei inhaereant interuētū
quantitatis, atque ita magis illi addictae sunt, magisque eius conditiones
sequuntur: substantiales autem formae non ita se habent, ut perspicuum
est. Ad Secundum negandū quod assumit, dicendumq; formam per- 2.
fecti animalis totam praexistere potentia in vna quaq; parte materiae,
totamque de qualibet parte educi, non tamen ut de toto perfectibili;
sed ut de eo, cui tota respondere possit dum corpus informat.

Ad Tertium dicendum actionem, qua perfecti animalis forma gi- 3.
gnitur, esse idem re cum illa, & indivisibilem beneficio termini, à quo
indivisibilitatem mutuatur; ac quemadmodum forma ipsa licet indi-
uisibilis sit, est nihilominus in materia divisibili non inhaesivè, sed sub-
iectivè, ita & actio, qua efficitur. Nam quod est idem cum substan-
tia non potest esse in materia per inhaesionem. Qua de re libro 1. de or-
tu & iateritu ex professo egimus.

Ad Quartum respondetur, licet omnes spirituales substantiae indi- 4.
uisibiles sint, non licere tamen reciprocare, ita ut omnes etiam substā-
tiae indivisibiles spirituales censeantur. Ea enim tantummodò spirita-
lis substantia dicitur, quae ita infestilis est, ut immaterialis sit, hoc est,
extra materiam cohaerere possit. A quo cum omnes formae, excepta
rationali, longè absint; sit ut nullo modo spirituales substantiae appel-
lari debeant.

Q V A E S T I O. IX.

SIT NE TOTA ANIMA IN TOTO
Corpore, & tota in qualibet eius parte

A R T I C V L V S I.

DISCEPTATIO PROPOSITAE

Dubitationis.

NON vocamus in quaestione sit ne anima in sanguine,
caeterisque humoribus. Iam enim primo de generatione
statuimus tum humores, tum alia quaedam, et si animali-
um partibus, ut cumque annumerentur, & anima, & vitae
muneribus destituta esse. Erit igitur quaestio de anima
comparata ad corpus quoad eas tantum partes, quae vita praeditae sunt.

Quæstionis
sensu.

Quæstionis verò sensus est, vtrum anima in corpore ita sit, vt nulla pars corporis careat anima, & ita in qualibet parte, vt in singulis insit tota.

1. Argum.

Negatiua pars controuersia secundum priorem sensum spectata suaderi potest. Primum, quia anima videtur esse tantum in cerebro: tum quia congruit, vt id, quod totius corporis regim en obtinet, in cerebro tanquam in arce habitet. Deinde, quia in solo capite excubant simul omnes interni, externique sensus, qui rerum intelligendarum internuntij, & quasi apparitores sunt. Tertio, quia ratiocinandi facultas in eis, quorum mininges læsæ sunt, perturbatur; quod argumento est illic intellectum, animamque ipsam residere: non autem in alijs partibus corporis, in quibus similem offensionem non accipit.

2. Argum.

Rursus verò quod anima in cordis recessu duntaxat collocanda sit, inde probatur; quia cor est fons vitæ, cuius beneficio omnis vitæ actio administratur, & à quo calor per singulas corporis partes diffusus omnia membra fouet, suisque viribus instruit; tum quia cor ad vehementes animi commotiones, vt iram, timorem, cupiditatem vehementius inflammatur. Pro quo etiam faciunt verba illa Seruatoris nostri Matthæi 15. de corde exeunt cogitationes, quo ex loco Diuus Hieronymus libro secundo commentariorum in Matthæum ad idem caput colligit animam non in cerebro vt Plato aiebat, sed in corde esse ex Christi disciplina.

3. Argum.

Item, forma debet materiæ proportionem respondere; sed anima prout est forma corporis est essentia quædam simplex: ergo non respondet ei multiplex materia, qualis est, quæ organorum diuersitate constat, quare non est anima in partibus organicis. Præterea, eadem videtur esse proportio animæ ad corpus, quæ intelligentiæ motricis ad spheram cœlestem: ergo quemadmodum intelligentia nō est in tota spherâ, vt docet Aristoteles 8. Physicorum cap. 10. text. 84. sed certo, & definito loco, ita nec anima in toto corpore. Ad hæc si arteria vincitur, non mouetur quod infra nodum est; ergo cum motus sit index animæ, videtur id, quod infra nodum manet, animæ præsentia destitui. Denique indiuisibile non nisi indiuisibili adæquatur: ergo cum nulla pars corporis indiuisibilis sit, nulla anima indiuisibilis erit in aliqua parte corporis.

4. Argum.

Accedit postremo locus Aristotelis in libro de motu animalium cap. septimo vbi perspicuis verbis edocet animam non in qualibet, sed certa quadam parte corporis sedem habere. Animal, inquit, ita constitutum esse iudicare debemus, vt ciuitatem legibus bene instructam, & temperatam: in hac enim postquam administrationis ratio semel instituta est, nihil oportet absentem principem rebus singulis, quæ geruntur, interesse, immo verò quisque officijs fungitur suis, vt mandatum est, & aliud post aliud ex consuetudine administratur, & instituitur: in animantibus autem hoc ipsum per naturam efficitur; quod singula quæque membra ita constituentur, vt ad munera sua exequenda probè affecta sint: quo circa non opus est in vnoquoque membro ani-

animam inesse: sed cum in certo principio consistat, reliqua membra, quod illi adiungantur, viuunt, atque officia per naturam obeunt sua.

Quod verò ad alteram quæstionis partem attinet, qua quæritur nū in singulis partibus tota insit anima, probarit aliquis non inesse singulis, hunc in modum. Anima mouetur ex accidente ad motum corporis, in quo est, similiterque, eo quiescente, quiescit. Igitur si anima sit tota in singulis eius partibus, cum eodem tempore manus quiescat, & pes moueatur; & altera manus sursum, altera deorsum agitur; tota anima simul mouebitur, & tota quiescet, eodemque tempore contrarios motus subibit. Secundo. Cum aliquid totum est alicubi, nihil illius extra est, ergo si anima tota sit in capite, nihil illius in pede erit. Tertio. In qualibet parte humani corporis est tota anima hominis: ergo qualibet pars hominis homo est. Probatur consecutio, quia integra hominis essentia corpore, & animo continetur.

A R T I C V L V S II.

REFERVNTVR VARI A PHILOSOPHANTIVM DOGMATA, CONSTITVITVR VERA SENTENTIA.

IN hac quæstione non vna fuit veterum sententia, vt præter alios refert. Diuus Gregorius Nissenus in libro de hominis opificio cap. 12. Lactantius libro de opificio Dei capit. 16. Tertullianus in libro de anima, Cicero primo Tuscul. quæstionum. Quidam enim animam in capite velut in arce constituerunt; è quibus Xenocrates in vertice, Hippocrates in cerebro, Herophilus in cerebri concauo, siue basi. In membranulis Strato, & Erasistratus. In superciliorum medullio Strato Physicus. Alij in alijs partibus. Parmenides, & Epicurus in toto pectore, Philo ludæus libro, qui inscribitur; Quod deterius potiori insidietur, in corde. Stoici item in corde, vel in spiritu circa cor; Diogenes in arteria cordis concaua. Alij in abdito quopiam loco, è quo quasi aranea pro rerum opportunitate per totum corpus discurreret.

Quid verò Plato hac in re senserit explicat Alcinous in libro de eius doctrina capit. 23. hunc in modum, Animam hominis immortalē à primo Deo suscipientes dij mortalium generum conditores, partes illi duas mortales, vt diximus, adiunxerunt. Verum ne vis animæ immortalis, atq; diuina deliramentis mortalibus inficeretur, in ipsa corporis arce sedē eius, vt pote principis omnium, statuerunt. Etenim habitaculū ei caput esse voluerūt, ea figura, qua mūdus est elaborat. Reliquū

Placita philosophorum, ut qua parte corporis Anima resideat.

Mirandola lib. 1. d. exami. de vanit. c. 14.

corpus huic ad ministerium quasi vehiculum subiecerunt. Ipsi verò mortalibus portionibus proprias singulis prouincias assignarunt. Iracundiæ quippe præcordia: cupidini locum medium inter umbilicum atque diaphragma, ibique vim eam veluti furiosum, & agreste animal ligauerunt.

Totum tripliciter sumitur.

Pro explicatione huiusce controuersie animaduertendum est, totum, quod ad præsens institutum attinet, sumi tripliciter. Primo enim modo dicitur totum integrale, seu quantum. Secundò, totum potestate, seu virtute, quod videlicet multas vires seu potentias continet, quæ etiam ab Aristotele in his libris nonnunquam partes vocantur. Tertiò, totum essenziale, quod partibus essentiali seu Physicis, seu Metaphysicis constat. Nec verò illud ignorandum, animam esse totam in qualibet parte corporis, bifariam intelligi posse. Vno modo positivè, ita vt anima secundum omnes partes, quibus re ipsa constituitur, insit in qualibet parte corporis. Altero negatiuè, ac si diceretur non secundum vnâ partem esse in vna parte corporis, & secundum alteram in alia; sed quidquid habet, siue è partibus coalescat siue non, id totum in qualibet parte corporis contineri.

Assertio 1. probatur.

Sit prima assertio. Anima tam diuisibilis, quàm indiuisibilis informat quamlibet partem corporis. Hæc, quæ traditur à Diuo Thomæ libro secundo contra Gent. capit. 72. & alijs Paripateticis cõmuni consensu, ex eo probatur, quia nulla substantia corporea viuit, nisi quia habet animam, quæ est vitæ fons, & principium. Igitur cum singulæ partes corporis animati viuant, siquidem omnes nutriuntur, planè sequitur quamlibet partem corporis animati informari ab anima. Adde cum vniciquæ composito naturali vna tantum insit forma substantialis, vt primo libro de ortu & interitu ostendimus, necessariò animam in toto corpore esse; alioqui aliqua materiæ pars esset omnino forma substãtiali destituta; quod naturæ virib⁹ neutiquàm fieri potest. Accedit testimonium Aristotelis hoc in libro cap. 2. textu. 20. vbi docet animam stirpium per totum corpus diffundi.

2. Assertio.

Secunda Assertio. Anima, vt est totum potestate, siue diuisibilis, siue indiuisibilis sit, non cõtinetur tota in qualibet parte corporis. Hæc ex eo patet, quia licet immateriales potentie, quæ animæ intellectiue inhaerent, vt intellectus, & voluntas, sint in quauis parte corporis, sicuti & ipsa anima: aliæ tamen vires nempe organice, nō ita se habent, sed paucis exceptis, vt facultate nutritiua, quæ per totum corpus fusa est, pleræque omnes sedibus disclusæ, ac distinctæ sunt, vt suo loco patebit. Itaque anima, exempli gratia, secundum aspectum in oculis, secundum auditum in auribus, secundum phantasiam in cerebro insidet.

Potentie organice quo pacto sint in animali.

Obijciat tamen aliquis; Omnes in vniuersum potentie inhaerent in anima; ergo non rectè discrimen illud inter potentias organicas, & non organicas constituimus. Probatur antecedens, quia omnes potentie fluunt ab anima, idque per actionem immanentem (si enim fluere-

rent

Lib. 7. c. 1. g. 1.

rent per actionem transeuntem, iam earum emanatio nō improprie, sed proprie actio diceretur, cuius oppositum docuimus in physicis) atq; adeo necesse est vt omnes potentiae maneant in ipsa anima. Nonnulli, è quorum numero est Iandunus hoc in lib. quæst. 7. concedunt omnes potentias recipi in anima. Sed non ita est: nam cum potentiae ex communi philosophorum doctrina aliae sint materiales & extensae, nimirum quae organicae dicuntur; aliae immateriales & inextensae, sicuti & vtrarumque operationes: fieri nequit vt organice inhæreant formae indiuisibili, sed necessario recipientur in materia, non quidem nuda, sed vt connotat organa, & vt est sub forma substantiali, ad eum modum, quē primo de ortu & interitu disseruimus. Ex qua etiam disputatione facile erit perspicere non inhære potentias organicas in toto composito, etsi contrarium arbitretur Aegidius quodlib. 3. quæst. 10. Caietanus de ente & essentia cap. 7. quæst. 16. Soncinas lib. 7. Metaph. quæst. 7. & alij. Neque obstat quod Aristoteles primo huius operis c. 4. text. 66. docuit functiones animae esse coniuncti: ex quo sequitur etiam potentias in ipso coniuncto, id est, in toto esse, cum eiusdem sit actus, cuius est potentia, teste eodem Aristotele in lib. de somn. & vigil. cap. 1. Non inquam obstat, quia eo loco tantum significatur sentire, aliasque eiusmodi operationes non administrari absque consortio animae & corporis, contra Platonem, qui existimauit operationes sensuum esse proprias animae, in ipsaque inhære. Ad argumentum verò pro sententia Ianduni respondendum est, non omnes potentias fluere ab anima per actionem manentem in ipsa anima, sed spirituales tantum. Itaque materiales potentiae fluunt per actionem transeuntem in materiam, vbi recipiuntur: nec inde sequitur eiusmodi fluxus esse actiones proprie dictas, cum sint quasi resultantiae quaedam.

Tertia assertio. Anima diuisibilis, vt est totum primo, vel tertio modo, non inest tota in qualibet parte corporis. Hæc ex eo ostenditur, quia cum anima diuisibilis extensione materiae, & quantitatis dilatetur, & extensa sit; oportebit singulas eius portiones singulis materiae partibus respondere, atque adeo non erit tota quoad substantiam in qualibet parte corporis. Nec est quod quispiam dubitet num Metaphysicæ partes animae cum anima ipsa extendantur. Nam cum illae à substantia animae realiter non differant, necessum erit ad eius extensionem suo etiam modo extendi.

Quarta assertio. Anima indiuisibilis, vt est totum tertio modo, est tota in qualibet parte corporis, secundum rationem vero totius primo modo sumpti dici potest esse in qualibet parte corporis negatiue. Hæc quoad priorem partem ex eo constat, quia cum anima qualibet partem corporis viventis informet, vt in prima assertione ostendimus, necesse erit animam partibus carentem, in qualibet parte corporis totam esse; id enim quod insectile est, vbicunque est, totum est. Quoad secundam verò partem similiter ostenditur eadem assertio; quia cum anima indiuisibilis non constet partibus integrantibus, eatenus dici potest secundum prædictam considerationem totius primo modo spectati, esse tota in qua-

Obiectio diluitur.

Dicitur in mente.

3. assertio.

4. assertio.

libet parte corporis, quatenus non obtinet vnā partem integrantem in vna corporis parte, aliam in alia.

ARTICVLVS III.

EXPLICATIO ARGVMENTORVM

primi articuli.

Dilutio argu-
mentorū.
Solutio 1.

Argumentorum, quæ primo articulo proposuimus, dilutio ita se habet. Ad primum dicendum, ex eo non concludi animam quoad suam substantiam non esse in singulis partibus corporis:

sed duntaxat quoad aliquas ipsius potentias, functiones vè peculiari modo quibusdam eius partibus inesse; vt in capite quoad omnes externos sensus, excepto tactu, qui per omnia membra permeat; itemque quoad internas sentiendi facultates vtriusque intellectus famulas, & adiutrices. Quod vero cum mininges læsæ sunt, iudicium perturbetur, non prouenit ex eo quod anima in cerebro tantum insit; sed quia oportet intelligentem vti satellitio phantasiæ, eiusque idola speculari. Vnde si ea turbata fuerit, nequit anima officio rationis ritè defungi.

Solutio 2.

Secundum etiam argumentum tantummodò conficit animam esse in corde, vt in fonte caloris, & spirituum officina, ac sede appetitus sensitui, à quo variæ perturbationes oriuntur; non verò illic duntaxat secundum informationem esse.

Solutio 3.

Ad tertium dic et si forma sit quidpiam vnum secundum essentiam, esse tamen virtute multiplex ob virium, quas ex se profundit, vbertatem, ideoque ad eorum officinam distinctis organis egere.

Solutio 4.

Ad quartum, Cū quælibet pars viuens viuat, oportere in qualibet eius parte esse animam, at cœlum non est viuens, nec intelligentia corpus cœleste informat, sed ei tantum, vt motor assidet.

Solutio 5.

Ad quintum, Iccirco arteriam ligatam infra nodum non moueri, quia motus arteriæ est à motu cordis, qui per constrictionem impeditur, nō autem quod infra nodum non maneat anima.

Solutio 6.

Ad sextum, Indiuisibili quantitatis non posse adæquate respondere nisi indiuisibile. Verum indiuisibili substantiæ, cuiusmodi est anima, cū virtute diuisibile quidpiam sit, posse diuisibile respondere; quod etiam patet in angelis, qui indiuisibiles cū sint, in spatio tamen diuiduo existunt.

Quod ad locum Aristotelis citatum ex libro de Animalium motu spectat: Simon Portius libro de mente humana cap. 7. colligi ex eo putat animam secundum Aristotelis sententiam non esse in toto corpore: sed non rectè sentit, non enim Aristoteles illud pronuntiat de anima secundum suā substantiam, sed quoad potentiam motricem, de qua inibi erat quæstio. Hæc vero statuit in corde vt in omnium vitalium functionū principio, ac fonte.

Ad primū vero eorum, quæ secundā quæstionis partē attingūt, respondet D. Th. in 1. d. 37. q. 4. art. 1. Capr. in 2. d. 2. q. 1. art. 3. & Caiet. ad

art,

art. 8. quæstionis 76. primæ partis mota manu, animam nec per se, nec ex accidente moueri; quia immateriales substantiæ nullo pacto subire motum dicuntur, nisi cum id, in quo definitiuè sunt, mouetur: anima verò non est definitiuè in manu. Alij, in quibus est etiam Diuus Thomas de spiritualibus creaturis quæstione vnica articulo quarto ad 7. A Egidius in primo d. 8. 2. parte distinctionis principio quæstionis tertix minimè absurdum putant concedere moueri simul animam, & quiescere, cum ipsa in se eiusmodi quietem, & motum non recipiat, sed diuersæ partes corporis, quas informat, quanquam id in ijs, quæ per se mouentur, aut quomodolibet in se motum recipiunt, fieri nequit. Alij denique fatentur animam moueri per accidens ad motum manus, negant tamen simul quiescere, quiescente pede. Nam cum quies sit priuatio, quæ absolutè motum negat, non dicetur, inquiunt, anima quiescere, nisi totum corpus, in quo est, motu vacet. Ex his tribus solutionibus etsi nulla omnino displiceat, prima magis placet. Ad secundum negari potest in primis antecedens. Vt enim res alicubi tota esse perhibeatur, fat est nihil illius non esse vbi tota contineri dicitur: vel admittatur, in ijs tamen, quæ alicubi definitiuè, aut circumscriptiuè sunt, vt in primo, & adæquato suo perfectibili; quo pacto formæ indiuisibiles non sunt in qualibet parte corporis. Atque hæc solutio est D. Thomæ in quæstionibus disputatis quæstione de anima art. 10. ad 3.

Quo pacto moueatur anima, mota sola manu.

Ad tertium neganda est cōsecutio. Non enim homo dicitur id, quod constat ex anima rationali, & quacunque materia, sed ex ea, quæ sit primum, & adæquatum perfectibile, quale non est pars materiæ.

Non quolibet pars hominis dicitur homo.

Capitis secundi Explanatio.

T enim, cum ex obscuris a) Aliam traditurus animæ definitionem, quæ animatum species distinctius explicet, methodum, modumque doctrine statuit, vti facere consuevit cum grauis controuersia existit. At ergo velle se ex obscuris naturæ, sed nobis notioribus ad ea, quæ secundum rationem magis nota sunt, progredi; tradereque definitionem, quæ causam contineat: oportet enim non solum quòd res sit, sed cur sit declarare. Quæ autem dicantur nobis, quæ natu a notiora, obscuriora vè satis longa disceptatione in primo Physicæ Auscultationis libro exposuimus.

b) Nunc autem definitionum 3) Definitionum tria esse genera constat ex primo Post. cap. 7. Quædam enim traduntur per formam, vel materiam. Quædam per causam finalem, vel efficientem. Aliæ vtrūque causæ genus comprehendant: & quæ ex vno constat genere dicitur interdum conclusio, prout demonstratur per aliam; interdum medium, prout

Tria definitionum genera.

CAP. II.

Text. 12.

A Tenim a cum ex obscuris quidem, magis autē manifestis fiat id notum, quod est dilucium, ac notius ratione: nitendum est rursus hoc pacto de ipsa anima pertractare. Rationē enim diffinitiuā nō solum esse significare, vt complures dicere diffinitiones videntur, sed etiam in ipsa causam inesse, ac apparere, oportet. b) Nunc autem diffinitionum complures, vt conclusiones esse videtur.

Definitio cōstans ex duplici genere causæ, demonstratio appellatur.

aliam demonstrat. Quæ autem ex vtroque coalescit, appellatur demonstratio positione tantū, seu

seu collocatione differens; quia continet medium & conclusionem, ex quibus demonstratio congmentari possit, accedente forma syllogistica. Talis est hæc definitio, Homo est animal rationis particeps, constans corpore in cœlum erecto: potest enim ex ea confici demonstratio, qua causa materialis per formalem, seu quasi formalem de homine ostendatur, huic in modum. Omne animal particeps rationis constat corpore in cœlum erecto: sed homo est animal particeps rationis: ergo constat corpore in cœlum erecto. Propositum verò Aristoteli est talem animæ definitionem tradere, ut ex illa & ea, quam superiori capite assignauit, fiat vna, quæ sit demonstratio positione differens: ita nimirum, ut vna ex alia demonstrari possit.

Veluti quid est quadratio? Ut ostendat quasdam esse definitiones, quæ rei causam explicant, alias quæ non ita se habent; exemplum subiicit à Geometria petitum. Quod ut intelligatur aduertendum est dato vno quadrangulo rectilineo, posse dari quadratum æqualem aream complectens. Est autem quadrangulum figura quadrangularis duorum laterum inæqualium, ut A.

Quadratum verò est figura item quadrangularis habens cetera latera equalia & rectangula ut B.

Euclid. I. elem. diff. 30.

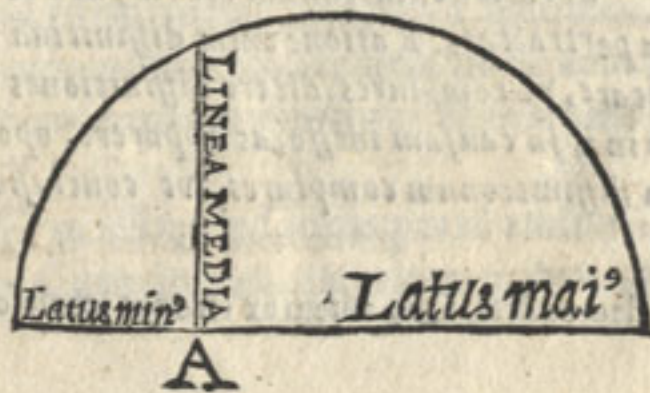

Quadratio quomodo inueniatur. Quid sit media linea.

Quadratio dupliciter definitur.

Quadrare autem quadrangulum est inuenire quadratum æquale spatium continens quadrangulo. Hoc autem fit per mediæ lineæ inuentionem. Media linea est ea, que inter latus maius quadranguli, & latus minus ita se habet, ut quam proportionem obtinet maius ad ipsam, eandem obtineat ipsa ad minus, exempli gratia. Si latus maius quatuor habuerit palmos, latus vero minus vnum; linea media duos complectetur, quia sicut in duplo superatur à maiori latere, ita in duplo superat minus. Ex media igitur linea tribusque alijs ipsi æqualibus confectum quadratum, æquale est quadrangulo dato. Talè porro lineam sic inuenies. Quadranguli latus maius, & minus quæ a puncto anguli A. concurrerant in rectum extende & super totam eam lineam describito semicirculum: tum a puncto coniunctionis A erige perpendiculariter, siue ad angulos rectos licet eam usque ad circumferentiam: illa igitur erit media ex qua conficiatur quadratum æquale.

His positis sciendum quadrationem, quæ dicitur tetragonismus, dupliciter definitur. Vno modo definitione non reddente prædictam causam quadrationis, nimirum Quadratio est confectio quadrati æqualis quadrangulo; vel reddente eiusmodi causam: scilicet Quadratio est inuentione mediæ lineæ inter latera inæqualia quadranguli. Hæc enim definitio continet causam

Text. 13: tur. c Veluti quid est quadratio, confectio figuræ laterum æqualium angulorumque rectorum æqualis altera ex parte longiori figuræ: atque definitio talis conclusionis occupat locum. At ea, quæ quadrationem inuentionem esse medie dicit, ipsius rei profecto causam, ut patet, assignat. d Dicamus igitur hinc, cõsiderationis initio sumpto, animatum ab inanimato vita seiungi. Atque cum multifariam viuere dicatur: etiamsi vnum tantum istorum insit, viuere illud dicimus cui inest, ut intellectus, sensus, motus loco ac status, & insuper motio nutrimento accommodata, & accretio decretio vè. e Quapropter & vniuersæ plantæ videtur viuere. Quippe cum videantur in se ipsis vim habere talem atque principium: quo ad contraria loca tam incrementa, quam decrementa suscipiunt. Non enim sursum quidem accrescunt, deorsum autem non accrescunt, sed ad vtranque similiter differentiam, & omni ex parte semperque nutriuntur, & eòusque viuunt, quousque possunt alimentum accipere. f Atque hæc quidem vis à ceteris seiungi, separarique potest, ceteræ autem in ipsis mortalibus ab ista nequeunt separari. Quod quidem in ipsis perspicitur plantis, nulla enim prorsus in ipsis, ut patet, alia præter hanc: animæ potentia atque officium inest. Viuere igitur ob hoc prin-

Text. 13:

Text. 14:

Text. 15:

causam illam quadrationis. Hoc exemplum eò spectat, ut doceat Aristoteles, velle se tradere animæ definitionem, quæ rei causam explicet.

d Dicamus igitur } Dixerat se progressurum à posterioribus, siue obscuris natura, & notioribus nobis ad ea, quæ naturà sunt notiora: eam methodum seruat. Progreditur enim ab animato ad animam, constat verò animatū esse posterius natura, quàm animam; siquidē animatū dicitur, quod animæ particeps est, denominaturque ab anima: quod verò ab aliquo denominatur, posterius illo est. Constat quoque animatum esse nobis manifestius, quàm animam; quia compositum, & totum prius menti occurrit (intellige quoad confusam cognitionem) quàm eius pars: anima autem pars est corporis animati. Constat item animatum quoad cog-

ma. Animatū, posterius est nobis quàm anima.

Text. 16.

principium viventibus competit. Animal autem est ob sensum primò. Nam & ea, quæ non cientur motu, nec mutant

Text. 17.

locum, sensum autem habet, non solum vivere dicimus, sed etiam animalia nancupare solemus. At verò ex sensibus, tactus primò cunctis animalibus inest. Atqui ut vegetati-

Text. 18.

uum à tactu, sensuque omni, sic à cæteris tactus separari sensibus potest. Eam autem partem animæ vegetatiuam dicimus esse, cuius & plantæ participes sunt. Animalia verò cuncta, ipsam vim habere sentiendi tactu videntur.

Text. 19.

g Atque quam ob causam istorum vtrumque sit, postea dicemus ac explanabimus. h Nunc eousque tantum dicitur, animam, inquam, principium esse eorum, quæ dicta sunt, & bis esse diffinitam vegetatiuo, sensitiuo, intellectuino, etiam motu. Querendum autem est vtrum borum

Text. 20.

unumquodque sit anima, an animæ pars, & si pars vtrum hoc pacto, ut sit separabile ratione solum, an etiam loco.

i Atque de nonnullis quidem istorum videre, discernereque facile possumus, nonnulla autem dubitationem habent. Nā ut plantæ nonnullæ diuise, seiunctæque videntur vivere propter eò quod anima, quæ est in istis, actu quidem in vna-

quaque planta est vna, potentia verò plures, sic & circa alias videmus animæ differentias fieri, cum inciduntur animalium ea, quæ insecta vocamus vtraque nanque partium & sensum habet, & motu loco cietur. Quod si sensum habet, & imaginationem & appetitum etiam habet, & binanque est seujus, ibi dolor etiam existit, atque voluptas. At ubi sunt hæc, ibi necessario cupiditas etiam in-

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

est.

ignotius natura, quàm animam, sicuti & omne totū sua parte. Proceedit ergo Aristoteles ab animato explicans discrimen inter animatum & inanimatum: videlicet quod animatum vivat, hoc est, à se ipso moueatur, & actio-

nes ab interno vite principio fundat. Vnde recte annotat Simplicius vitā græcè ζωὴ dici & πὸ τοῦ ζῆεν, hoc est, à feruēdo, quoniam ex se & intrinsicè feruet, est hoc, agit, seu mouet, moueturque.

e Quapropter } Quia vita multipliciter dicitur: siquidem quatuor sunt vitalium operationum genera, nutritio, sensio, motus progressionis, & intellectio: docet vraliquid

vivere dicatur, fat esse vñū vite opus exercere. Vnde colligit Plantas, in quibus vite munia minùs illustra & conspicua sunt, re vera vivere, argumento quod versus omnem loci differentiam se se porrigant, & incrementum. Namque naturalia ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

natum ad vnum determi-

Inter animatū, & inanimatū discrimen.

Ut aliquid dicatur vivere, satis est si e quatuor operationibus vitalibus vnā solū exerceat

Ex quatuor vitalium operationum generibus quadruplex vitæ gradus colligitur.

Secundā ani-
mę definitio-
nē ex dictis
concludit.

on. h. s. s. s.
- h. o. u. s. p. u.
- i. s. s. m. s. p. u.

In stirpibus,
& insectis ani-
mantibus po-
tētiās animę
nō distingui
subiecto, cla-
rum est.

o. o. o. u. o. u. o. u.
i. v. v. d. i. n. o. t. e. t.
E. a. v. a. d. d. i. s. t. i. n. g. u. i. t.

Vis intelligē-
di corpori af-
fixa nō est.
Probat ani-
mę potētiās
ratione, defi-
nitioneque
distingui.
Potentię per
actus distin-
guantur.

h. Nunc eōsque } Ex dictis animę definitionem concludit. Nā cūm animatū ab inanimato differat operatione vitę, ab anima ipsa ut a vitę principio orta, cūmque quatuor sint vitę generā, quadruplici functionum varietate distincta, reliquum est ut anima probē dicatur principium vegetandi, sentiendi, loco movendi, intelligendi, seu quo vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus. Deinde duplicem proponit quęstionem. Vnam, an hęc quatuor nēpe vegetativum, sensitivum, loco motuum, intellectuum, animę partes, facultates vē sint, vel potius anima ipsa: ut utrum vegetativum sit potentia insita animę ad vitę nō unus obediendum; an verō anima ipsa vegetatrix, alteram, esto sint facultates, non animę, utrum ratione tantū, & definitione, an loco, & subiecto distinguantur. Timēus enim iracundiam in corde, appetitum in hepate, sensum in cerebro collocavit.

1. Atque de nonnullis } Diluit posteriorem quęstionem, ut ex ea prioris explicatio facilius evadat: continetur autem solutio hac sententia. Nō est difficile videre in quibusdam potentias loco, & subiecto non distinguuntur alijs difficile id est; constat tamen omnes ratione, definitioneque inter se differre. Porro huius sententię tres partes sunt, quatum prima si de stirpibus & insectis animantibus & depotentijs, quę ijs competunt sermo sit, manifestam habet veritatem. Etenim partes divulse a planta retinent vim vegetativam, & altricem, non nisi quia & anima plantę, & eius vires per totum corpus diffunduntur. Itemque lacerta in duas partes divisa, adhuc movetur, & sentit, motus verō, & sensus imaginationem & appetitum sequuntur. Sunt igitur hęc per lacertę membra & artus, expansa: alioqui si definitis sedibus continerentur, in ijs tantū sedibus remanere possent, si quando remanent.

k. De intellectu } Hęc est secunda pars sententię, qua ostendit difficile esse, & adhuc ambiguum an intellectiva potentia certo organo definita sit, quia nondum satis explicavit an sic facultas organica. Videri tamen ait animam intellectivam alterius esse rationis, atque ordinis, & immortalitate a cęteris formis rerum sublunarium distingui. Ex quo sequitur vim intelligendi non hęre in corpore, posseque ab eo seungi, non ita verō cęteras potentias, cūm organis adhię affixęque sint, ut ex superioribus patet; etsi non deluerint, qui eas quoque separari posse a materia affirmarint.

l. Ratione verō } Tertiam sententię partē, videlicet omnes potentias ratione, seu definitione distingui, confirmat ex eorum operationibus: potentię namque per actus suos distinguuntur. Quare ut sensus & appetitus diversos actus edant, utpote ad diversa tendentes obiecta, ita & diversam definitionem, rationemque sortiuntur. Deinde in illis verbis, At vero quibusdam. Ut D. Thomas interpretatur, priorem diluit quęstionem aius unumquodque ex illis quatuor predicatis, nempe vegetativum, sensitivum, loco motuum, intellectuum, esse tum animam, tum

est. k. De intellectu vero contemplativaque potentia nondum quicquam est manifestum, sed videtur hoc anima genus esse diversum, idque solum perinde atque perpetuum ab eo, quod occidit, seungi separarique potest. Ceteras autem animę partes, separabiles quidem non esse, ut quidam asseruerunt, ex ijs que diximus patet. 1. Ratione verō differre non obscurum esse videtur. Sensitivi namque ratio diversa est a ratione principij opinandi. Siquidem diversa sunt sentire ac opinari, & unumquodque dictorum similiter. At verō quibusdam animantium cunctę partes, ut patet, insunt, quibusdam nonnullę. Sunt & quibus una tantum inesse videtur, atque id ipsum differentia animantium facit, quam autem ob causam ita sit, postea perscrutabimur. Eadem & circa sensus fieri sane videmus, quędam enim omnes, quędam aliquos, quędam unum duntaxat habere videntur, statim, in qua ipsum, qui quia est omnium maxime necessarius. m. Quoniam autem id, quo vivimus, quo vē sentimus bifariam dicitur, perinde atque id, quo sciimus, & id etiam, quo sanis sumus, atque valemus (quoddam enim scientiam, quoddam animam dicimus. Quippe cum viroque scire dicamus & aliud sanitatē, aliud partem corporis aliquam, vel totum dicimus corpus, atque horum utrumque tam scientia, quam sanitas, forma quędam & species est, & ratio, & tanquam actus suscipientis, scientia quiaem scientis, sanitas autem sanis. actus enim agentium in eo, quod patitur, atque disponitur inesse videtur. n. Anima autem, id est, ut patet quo vivimus, & quo sentimus,

Text. 21.

Text. 22.

Text. 23.

Text. 24.

virtu.

virtutem animæ; animam, cum vnum eorum tantum inest, atque ita in plantis vegetatiuum esse animam. Cum verò plura insunt, id quod excellit, animam esse, ut in homine intellectiuus; quod ita accipiendum est ut v. c. vegetatiuum per se sumptum ex vno loquendi notet animam, cui is tantum gradus concenit; similiterque reliqua tria prædicata. Re enim vera vnumquodque horum potest sumi vel pro anima, vel pro potentia; ut vegetatiuum pro facultate vegetatiue, que manat ab essentia animæ plantalis, vel pro ipsa anima plantæ. Græci tamen interpretes volant potius hinc contineri confirmationem sententiæ propositæ de potentiarum distinctione secundam rationem. Nimirum cum viuencia inter se differant, quod alia plures, alia pauciores animæ facultates obtineant, necessariò latendum eas saltem ratione distingui. Atque hæc Græcorum explicatio germanior videtur, illa prior aliquantulum exorta.

m Quoniam autem

Instituit ex inuenia in hoc capite definitione, demonstrare eam, quã tradiderat capite superiori. Sumit autem primò quæ admodum duobus locis dicimur, nempe scientia tanquam forma, & anima tanquam subiecto: item ut duobus dicimur sanari, videlicet sanitate ut forma, corpore, vel aliqua parte corporis ut subiecto: ita duobus nos dici viuere, altero ut forma, altero ut materia, in qua forma inest. Non enim forma, seu actus in quolibet subiecto esse potest, sed certo & determinato: sicuti neque agens in quolibet libet indiscriminatim agit, sed in id, quod idoneum aptumque est ad

Duobus viuere dicimur, altero ut forma, altero ut materia.

eius impressionem recipiendam.

Text. 25. timus, ac intelligimus primò } ipsa profectò ratio quedam erit, & forma, sed non ut materies, atque subiectum. Nã cum substantia tripliciter dicatur, ut diximus (quedam enim est forma, quedam materies, quedam id, quod ex vtrisque componitur, & materia quidem est, ut patet, potentia, forma autem actus) cum igitur, ut diximus substantia dicatur trifariam, animansque id sit, quod ex vtrisque corpore, inquam, & anima constat, corpus profectò non est actus animæ, sed ipsa corporis alicuius est actus. *Text. 26.* Idcirco rectè admodum putant ij, quibus anima neque esse sine corpore, neque corpus aliquod esse videtur. Etenim ipsa, corpus quidem non est, est autem corporis aliquid. Et inest ob hoc in corpore, atque in corpore tali, p non in quouis sine discrimine vllò, quemadmodum veteres ad corpus ipsam accommodabant, nihil prorsus determinantes quodnam illud & quale sit corpus, atque non rectè, ut patet. Quippe cum non videatur quoduis sine vllò discrimine quodcumque suscipere. Hoc autem pacto, cum ratione etiam sit sane, actus enim vniuscuiusque in eo, quod est potentia, & in propria materia suapte natura fieri, esseque solet. Animam igitur perfectionem quandam eius & actum ac rationem esse quod potentia habet, ut huiusmodi sit, ex hisce, que diximus, innotescit.

o Anima autè } Probat animã esse formã. Id, quo viuimus est forma, sed anima viuimus, ergo anima est forma. Minorem suadet, quia cum substantia triplex sit, forma, materia, & cõpositum, ut iam superius dictum fuit; compositum autem sit quod viuunt, & corpus siue materia sit eius potentia, fieri tñ potest ut eo viuere dicamur, sed per animam, que est actus. Ex superius dictis hunc in modum colligi potest demonstratio, qua Aristoteles priorem animæ definitionem per posteriorem ostendit. Id, quo primò viuimus, sentimus, loco mouemur, & intelligimus, est actus primus substantialis corporis naturalis vitã habentis: sed anima est id, quo primò viuimus, sentimus, loco mouemur, & intelligimus; ergo anima est actus primus substantialis, & cõt.

Prior animæ definitio per posteriorem ostenditur.

o Idcirco rectè } Ex superioribus quasi corollarium deducit, rectè sentire eos, qui asserunt animam neque esse corpus, nec sine corpore. Si enim est actus & perfectio corporis, corpus nõ est. Item non est sine corpore; quia eisi anima intellectiua separata cohercat extra corpus; tam è suapte natura est forma illius, & naturalis eius status est in corpore, ab eoque pender quoad officium informandi.

Quomodo intelligendum, animã nec esse corpus nec sine corpore.

p Non in quouis } Pythagoræ fabulati sunt posse animam indiscriminatim subire quoduis corpus. Planè, inquit multo secus res habet, cum videamus in singulis viuentium speciebus diuersa instrui, aptarique animabus corpora. Quod & in rebus anima carentibus perspicimus, non enim forma, & actus in quolibet subiecto recipitur; sed in eo, quod natura aptum sit. Tandem colligit rectè definitam esse animam actum, seu formam corporis potentia vitã habentis.

Q V Æ S T I O V N I C A.

R E C T E N E T R A D I :

ta sit posterior animæ definitio, & an per
eam prior demonstratur.

A R T I C V L V S I.

R E C T E T R A D I T A M
esse.

Videtur viti-
um inesse ani-
mæ definitio-
ni.

1. argum^o

2.

3.

4.

PROXIMO capite hunc in modum Aristoteles animam definiit. Anima est id, quo vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus. Verum quod hæc definitio vitiosa sit, ostenditur. Primum, quia videtur convenire Deo Opt. Max. cum Deus sit principium vitæ, & motus, & ipsius esse, teste Divo Paulo Actorum decimo septimo. Quanvis, inquit, non longè sit ab vnoquoque nostrum: In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus. Deinde quia hic definitur anima in commune; non minus quàm in priori definitione, vt significavit Aristoteles textu decimo secundo: & tamen definitio soli animæ rationali cõpetit, cum ei duntaxat quatuor illæ particulæ simul sumptæ accommodari queant. Rursum, quia alia ex parte non convenit ei definitio; cum animus particeps rationis non sit id, quo intelligimus, sed quod intelligit; siquidem est singulare per se subsistens, cuius est per se agere. Item verò quia anima à corpore abiuncta verè est anima, & tamen non est id, quo vivimus, & sentimus.

ergo non
est anima
motus
animæ

Secunda ani-
mæ definitio
vna est, &
explicatur.

ergo non

est anima

motus

animæ

Dens nõ est

principium

vitæ

nostræ.

Non est tamen ob hæc argumenta, improbanda Aristotelica definitio, si probè explicetur, & intelligatur. Non placet autem sententia Aegidij existimantis Aristotelem illis verbis non vnam; sed quadruplicem definitionem tradidisse pro numero animarum. Re enim vera prædicta definitio vna est, atque vt vna & inuestigata, & proposita ab Aristotele fuit; vt ex superioris capitis decursu constat. Deinde non rectè Aegidius, quatuor animas statuit, cum tres tantummodo numerentur, vt suo loco planum fiet. Porro autem definitio ita intelligenda est, vt anima dicatur id, quo vivimus, id est, principium vitæ internum; quod Deo respectu rerum viventium minimè competit. Licet enim Deus cunctis rebus intimè illabatur conferens illis esse; non tamen intrinsecus eas constituit. Item quatuor illæ particulæ vivimus, sentimus, et cæt. non sunt accipiendæ coniunctim, sed per distributionem; non ita quidem vt singulæ à singulis disiungantur, quasi

quasi dicendum sit animam esse id, quo viuimus, aut sentimus, aut loco mouemur, aut intelligimus; sed ita vt disiunctio cum copulatione ad partes præcedentes fiat; dicaturque, Anima est id, quo viuimus, aut etiam sentimus, aut etiam loco mouemur, aut etiam intelligimus. Quo patet non rectè Simplicium putasse hanc definitionē soli animæ intellectiue accommodari posse. Item meritò reprehendi Dionysium Sophistam, quòd vitam definierit ex motu nutritionis, quasi alius vitæ modus non sit. Atque ex his plana relinquitur responsio ad duo priora argumenta.

Non solum
conuenit ani-
mæ intellecti-
uæ esse id quo
uiuimus &c.

Argumenta
diluuntur.

Ad cætera dicimus, licet anima rationalis in se spectata sit id, quod intelligit, collatam tamen ad ipsum compositum esse id, quo intelligimus: itemque eandem separatam esse id, quo viuimus, id est, suapte natura esse principium vitæ; vel, quod eodem recidit, esse principium, quo viuere & sentire possumus.

ARTICVLVS II.

QVO PACTO ANIMÆ

Diffinitiones ex se mutuò demon-
strari queant,

Circa alteram propositæ quæstionis partem non parum interpretes dissidēt. Nam Græci, & eos secutus Magnus Albertus, alijque de Latinis non pauci arbitrantur secundam definitionem tradi per priora secundum naturam, ex eaque primam cōcludi tanquam per causam, demonstratione propter quid res sit. Cui sententiæ fauēt imprimis verba Aristotelis initio capituli 2. vbi significauit velle se definitionem, quæ causam rei contineat, inuestigare. Deinde, quia congruebat, vt Philosophus ab effectis potius ad causam, quàm à causa ad effecta definiendo procederet. D. Thomas, alijque nonnulli contrariam sequuntur opinionem aientes primam definitionem continere causam secundæ, & hanc per illam demonstratione propter quid, illam per hanc demonstratione quòd res sit, ostendi.

Qui censent
primam animæ
definitionem
per secundam
tanquam per
causam con-
cludi.

Qui contra-
riū opinen-
tur.
D. Thom. &
alij.

Pro explicatione controuersiæ aduertendum est posteriorem animæ definitionem dupliciter spectari posse. Vno modo quatenus traditur per principium operationum animæ: altero quatenus traditur per ipsas animæ operationes; vtrumque enim continet. Deinde, animæ operationes posse expēdi vel vt sunt affectus animæ; vel vt sunt eius finis. Cum enim vnumquodque sit gratia suæ operationis, vt docet Aristoteles libro secundo de cælo cap. 3. text. 17. nihil mirum quòd operationes animæ dicantur eius finis, non quidem si anima spectetur præcisè quoad suam quidditatem, seu quoad prædicata ipsi essentia: sicut enim essentia in se absolutè sumpta non habet causam effici-entem, vt alibi diximus, ita nec finalem. Dicentur igitur operatio-

Animæ ope-
rationes aut
vt illius effe-
ctus, aut vt
finis conside-
rari possunt.

Operatio est
animæ finis

2. Phys. cap. 7
9. 1. art. 2.

non tamen
quo. d. essen.
tiam confide
rate.

nes animæ finis illius; si anima sumatur non quoad suam essentiam absolute, sed quatenus accipit esse existentia: siquidem ut producit, causam efficientem & finalem obtinet. Nec solum ut producit actu, sed ut potest produci: sic enim etsi non vendicat actu causam efficientem; vendicat tamen eam in potentia, habetque ad illam ordinem, similiterque ad causam finalem, quatenus potest ad ipsam à suo efficiente dirigi.

1. Cōclusio.

Probatur 1.
Prius est ani
mā esse cor
poris actum
quā operatio
nū principū.

His positis sit prima conclusio, Si posterior animæ definitio consideretur quatenus traditur per principium operationum ipsius animæ, potest demonstrari per priorem demonstratione propter quid; non autem prior per illam. Hæc ita probatur; Saltem nostro intelligendi modo prius est animam esse actum corporis, quam esse principium suarum operationum; & illud est ratio huius: ergo definitio animæ, quæ traditur per principium vegetandi &cæt. Potest demonstrari per eam, quæ traditur per actum corporis demonstratione propter quid. Antecedens ostenditur hunc in modum. Sicut se habet esse ad operationem; ita principium essendi ad principium operandi; quandoquidem eam proportionem habet effectus ad effectum, quam causa ad causam; sed esse est prius saltem natura operatione; ergo & principium essendi, quam principium operandi. Atqui animam esse actum corporis, est esse principium essendi: sic enim actuat, componit, constituit: esse verò id, quo vivimus, seu vegetamur, est esse fontem, & principium operandi; ergo &cæt. Præterea, Quia res habet tale esse, ideò est principium talis operationis, non è conuerso: igitur quia anima est actus corporis, ideò est principium vegetandi: igitur hoc per illud, non illud per hoc tanquam per aliquid prius, ac veluti causam demonstrabitur.

Probatur 2.

2. Conclusio.

Probatur.

Sit secunda conclusio. Posterior definitio, ut traditur per operationes animæ tanquam per eius effecta, potest demonstrari demonstratione propter quid per priorem; & hæc per illam demonstratione quòd res sit, non vice versa. Veritas huiuscè conclusionis liquet ex eo, quia effecta possunt demonstrari per suam causam, & causa per sua effecta, variata secundum eum modum ratione demonstrandi. Prior autem definitio continet causam operationum animæ; siquidem traditur per eius essentiam, quæ est causa vitalium functionum eiusdem: posterior autem traditur per effecta. Quòd verò effecta, quatenus effecta sunt, nequeant à priori suam causam demonstrare, luce clarius est. Iuxta huiuscè conclusionis sensum vera est opinio. D. Thomæ, quam supra retulimus, dummodò tamen non aduersetur conclusioni tertiæ, quam mox subiicimus.

In secundæ
conclusionis
sensu sequen
das D. Tho.

3. Cōclusio.

Sit tertia conclusio. Si posterior animæ definitio expēdatur, pro ut traditur per operationes animæ, quatenus animæ ipsius finis sunt, poterit per eam demonstrari prior demonstratione propter quid. Hæc conclusio intelligenda est de anima considerata secundum eum modum quo diximus posse rerum naturas obtinere efficientem & finalem causam. Patetque ex eo, quia secunda definitio ita spectata traditur

per

per causam prioris. Iuxta huiuscè conclusionis sensum intelligi potest Aristoteles cum superiori capite significavit velle se tradere definitionem, quæ causam contineat. Quavis id aliter exponat Caietanus, videlicet non de causa finali, sed formali, arbitratus principium operandi respectu animæ, esse prius in genere causæ formalis, quàm actû corporis. Sed hanc interpretationē, quæ suam quoque habet probabilitatem, exclusit ea ratio; qua primam conclusionem stabiliuimus.

Ex dictis constat quid respōdendum sit ad argumenta principio quæstionis adducta. Nam verba ex initio capitis secundi, de causa finali intelligi debent. Præterea, Cùm Aristoteles in quærenda vtraque definitione ex notitia operationum animæ ad ipsius animæ cognitionem progressus fuerit, satis constat in ea re secutum fuisse ordinarium Physicæ investigationis modum ab effectis ad causas, ad quem seruandū non opus fuit procedere à definitione comprehendēte effecta dūtaxat ad eam, quæ solam causam contineret. Quin verò vtrumque ordinem, videlicet exquisitæ doctrinæ, qui est à causis ad effecta; & primæ inuestigationis Physicæ, qui est ab effectis ad causas, artificiosè coniunxit, dum simul & à causis ad effecta, & ab effectis ad causas processit, secundum aliam & aliam considerationem, vti diximus.

Primæ opinionis argumentis respondeatur.

Capitis Tertij Explanatio.

Nimantium autem. a) Dissertit hæc Aristoteles de animæ natura in se spectata; nunc de eius facultatibus disputationem aggreditur; vbi magistri sui Platonis doctrinam sequitur, qui in Phædro admonet, in vnaquaque re primò essentialiam considerandam esse, tum quam vim ad agendum, & patiendum habeat, explicandam. Porro in hoc capite generalem quorundam potentiarum animæ comprehensionem tradit, speciatim de eisdem in progressu acturus. Enumerat ergo animæ potentias ad quas ceteræ reuocantur, scilicet vim nutriendi, appetendi, sentiendi, loco mouendi, intelligendi. Ex quibus sola prima plantis conuenit, secunda, & tertia omnibus animantibus: quarta perfectis tantum; quinta soli homini.

Quot sint animæ potētie.

C A P. III.

Text. 27.

A Nimantium a autem, quibusdam omnes insunt potentie dictæ, quibusdam nonnullæ sunt, & quibusdam vnā tantum inesse videtur. Atque potentias animæ diximus has nutritiuam, sensitiuam, appetitiuam, loco motiuam, atque intellectuam. Et plantis quidem nutritiuam est duntaxat: alijs autem & id ipsū & sensitiuam. Quod si sensitiuam inest, & appetitiuam etiam

loco mouendi, intelligendi. Ex quibus sola prima plantis conuenit, secunda, & tertia omnibus animantibus: quarta perfectis tantum; quinta soli homini. b) Nam appetitus.) Probat potentiam appetendi semper esse cum sentiendi facultate coniunctam, duplici ratione. Prior ita habet. In omni animante reperitur saltem sensus

Appetendi, sentiendi que potentie nūquā separantur.

1. Ratio.

2. Ratio.

tactus, sub quo gustatus comprehenditur (gustatus enim tactus quidam est) vbi autem tactus, ibi & delectatio & dolor in sunt: sed hæc sunt actus appetitus: quia delectatio est boni, dolor mali, bonum verò & malum ad appetitum pertinent; ergo in quouis animante potentia appetendi sensum consequitur. Posterior hunc in modum concluditur. In omnibus animalibus cernitur sensus alimenti, nimirum tactus, sub quo gustatus continetur. Namque viuientia omnia aluntur, sustentanturque rebus siccis, & humidis, calidis, & frigidis, quæ omnia tactu percipiuntur: vbi autem

Vbi sensus ali-
menti est, ibi
fames & sitis
est.

Quid fames,
quid sitis

autem sensus alimenti est, ibi inuenitur fames, & sitis, quæ appetitus quidam sunt, fames quidem sicca, & calida, id est, cibi: sitis frigida, & humida, hoc est, potus. In omni igitur animali potest appetendi cum sensu coniuncta est. Quæ hoc loco de fame sicque dici possent copiose à nobis explicata fuerit in primo de ortu & interitu. Aduerte autem cum Aristoteles ait omnibus animantibus conuenire appetitum: dubium esse non id etiam de appetitu irascibili intelligat. Tenuitius inquit sentire plurima animalia, quibus desit iracundia, & quæ solam habeant tenue cupiditatis vestigiam. Alijs placet iræ & cupiditatis appetitum coniunctum esse, quod semper ira cupiditati adsit tanquam vindex & propugnatrix aduersus ea, quæ obstant quominus animal bonum, quod optat, assequatur, aut malum, quod fugit, decinet. Contulit D. Thomam I. part. q. 81. art. 2.

c De imaginatione.)
Nam imaginandi vis in quouis animali externum sensum comitetur, non dum manifestum esse ait, quod intelligit de imaginariæ facultate perfecta, quæ rerum absentium imagines retinet, & in aliqua certa ac definita animalis parte sedem obtinet. Næque potentia imaginandi perfecta, vel imperfecta omnibus animantibus communis est.

Facultate ima-
ginandi saltem
imperfecta
nullum animal
caret.

d Etsi quid aliud.) Am-
bigere videtur utrum ne supra homines sint Demones intellectus, & ratione præditi, ut Socrates & Plato aiebant. Quæ de re multa Plato in 2. & 10. de Republica, in Phædo & Epimouide, alijsque in locis. Constat certè supra humanam naturam esse angelicam, quæ corporis experta est, & intellectus pollet.

e Perspicuum igitur.)
Diluit eam questionem, quam primo capite superioris libri proposuerat, num videlicet vna communis animæ definitio

Nō datur ani-
ma vna, re ab
omnibus seun-
da.

fit, respondetque duplici pronuntiato, similitudine quadam desumpta à figura. Primum est. Quemadmodum non datur figura vna communis re ipsa à singulis figuris abiuncta, sic neque datur vnam animam re ipsa ab omnibus separatam; atque adeo proponi haud quaquam posse vnam definitionem, quæ animæ à singulis separatè conueniat, ut non datur communis aliqua figure definitio, quæ figure per se extra singularia coherentem accommo detur, ut ideatum assertores falso putabant. Alterum pronuntiatum est. Sicuti generalis figure definitio est alicuius naturæ communis, quæ tamen in particularibus inest, nec ab eis auulsa est, ita & communem animæ definitionem se se habere.

etiam inest: nam appetitus, b cupiditas est, & ira, atque voluptas. Animalia verò cuncta vnum ex sensibus habent, tactum, inquam, ipsum. atque cui sensus inest, ei voluptas etiã & dolor inest, & perceptio iucundi, atque molesti. Quibus autem hæc insunt, ea cupiditatem etiam habent. Hæc est enim appetitio eius, quod afficit voluptate. Alimenti præterea sensum habent. Tactus enim, sensus est alimenti. Næ siccis, & humidis, & calidis, atque frigidis aluntur viuencia cuncta. Horum autem, ut patet, sensus est tactus. Cæteris verò sensibilibus per accidens nutriuntur. Nihil enim conducit ad alimentum sonus, vel color, aut odor. Sapor autem vnumquid est eorum, quæ tactu percipiuntur. At verò fames, sitisve cupiditas est, sicci quidem & calidi fames; frigidi verò & humidis, sitis. At sapor, horum quasi quoddam est condimentum. Verum hæc declaranda posterius sunt, nunc eò vsque sit dictum, animantium inquam hisce, quæ tactum habent, & appetitum inesse. c De imaginatione verò non patet, sed de hoc postea consideremus oportet. Nonnullis insuper & loco motuum etiam inest, & alijs ratiocinatum, ac intellectus, ut hominibus, d & siquid sit aliud tale vel etiam præstabilius. e Perspicuum igitur est vnam animæ rationem esse perinde atque formæ. Neque enim ibi figura vlla præter triangulum est, & eas, quæ deinceps sunt collocatæ, neque hic vlla præter eas, quas diximus. At ut in figuris vna communis ratio fieri potest, quæ cunctis quidem figuris accommodabitur, nullius autem erit figure propria ratio, sic & in animabus dictis fieri potest. Quapropter ridiculum est, & in his, & in cæteris rebus communem querere rationem, quæ quidem nullius eorum, quæ sunt, erit propria ratio, nec in propria cuiquam accommodabitur & indiuidua specie, rationem eam omittentes definitionem vnde, quæ cuiuslibet hoc pacto competere, accommodari potest. f At verò quæ admodum in figuris, sic & anima fit. Nam tam in figuris quam in animantibus: in eo quod deinceps est collocatum, id inest potentia, quod illo est prius, in quadrato namque triangulus, & in sensitiuo vegeta-

Text. 28.

Text. 29.

Text. 30.

Text. 31.

f Atverò

f. At vero quemadmodum.) Docet ut in figuris alijs posterioribus, perfectioresque sunt; ita & in animabus. Est enim inter eas ordo perfectionis, siquidem vegetatix omnium imperfectissima est. Secundum locum obtinet sensitiva. Tertiū rationis particeps. Atque ut priores figure in posterioribus insunt, verbi gratia, trigonum in tetragono & tetragonum in pentagono; sic anima vegetans in sentiente, sentiens in intelligente continetur. Deinde pergit ostendere, qua

Ut inter figuras sic inter animas alijs perfectiores.

vegetativum inest, ut patet. Qua propter in singulis querendum est quatenam sit cuiusque anima, ut quatenam sit anima plantę, & quę bestię, quę denique hominis. Quam autem ob causam deinceps sic se se habent, considerare oportet. Sensitivum namque sine vegetativo non est: at a sensitivo, vegetativum, in plantis serungitur. Rursus sine tactu nullus ceterorum sensuum est: at ipse tactus sine ceteris est. Complura namque sunt animalium, quę neque visum, neque auditum, neque sensum habent odoris. Et eorum rursus quę sentiunt, quędam habent loco motuum, quędam non habent. g. Postremum verò, quod minimum est, rationem habet, & mentem. h. Quibus enim mortaliū inest ratio, his sunt continuo, & cetera cuncta. At quibus unūquodque illorum inest, hisce non omnibus inest & ratio. Sed quędam imaginatione vacant, quędam hac sola vivunt. De intellectu verò contemplativo alia ratio est. Quę cum ita sint, patet horum cuiusque rationem, animę maximè propriam rationem esse.

ratione vite gradus per diversa viventium genera distribui sint, & qui quibus conveniant.

g. Postremo.) Humanam speciem appellat postremum, & minimum: postremum, quia procedendo ab imperfectis ad perfectiora obtinet ultimum, hoc est, perfectissimum gradum inter corpora viventia: minimum, quia secari in alias species non potest.

Quid sit humanam speciem postremum & minimum esse.

h. Quibus enim mortalium.) Quibus competit ratio, id est, intelligendi vis, eisdem convenire ait ceteros vite gradus, dummodò sint mortalia. Hanc verò limitationem cur adiecerit Aristoteles, in questione

exponemus. Deinde ait quędam bruta vivere sola imaginatione non quòd eam tantummodo sortiantur, cum sensu quoque & vegetandi facultate prædita sint; sed quia unum quodque eo vivere dicitur, quod in ipso præstantissimum est. Loquitur hoc loco Aristoteles non de imaginatione imperfecta, & quę post sensus apprehensionem confestim evanescit; sed de ea quę manet, hoc est, quę rerum typos servat, & cum memoria coniuncta est, ut hic

quomodo intelligendū quędam Bruta sola imaginatione vivere.

Q V Æ S T I O I.

RECTE NE TRIPARTITA

animarum varietas assignetur,

an non.

A R T I C V L V S I.

V I D E R I P R I M V M N O N

rectè; re tamen vera rectè assignari.

Pro parte ne
ganc.
1. Argum.

Xcutiendum hoc loco est rectè ne tres animæ connumerentur, nimirum vegetans, sentiens, intelligēs. Nam pro ea parte, quæ negat, sic quispiã disputarit. Vel qui tres animas faciunt, intelligunt tria animarū genera, vel tres species infimas. Nō tria genera, quia animus particeps rationis non est genus: nō tres species, quia animæ brutorum specie differentium, vt

equi, leonis, & elephantis distinguuntur specie inter se, quemadmodū & bruta ipsa; similiterque animæ plantarum, vt Pyri, cupressi, & platanī. Nullo igitur modo asserendum est tres esse animas.

2. Argum.

Deinde, Qualibet forma specifica tam brutorum animantium, quàm plantarum addit formæ sui generis gradum quendam sibi proprium, ac reciprocum, quo communem generis notionem limitet, & coerceat; ergo sicuti anima intellectiua ob gradum, quem addit, distinctum membrum efficit in illa animarum partitione: ita & reliquæ tam animarum, quàm plantarum species diuersa membra efficiunt.

3. Argum.

Ex altera verò parte quòd pauciores animæ numerandæ sint, ita ostenditur. Plantalis anima etiam sensu pollet. Non igitur ab alijs separata inuenitur; atque adeò perperam in vulgata illa diuisione à sensitua, & intellectiua disiungitur. Assumptum probatur, quia plantæ distinguunt vtilis succos ab inutilibus; nam illos attrahunt, hos respuunt: &, quòd peculiari modo in quibusdam magis elucet, salutaria prosequuntur, noxia declinant. Nam, verbi gratia, cucumeres ad terræ viginem, & humorem, quo affluentius irrigari optant, perreptant. Contra verò oleum, quo perfusi emoriuntur, omnino auerlantur, adeò vt eo supposito recurventur. Vitis à lauri vicinitate refugit, quòd hic sua caliditate illius incremento officiat; similiterque brassicam odit, quòd terræ succum exhauriat. Idem priuatim conspicitur in arboribus, quæ maris, & fœminæ nomine designantur, hæ namque vt fœcunditatem asciscant se se mutuò complectuntur. Quare videtur aliquis sensus, saltem obscurus inesse plantis. Adde etiam quòd arbores virent, & stas temporibus efflorescunt, quæ iuuentus quædam earum est, eademque ariditate, vt senio dissoluuntur. Postremò, quæ in aliqua serie ordinatim disponuntur, ea non censentur efficere plura membra, vt vivens, animal, homo: atqui ita se habent anima vegetatiua, sensitua, & intellectiua: nam vegetatiua enuntiatur in recta serie de sensitua, & hæc de intellectiua. Igitur non rectè anima in hæc tria membra diuiditur.

4. Argum.

In hac quæstione non eadem fuit omnium Philosophorum sententia, vt constat ex ijs, quæ scripsit Auctor librorū de plantis, qui Aristotelis nomine circumferuntur, capite primo libri primi. Plutarchus, capit. vigesimo sexto libri quinti de placitis, Clemens Alexandrinus libro 8. Stromat. Galenus libro de natural. facultat. Nam Stoici plantas animatas esse negarunt, quòd cupiditate careant.

Plato

Mira planta
rū arborūq;
natura.

De sexu arborū lege Plin. lib. 3. c. 4. & lib. 16. c. 26.

De hoc Plato
nis dogmate
lege Theo-
dor. lib. 1. de
curad. Greg.
afficit.

Plato verò in Timæo post Empedoclem, & Anaxagoram, viuentes, & sensu præditas esse existimauit; distingui tamen à brutis, quòd hæc sensum acutum, & veluti vigilantem habeant; illæ verò obtusum, & quasi dormientem. Sensum quoque, & appetitum plantis perfectioribus dedere Pythagoræi. Vtrique tamen à veritate deflexerunt. Stoici, quia non omnis vita cupiditate, aut sensu æstimanda est, sed motione ab interno principio dimanante. Quod haud dubiè in plantis cernimus. Alij, quia si plantæ sentiendi vim haberent, punctæ, aut percussæ, doloris significationem darent se se contrahendo, vt animantes solent, quanuis imperfectissimæ, vt spongiæ, & cochleæ, quæ si quid etiam duri attigerint, contrahuntur protinus, siquid humidum, tumentur. Item, quia vbi est sensus, ibi est vigilia, & somnus: nihil verò horum plantis inest. Tertiò, quia vt disputat Aristoteles libro 3. cap. 12. text. 66. natura plantarum admodum terrestris est, atque ita inepta ad sensum.

Diuus Augustinus in lib. de quantitate animæ cap. 33. eam opinionem, quæ arboribus sensum dat, rusticanam impietatem vocat. Non est, inquit, audienda nescio quæ impietas rusticana planè, magisque lignea, quam sint ipsæ arbores; quibus patrocinium præbet, quæ dolere vitem quando vua decerpitur, credit. Appellat autem impietatem, propter dogma Manichæorum, qui, vt ipse testatur in libro ad Quod vult Deum hæresi 46. ita plantis sensum dabant, vt eisdem rationalem animam tribuerent. Vnde ab arbore folium, fructum vè excerpere, homicidium putabant. Contra hunc errorem lege eundem D. Augustinum lib. 2. de moribus Manichæorum cap. 17.

Asserendum igitur cum Schola Peripatetica plantas nec carere anima, nec anima sentiente prædictas esse, sicque dari animam vegetantè, quæ solis plantis; sentientem, quæ cunctis animalibus; rationalem, quæ homini tantum conueniat. Colligitur autem hic numerus ex diuerso modo operandi, quo anima supra formam rerum non viuentium eleuatur. Etenim vel anima rerum viuentium eo tantum præstat formis rerum non viuentium, quòd harum & functiones, & motus à principio externo, illarum ab interno oriuntur; aut vltèrius quòd illæ operando vtantur obiectarum rerum simulachris, seu speciebus, quæ & si materiales adhuc sint, aliquantulum à materia emergunt; siquidem purioris, & defæcatoris naturæ est similitudo coloris, verbi gratia, quam ipse color; aut denique quòd vtantur rerum imaginibus non iam corpori in hærentibus; sed prorsus immaterialibus, atque altioris ordinis. Primus modus competit animæ vegetanti; secundus sentienti; tertius intellectiua. Totidem ergo animæ, non plures, pauciores vè numeranda sunt. Quo patet non esse probandam opinionem Platonis in Timæo vbi aliam quandam animæ diuisionem tradit; nimirum in irascibilem, concupiscibilem, & rationalem. Qua quidem in re dupliciter errauit. Primum, quia eo pacto animam distribuit: cum tamen non sit distribuenda, nisi modo paulò ante explicato. Deinde, quia tres animas, in eodem homine realiter distinctas constituit;

Plato.
Empedocles
Anaxagoras,
viuere plan-
tas omnes exi-
stimarunt.
Pythagoræi
idem de per-
fectionibus
q. bitant sūt,
Refutatur.

1.

2.

3.

Opinio quæ
arbores senti-
entes facit ru-
sticana impi-
etas à D. Aug.
vocalur.

Manichæi in
eodem erro-
re fuerunt,

Trip'lex con-
stituitur vari-
etas animarum
quæ ex diuer-
so modo o-
perandi colli-
gitur.

Reijcitur Pla-
tonis opinio
alio modo
animam di-
uidentis.

quod procul à veritate abesse in libro de ortu, & interitu ostendimus. Quavis non desint, qui hoc Platonis dogma non de tribus animabus, sed de tribus eiusdem animæ facultatibus interpretentur.

Lib. 1. cap. 4. q. 2.

Solut. 1. arg.

cū tres animæ numerantur, nec tria genera, nec tres in finæ species esse dicuntur.

Respondeamus nunc ad argumenta initio proposita. Ad primum dicimus cū tres animæ recensentur, nec intelligi tria genera, nec tres species infimas; sed tres animas distinctas ex diuerso modo se se excitandi supra materiam corporatam. Ita vt in hac tripartita varietate contineantur duo genera, nempe anima vegetatrix, & sentiens, & vna species, id est, anima rationis particeps.

Solut. 2.

Ad secundum concedendum est animam vegetatricem, & sentientem distribui in plures species, vt rectè probat argumentum; sed quia omnes vegetatrices animæ sortiuntur inter se eundem modum operandi: & omnes similiter sensitivæ eundem inter se; propterea non diuidi animam in plura membra, quàm illa tria, quia in ea diuisione non multiplicantur membra, nisi spectata duntaxat sola diuersitate operationum, secundum prædictam excitationem maiorem, minorem vè supra materiam.

Lege Fracast. in lib. de antipathia, & Symp. à c. 9.

Solutio 3.

Virtute attrahens expulsi i; q; nō sensitiva potētia, placē noxia reijciunt, cōmoda trahūt

Ad tertium respondendum est quod plantæ inutiles succos reijciant, vtiles attrahant, non provenire ex aliqua facultate sensitiva, & cognoscente, quæ in eis insit: sed ex virtute attrahente, & expellente, quæ citra omnem sensum, & cognitionem altrici animæ famulantur, vt in primo de ortu, & interitu ex professo docuimus. Item persecutio illa, aut fuga circa salutaria, aut noxia, quæ in quibusdam plantis notatur, ex natiuis earum viribus, & latenti antipathia, ac sympathia oritur, nullo ad id præeunte sensu aut notitia; iuuentus verò & senectus non nisi per metaphorā eis accommodatur, quemadmodum & sexus, & maritari.

Solutio. 4.

Vt quartum argumentum diluas sic habeto. Anima vegetans interdum generatim, atque ita in tota sua amplitudine sumitur, quo pacto corpus animatum in commune, vt pars formalis, physica compositione constituit, atque hoc nomen sortitur, quod ab ea primū vegetandi potentia dimanet; sicque diuiditur anima vegetatiua in eam, quæ tantūmodō vegetatiua est, qualis est anima plantarum: & in animam sensitivam, ex qua animal in commune cōstat, quæ ideō sensitiva nuncupatur, quia ab ea primō sentiendi facultas nascitur; & in animam rationalem. Tum rursus sensitiva in commune distribuitur in sensitivam tantū (prout, tantū, negat vltiorem gradum) quæ est anima bestiarum; & in intellecticem. Quo patet animam vegetatiuam in commune, cū genus quoddam ad vegetatiuam tantū, & ad sensitivam & intellectiuam sit, in illis formaliter contineri: similiterq; sensitivam in cōmune in sensitiva tantū atque intellectiua (nam genus omne in suis speciebus formaliter includitur) at verò in anima sensitiva tantū, id est, in anima bestię, non inesse formaliter vegetatiuam tantū, siue animam plantalem; parique rationel, nec sensitivam tantū, id est, belluinam contineri formaliter in intellectiua, cū fiat

Anima vegetatiua tantū nō est formaliter in animalitū sensitiva, sed sunt species inter se diuise.

sint species inter se disiunctæ. Hinc ergo perspicua iam relinquatur argumenti solutio. Etenim diuisio animæ sic intelligenda est, vt primum eius membrum sit anima vegetatiua tantum; secundum sensitua tantum; Tertium intellectiua; quæ ratione non disponuntur ordinatim in recta serie vnum sub altero. Illud tamen aduertes animam vegetatiuam tantum dici contineri virtute in sensitua tantum, & ambas in rationali, quatenus sensitua tantum non solum exercet operationes sibi proprias, id est, functiones sensuum; sed etiam eas, quas vegetatiua: similiterque intellectiua operationes sensitua, & vegetatiua

Q V Æ S T I O II.

S I N T N E P O T E N T I A R V M
genera quinque, viuentium quatuor.

A R T I C V L V S I.

Q V I N Q V E E S S E
genera potentiarum.

PRIOR I parti controuersia respondemus quinque esse primas, & generales potentias rerum viuentium, nimirum vim vegetandi, sentiendi, loco mouendi, appetendi, intelligendi. Ratio huius distinctionis, vt D. Thomas edocet. 1. part. quest. 78. art. 1. colligitur ex obiectis, circa quæ viuentium operatio insistit. Vel enim obiectum est corpus coniunctum animæ, vel est aliquid separatum. In coniunctum agit potentia vegetandi, quia occupatur in alimenti concoctione, & mutatione. In separatum verò feruntur cæteræ vires, vel ita vt eius imaginem intra se habeant; quæ si recipitur in organo corporeo, pertinet ad potetiam sensituiam; alioqui verò ad intellectiuam: vel ita vt in ipsum tendant tanquam in finem, aut tanquam in terminum motus. Si priori modo, est appetitus, cuius est ferri in bonum, atque adeò in finem, si posteriori, est vis loco motiua. Quare totidem sunt generales potentia rerum viuentium.

Sed obijciat aliquis. Vis gignendi continetur sub potentia vegetatrici, & tamen versatur circa obiectum separatum; videlicet circa singulare distinctum à generante, quod de nouo producit ad conferuandam speciem. Igitur perperam diximus potentiam vegetandi, sub qua gignendi vis continetur, spectare obiectum coniunctum. Deinde, vt se habet sensibile ad intelligibile; ita appetibile per appetitum corporeum

Quinq; sunt viuentiu potentie.
Ratio propositæ doctrine

1. obiectio
contra modum colligendi numerum potentiarum.
2. obiectio.

3. obiectio. ad appetibile per immaterialem appetitum: atqui illa duo constituunt duplex potentiarum genus; ergo & hæc. Tertio, facultas motiua tendit in vbi, sed vbi non est aliquid extrinsecum rei, cum sit existentia mobilis in loco, vt lib. tertio Physic. statuimus: ergo collectio illa potentiarum non rectè se habet.

Solutur obiectioes
 Vis gignendi circa obiectum coniuictum versa.
 Hisce obiectioibus ita occurre. Primæ, dicendo, etiã vim gignendi versari circa obiectum coniuictum; quia perficit semen, quod in ipso viuente fit ex alimentis superfluo, in quod formatricem vim proximè agendo imprimit. Secundæ, neganda est maior propositio. Non est enim vtrobique par ratio; quia vterque appetitus tam sensitius, quam intellectius tendunt in obiectum sub ratione finis; nec distinguuntur proprijs differentijs ad obiectum, qua obiectum est, pertinentibus, sicuti sensus & intellectus, vt diximus. Lege Ferrariensem hoc loco quæst. 5.

Tertiæ respondendum est facultatem motiuam secundum opinionem illam, quam in Physicis amplexi fuimus, eatenus dici ferri in extrinsecum, quatenus existentia in loco sumenda est in ordine ad spatiũ, cui respondet, & quod res per motum localem decurrit.

A R T I C V L V S II.

Q V A T V O R E S S E G E N E R A viuentium.

Quod ad secundam controuersie partem spectat, respondemus quatuor esse gradus, seu genera viuentium. Quædam enim vegetantur, quædam sentiunt, alia loco mouentur, alia intelligunt. In qua diuisione per ea, quæ loco mouentur, designantur quæ motũ progressionis subeunt. Nec est opus vnã dari naturam, cui is motus primò conueniat. Non enim hîc de veris tantũ generibus sermo est, sed de diuersis gradibus, siue ordinibus viuentium, siue sint vera genera, siue non. Porro viuentia ex diuersis viuendi modis distinguuntur: hi verò ex diuersa vitæ perfectione, quæ illis duntaxat quatuor modis distinguitur. Sed aduertendum hæc genera distincta esse inter se tamquam superiora & inferiora. Quatenus priora, absque ijs, quæ posteriora sunt, seorsim reperiuntur; non contra. Arbores enim vegetantur, & non sentiunt; bruta mouentur, & non intelligunt; & tamen quæcunque intelligunt, mouentur; quæcunque mouentur, sentiunt; quæcunque sentiunt, vegetantur. Prætereà, diuersi viuendi modi sic ex diuersa vitæ perfectione distinguuntur, vt non quælibet perfectio suum genus constituere possit, sed ea tantum, quæ à cæteris ita distincta est, vt non possit aliqua ratione ad cæteras reuocari. Quo perspecto, cessant dubia, quæ in aduersam partem afferri queunt, scilicet cur vis appetendi non constituat per se vnum genus viuentium, &

Quatuor viuentium genera ex quatuor viuendi modis colliguntur,

Cor ex appetendi vi non habeatur vnũ viuentiũ genus.

poten-

potentia generandi ex semine aliud. Respondendum est enim vim appetendi non esse aliquam vitæ perfectionem prædicto modo distinctam à sensu, cum semper illum comitetur. Et potentiam generandi ex semine, annexam esse facultati vegetandi; quia non excedit illius limites; maximè cum eadem sit potentia generativa, & nutritiva, ut alibi diximus, cumque vegetatio sit generatio quædam partialis viventis in omnibus viventibus reperta. Ob quam etiam facultas videndi, & memoria, cæteri que sensus tam externi, quam interni non faciunt diversa viventium genera, videlicet quia ad vim sentiendi pertinent: esto quidam sensus non in omnibus animalibus inveniatur.

Cur non alio
uo ex poten
t. generandi
ex semine.

Obijciat aliquis cõtra superiora. Aristoteles proximo capite text. 32. docuit viventibus mortalibus, quibus ratio cõpetit, cõuenire cæteros gradus. Videtur igitur docere aliqua esse viuètia ratione prædita & immortalia, quibus ij non competant. Philoponus hæc verba ita interpretatur, ut voluerit Aristoteles corpora diuina & immortalia, id est, cœlestia habere vim rationis, non autem sensum aut alias priores facultates; quod hæc ad solam vitam mortalem tuendam data sint à natura. Hæc tamè interpretatio involuit sententiam de animatione cœlestium corporum, quam neque veram, neque Peripateticam esse in libris de cœlo ostendimus. Potius ergo dicendum Aristotelem verba illa subdidisse non ex propria opinione, sed in gratiam Platonicorum, qui dæmones quosdam corpore & ratione præditos, sensu tamen carètes fingebant.

Lib. 2. c. 1. q. 1.

Ex ijs, quæ hæctenus disseruimus, manet tres esse animas, quinque genera potentiarum, quatuor genera viventium. Sed illud postremo aduerte si vivens sumatur, ut dicitur non ab accidentali vita, hoc est, ab operatione vitali, siue à potentia ad talem operationem: sed à vita substantiali, quæ est ipsa anima: tunc non quatuor genera viventium, sed tria constitui debere, nempe vegetatiuum, sensitivum, intellectuivum; à triplici anima, vegetante, sentiente, intelligente.

Platonici dæmones quosdam finis sunt corporeos, sed sine sensu.

Q V A E S T I O. III.

V T R V M P O T E N T I Æ A N I M Æ
ab eius essentia manent.

A R T I C V L V S I.

N E G A T I V Æ P A R T I S
argumenta.

Quod

Argum. 1.

VOD potentia non manent ab essentia animæ, hunc in modum videtur ostendi. Emanatio est motus quidam; sed nihil à se ipso moueri potest, vt probauit Aristoteles 7. Phisicæ auscultationis c. 1. text. 1. Igitur potentia non manant ab anima; alioqui iā anima à se ipsa moueretur, essetque simul agens, & patiens. Agens, dum ex se profunderet potentias: patiens dum eas in se reciperet. Quòd si quis dicat potentias immateriales recipi in materiam, non verò in animam, sicque non idem esse agens, & patiens: saltem non effugiet quominus concedat animum participem rationis respectu immaterialium potentiarum, quæ ab eo fluunt & in eodem manent, simul agere, & pati.

Deinde. Ab eo, quod vnum est, & simplex non potest naturaliter procedere nisi vnū; sed anima est vna, simplex que substantia: neque igitur ab ea plures potentia oriri. Si respondeas ab eo, quod vnum est, posse oriri plura ordine quodam, sicque potentias animæ ordine quodam naturali ab ea fluere. Contra id obijcitur, quia non apparet quinam ordo is esse possit, præsertim cum potentia animæ distinguantur inter se specie: atque adeò non possit vna fieri ab alia; cum vnumquodque gignatur à suo simili. Deinde, quia in potentij ordinatis non potest vna sine altera operari, cuius tamen oppositum liquet in facultatibus animæ; operatur enim visus, auditu nihil percipiente.

Præterea, Si potentia orientur ab anima, sequeretur potentias animæ rationalis comitari eam à corpore exeuntem, vtpote originis suæ causam, & fontem: atqui non eam comitantur; non igitur ab ea oriuntur. Probatur minor; quia anima separata sicuti functiones sensuum; siue interiorum, siue exteriorum exercere nō potest, ita nec eiusmodi potentias secum defert; alioqui frustra eam comitarentur.

ARTICVLVS II.

QVÆSTIONIS, ET ARGVMENTORVM explicatio.

Potentia animæ ab eius manant essentia.

Anima potentiarum immaterialium respectu agens finalis, materialisque causa est.

ASserendum tamen est potentias animæ ab eius essentia oriri. Nā cum potentia sint formæ accidentaria subiecto propria, ac natia, eique conferant esse secundum quid, necessum est, vt ab eo, quod subiecto primum, ac substantiale esse tribuit, hoc est, à forma substantiali, quasi essentia comites proficiscantur. Quæ est ratio D. Thomæ. 1. p. q. 77. art. 6. Sed illud præterea sciendum est, animam triplex causæ genus sortiri respectu potentiarum, videlicet agentis, finalis, & materialis: licet Iandunus. q. 9. huius libri solam rationem causæ materialis animæ accommodet: sortitur ergo anima causalitatem agentis, quia potentias ex se actiue fundit: finalis, quia potentia sunt propter animam, vt propter finem, cui à natura destinatur: materialis, quia

quia ipsas in se recipit, ac sustinet. Quod tamen de solis immaterialibus potentijs humanæ animæ intelligi debet; cætera namque in materia, prout formæ subest, recipiuntur, ut in libro de ortu, & interitu ostendimus; quidquid in contrariam partem scripserit Apollinaris quæst. septima huius libri, & Iandunus quæstione decima, asserentes omnes potentias recipi in nuda anima. Quod si ita esset certè visio inhæret animæ rationali; siquidem ubi est potentia, ibi est eius actus immanens, & vitalis; at quod visio non sit in anima rationali manifestum est; cum hæc immaterialis, & diuisionis expers sit; illa verò materialis, & extensa. Accedit, quod si omnes potentiæ essent in nuda anima, non rectè Aristoteles hoc in libro capite quarto, textu trigesimo tertio docuisset potentiarum quasdam esse organicas, id est, organis corporeis inhærentes, quasdam non. Porro non est anima præcipua causa efficiens suarum potentiarum, sed generans, seu produciens, cui incumbit omnia, quæ rei in instanti generationis debentur, ei contribuere. Itaque anima quasi instrumentaria causa est generantis, & ab hoc remotè, sed principaliter; ab illa proximè, & minus præcipuè potentiæ efficiuntur. Sic verò hæc quatuor, essentia, potentia, operatio, obiectum, hunc habent ordinem, ut ab essentia profluat potentia, ab hac operatio; operatio in obiectum tendat; ut rectè colligit Ficinus lib. 10. de Platonis theologia cap. 9.

Diluamus igitur argumenta, quæ in aduersam partem adduximus. Ad primum dicendum emanationem non esse actionem physicam cum non sit coniuncta cum motu; immò nec propriè actionem, ut alibi diximus, & quidem eam, qua potentiæ materiales, ut facultas videndi, vel audiendi, cæteræque eiusmodi corporeo organo inhærentes emanant, non recipi in ipsa anima, à qua oriuntur, ut iam argumendo occurrebamus; sed in materia, proindeque non sequi secundum huiusmodi actionem idem agere, & pati. Quod si de potentijs immaterialibus, ut de intellectu, qui in ipsa anima insidet, loquamur, tunc non esse incommodum, idem agere & pati; præsertim si id, quod patitur, non sit ipsū agens principale; & actio non sit Physica, proprièque actio; de qua solum Aristoteles loco citato disputat.

Secundo argumento probè respondebatur cū D. Th. loc. cit. primæ partis. Ad priorem verò solutionis impugnationem dicendum erit, licet potentiæ animæ inter se specie differant, minimè id obflare, quominus ordine quodam ab anima, ut à fonte dimanent, ita scilicet, ut aliæ alias secundum quandam naturæ antecessionem præcedant, non ut ab intermedio vniuoco, sed æquiuoco, atque adeo speciei diuersæ. Ad posteriorè, licet quædam potentiæ ita sint affectæ, ut vna quoad suam actionem dependeat ab altera, quo pacto se habet voluntas ad intellectum; tamen ex illo ordine, quo se in prima sua origine antecedunt, non colligi in omnibus eiusmodi dependentiam, quoad functiones obeundas. Lege D. Thomam eadem illa q. art. 4. & 7.

Ad tertium respondendum est, etsi anima omnium suarum potentiarum fons sit; tamen animam intellectiuam è corpore abeun-

Materiales
potentiæ nō
ī anima sed
in materia re-
cipiuntur.

Anima non
est præcipua
causa efficiēs
potentiārum.

Soluitur ar-
gumenta.
Soluitur pri-
mum.

Soluitur ar-
gum. 2.
Oriuntur po-
tentiæ ab ani-
ma ordine
quodam.

Soluitur. 3.

In anima se-
parata poten-
tiæ organice
solum ut in
radice ma-
nent.

tem non comitari actu, & formaliter nisi potentias spirituales, quæ in ea recipiuntur; cæteras verò ipsam sequi, in eaque manere tanquam in radice duntaxat. Nam cum earum subiectum sit organum corporeum, eo per abscessum animæ dissoluto, confestim abolentur.

Q V Æ S T I O IIII.

VTRVM NE ANIMÆ POTEN-
tiæ re ipsa ab ea differant, an non.

A R T I C V L V S I.

DIVERSÆ PHILOSOPHORVM
sententiæ.

Nollã distin-
ctionem ex
natura rei in
ter animã po-
tenciasq; po-
nunt
Gregorius
Gabriel
Ochamus
Marsilius
Marcellus
Distinctionẽ
formalẽ non
realem con-
cedit Scotus.

Agna est in hac quæstione sententiarum varietas. Nam Gregorius in 2. d. 16. q. 3. Ochamus dist. 16. quæst. 24. & 26. Gabriel ibidem q. 1. Marsilius in 1. q. 7. art. 3. ac tota ferè Nominalium schola, item Marcellus in suo lib. 3. de anim. cap. 75. asserunt potentias nec re ipsa, nec formaliter

ex natura rei ab animæ essentia distingui, licet anima ex varietate actio-
num diversa nomina sortiatur. Itaque animam prout intelligit dici, &
esse intellectum; prout appetit, appetitum; prout videt, aspectũ, atq;
ita ad reliquas suas facultates se se habere. Scotus in 2. d. 16. q. vnica
sentit non distingui potentias re ipsa ab anima; distingui tamen forma-
liter, & ex natura rei. D. Bonaventura in 1. d. 3. q. 3. videtur idem senti-
re; ait enim potentias esse idem cum anima, non tamen omnino idẽ per
essentiam. Durandus in 1. d. 3. q. 2. arbitratur potentias animæ vegeta-
tricis, nimirum vim nutriendi, augendi, generandi, esse idem re cum
anima; facultates autẽ sentiendi, & intelligẽdi ab ea realiter distingui.

Argumenta
pro his au-
toribus.

Possunt autem pro hisce opinionibus, quatenus in eo conueniunt,
quod potentiæ idem re ipsa cum anima sint; hæc adduci argumen-
ta. Res non nisi cogente necessitate multiplicandæ sunt, cum na-
tura studeat compendio, & à superfluo quàm maximè abhorreat;
atqui nulla necessitas cogit distinguere potentias ab anima tanquam
res inter se diuersas. Non sunt ergo distinguendæ. Probatur assump-
tio, quia sicuti materia, sine alia adiectitia facultate, est sua poten-
tia passiva ad recipiendam formam; & accidentia, quæ agunt, sunt
sua potentia actiua ad agendum, ita & substantia animæ per se po-
terit esse sua potentia actiua ad operandum; præsertim cum anima
tam materiæ, quàm accidentibus dignitate præstet. Corroboraturque
argumentum, quia potentiæ apud eos, qui ipsas ab anima distinguunt,
fluunt immediatè ab essentia animæ. Quare iam animam ipsam pro-

Confirmatur.

ximum

ximum earum principium esse confitentur. Quod si ita est cur non etiam immediatum suarum functionum principium erit?

Item. Differentiae essentiales non possunt ab accidentibus desumi; sed rationale, & sensibile sunt essentiales differentiae; sumuntur vero à ratione, siue intellectu, & à sensu. Igitur intellectus & sensus non sunt accidentia, sed ipsa substantia earum rerum, quibus competunt.

Tertio. Principium operandi est potentia, sed anima est principium operandi; siquidem, ut definiit Aristoteles, Anima est id, quo vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus; ergo anima est ipsae potentiae. Atque huius sententiae videtur fuisse D. Augustinus in sermone de imagine cap. 11. ubi ait animam esse intellectum, esse memoriam, esse voluntatem; & 10. de Trinitate cap. 11. ubi docet memoriam, intelligentiam, & voluntatem non esse tres vitas, sed vnam duntaxat vitam, nec tres mentes, sed vnam mentem: & in libro de spiritu & anima cap. 13. Dicitur, inquit, anima, dum vegetat; spiritus, dum contemplatur; sensus, dum sentit; animus, dum sapit; dum intelligit, mens; dum discernit, ratio; dum recordatur, memoria; dum vult, voluntas; ista tamen non differunt in substantia, quemadmodum in nominibus, quoniam omnia ista vna anima est, proprietates quidem diversae, sed essentia vna.

Quarto. Si potentiae distinguerentur realiter ab anima, posset ille seiunctim diuinitus conservari, quod tamen repugnantiam involuit, ergo & cetera. Probatur assumptum: tum quia cum potentiae includantur in sua definitione subiectum, cui inhaerent, nullo pacto ab ea diuelli poterunt, tum quia si extra animam esse possent, posset etiam ita spectate operari, atque adeo intellectus intelligere, voluntas velle, aspectus cernere. Quod est absurdum.

Postremo. Immediatum principium generationis est forma substantialis generantis; ergo & immediatum principium nutritionis, quae est quaedam partialis generatio; & ex consequenti etiam immediatum principium accretionis erit eadem substantia; cum accretio non exigat potentiam à nutritione distinctam. Assumptum probatur, quia substantia non nisi à substantia efficitur; alioqui si ab accidente, siue tanquam à principali, siue tanquam à minus praecipua causa fieret; aliquid ultra suam speciem, & naturam ageret, quod absurdum est. Quare non videtur negandum saltem potentias animae vegetatricis esse idem re cum anima, uti Durandus assererat.

ARTICVLVS II.

QVID IN PROPOSITA

quaestione sentiendum sit.

Amplenda tamen est sententia D. Thomae tum alijs in locis, tum
 1. p. q. 77. a. 1. Caiet. ibidem Alensis 2. p. q. 65. memb. 1. Aegidij
 quodl. 3. q. 10. Capreoli in 1. d. 3. q. 3. art. 2. M. Alberti d. 3. art.
 ult. & 2. lib. de anima tractatu primo, capite decimo primo, Appolli-
 naris hoc in lib. q. 7. landuni quaest. 9. Hervaei quodlib. 1. quaest. 9.
 Potentiae ab anima distin-
 guantur.
 D. Thom.
 Caiet.
 Capreolus.
 & alio;

Distinguntur formaliter. 2. ratio.

& aliorum complurium asserentium omnes potentias distingui re ipsa ab anima, quod item de cæteris facultatibus actiuis aliarum rerum intelligi debet. Ac primùm, quòd nequaquam verisimile sit potentias ita esse idem re cum anima, vt nec formaliter ab ea dissideant, ex eo concluditur, quia alioqui diceremur intellectu velle, voluntate intelligere, aspectu audire; quod est contra communem sensum, ac modum loquendi. Item; id, quod ex se indifferens est ad diversos actus, oportet vt per aliquid superadditum, ad eos determinetur; sed essentia animæ in se spectata est indifferens ad quælibet eorum actuum, quos edit (alioqui cum animæ essentia vna sit, & actus plures, reque ipsa distincti, idem secundum idem esset simul determinatum ad plura realiter diuersa, quod fieri nequit) oportet igitur essentiam animæ per aliquid ad hunc, & illum actum determinari. Id verò nihil aliud est quam ipsæ animæ facultates, seu potentia. Igitur potentia sunt aliquid superadditum essentiæ.

Re ipsa differunt.

Nulla substantia creata per se ipsam immediate operatur.

Tum verò quod potentia sic animæ adueniant, vt ab eare ipsa differant, ita suadetur. Nulla substantia potest esse immediatum suæ operationis principium. Igitur potentia, per quam anima operatur, non est ipsamet animæ substantia. Antecedens non modo asseritur ab Auerroe. 7. Metaphys. commento 31. sed videtur etiam ad mentem Aristotelis lib. de sensu capite secundo, vbi docet ignem, terram, cæteraque similiter non esse nata agere, nisi prout habent contrarietatem, id est, calorem, & frigus, ac alias qualitates, quarum interuentu operantur. Deinde probatur idem antecedens ex eo, quia vt substantia sine accidentibus non consistit, ita nec sine illis agit. Item quia frustra natura tantam accidentium varietatem, & apparatus substantijs dedisset, si substantia per se actiones suas proximè obire possent.

De hac re in Physicis lib. 2 cap. 7. q. 14.

Gravitas & leuitas à forma substantiâli disident realiter.

D. Dionys.

Item, Elementa, quæ maximè actiua sunt, habent ad operandum virtutes re ipsa à suis formis substantialibus diuersas, videlicet primarias qualitates, vt ignis calorem, & siccitatem, aqua frigiditatem, & humorem; ergo pari ratione inerunt animæ vires ad agendum ab ea distinctæ. Idem etiam ostendi potest ex facultatibus motiuis, gravitate, inquam, & leuitate. Nam quòd hæ à corporibus quibus conueniunt, re dissideant ea ratio ostendit, quia possunt diuina virtute seorsim existere sine forma substantiali, vtpatet in sacramento Eucharistiæ, vbi postquam substantia panis desijt esse, remanet nihilominus eius gravitas vna cum quantitate extra subiectum. At gravitas & leuitas potentia quædam sunt naturales ab elementorum formis primò oriundæ, indeque mixtis corporibus communicatæ. Quòd si hæ à suis formis re ipsa differunt, cur non idem de cæteris facultatibus actiuis asserendum erit. Accedit testimonium D. Dionysij. cap. 11. de diuinis nominibus, vbi ait cœlestes spiritus diuidi in essentiam, virtutem, & operationem, quæ verba indicant tria hæc esse res distinctas. Quare multo magis in anima aliud erit essentia, aliud virtus.

AR.

ARTICVLVS. III.

SOLVTIO ARGVMENTORVM

Primi articuli.

Diluamus igitur eorum argumenta, qui potentias ab anima re ipsa non distinguunt. Ad primum concedenda est propositio, neganda assumptio, & ad eius probationem dicendum, licet materia sit sua potentia passiva; & operatiue qualitates sint sua vis actiua, non proinde sequi animam posse esse suam potentiam actiuam; quia esse potentiam passiuam non designat perfectionem, sed imperfectionem potius, sicuti & pati. Item, esse potentiam actiuam instrumentariam denotat perfectionem imperfectioni admixtam, quam non est absurdum accidentarijs formis non distingui. At esse suam potentiam actiuam tanquam agens principale arguit maiorem dignitatem, quam rebus creatis conveniat. Quo fit vt anima nequeat esse sua potentia actiua cum ipsa sit principale agens formale respectu suarum functionum. Ad alteram verò confirmationem eiusdem minoris respondendum est, potentias oriri ab anima per emanationem, ita tamen vt anima respectu illarum non sit principale agens, sed quasi instrumentum præcipui agentis, idest, generantis, siue efficientis, vt superius cõmonuimus.

Ad secundum. Rationale, & sensibile prout essentialia differentia sunt, non sumi ab intellectu, & à sensu, sed esse gradus Metaphysicos, qui petuntur à forma, & à materia, è quibus compositum coalescit. Ad tertium. Animam esse principium operandi principale, & esse id, quo præcipue, & tanquam à radice viuimus: tale verò principium non esse potentiam, quia potentia, si sit vitalis, de qua in argumento agitur, est id, à quo proximè, & vt à minus principe causa vitalis operatio oritur. Neque D. Augustinus loco citato contrariam opinionem asseruit, sed duntaxat in sensu causam designante, quem causalem vocat, dixit animam esse intellectum, id est, intellectum profluere ab anima, & tres animæ potentias non esse tres vitas, id est, non fundari, seu consistere in triplici anima, sed in vna tantum anima humana. Ad id verò, quod ex lib. de spiritu, & anima citatur, dicendum id opus falsò tribui Augustino, vt doctores Louanienses palàm cõuincunt. Deinde occurrendum citatis verbis ostendi magis identitatem omnium graduum essentialium animæ in vnam essentiam, quam potentiarum ipsius aut inter se, aut cum eadem anima.

Ad 4. respon
det Capreol.
in 1. d. 3. q. 1.
art. vlt.

Ad quartum negandum vllam esse repugnantiam si anima eiusque potentia seiuuim existant diuinitus. Ad primam verò impugnationem dicito multa inueniri in definiendo minimè separabilia, quæ tamen in existendo separari valent, vt patet in rebus veluti patre ac filio, quæ naturaliter separatim dantur, & in accidentibus sacra Eucharistia, quorum naturale subiectum seorsim quoque potuit à Deo cõseruari, si id

Solut. 1. arg.

Qualitates
actiue sunt
ipsa actiua po
tentia instru
mentaria.

Agens princi
pale esse suã
vim actiuam,
perfectione
creatam exce
dit.

Solut. 2.
Differentia
essentialis nõ
sumuntur a
potentijs.
Solutio. 3.

D. Aug. ani
mam & potẽ
tias idem esse
non credit

Solutio. 4.

instituti mysterij ratio postulare, vt Theologi vnanimi consensu fatētur. Ad secundam impugnationem respondendum actiones vitales sicuti neque à Deo solo vitaliter elici valent, vt plerique huius ætatis Philosophi approbant, ita neq; posse elici à potentia, nisi cum hæc ipsi animæ inhæserit, eique intimè coniuncta fuerit, cuius rei ratio copiosior alibi tradenda erit. Ad vltimum negandum est antecedens, & ad eius probationem dicendum substantiam non gigni tanquam à causa principali, nisi à substantia: posse tamen accidentia vltra suam speciem agere, & attingere formarum substantialium productionem, non vi sua, sed quatenus sunt instrumentum substantiæ generantis, vt 2° Physicę auscultationis libro copiosè disseruimus.

Cap. 7. q. 18.

Solutio vlt.

Q V Æ S T I O. V.

DISTINGVANTVR NE POTEN-
tiæ per actus, & obiecta, an non?

A R T I C V L V S I.

V I D E R I N O N

Distingui.

NON quærimus vtrum potentia distingvantur per actus, & obiecta tanquam per essentielles differentias; id enim planum est non ita se habere, cum actus, & obiecta sint extrinseca potētis. Solum ergo in controversiam vocamus, num potentia activæ suam distinctionem capiant in ordine ad actus, quos edunt, & ad obiecta, in quæ tendunt, ita vt quanta in ijs est distinctio, tanta in potentijs reperiatur. Occurrunt verò in partem negativam hæc potissimùm argumenta. Primùm, Vna, eadēque potentia specie exercet actus diuersarum specierum: Igitur potentia non sumunt distinctionem specificam ex actibus. Probatur antecedens, quia vnus idemque intellectus elicit actum scientiæ, & opinionis, qui haud dubiè inter se specie distinguuntur. Quod si quis dicat hosce actus differre specie, non prout eliciuntur à potentia intellectuicæ secundum se, ac nudè sumpta, sed vt informata habitibus diuersæ speciei, nempe scientiæ, & opinione. Contra: Ab vna, eademque imagine intelligibili elici possunt actus distincti specie, vt ab imagine hominis conceptus hominis, & conceptus animalis (esto hic non adæquet speciem, quæ hominem

nem

Pro parte negativa.

Argum. 1.

nem repræsentat) atqui in huiusmodi actibus non licet recurrere ad habitus distinctos specie, quibus intellectus informetur. Simpliciter ergo à potentia eiusdem speciei egrediuntur actus specie diuersi. Quod etiam apertè liquet in voluntate: à qua omni habitu carente edi poterit actus iustitiæ, & iniustitiæ, amoris, & odij, qui specie inter se differunt.

Secundò, Idem specie obiectum pertinet ad potentias specie diuersas; & obiecta specie distincta pertinent ad potentiam eiusdem speciei: ergo potentia non distinguuntur per habitudinem ad obiectum. Probatur assumptum quoad priorè partem, quia idem color & intelligitur intellectu, & cernitur visu. Quoad posteriorem; quia candor, & nigredo differunt specie; & tamen ambo sub eandem specie potentiam cadunt; nimirum sub aspectum.

Tertiò, Intellectio habet pro termino verbum per eam expressum, & rem, quam intelligimus, vel igitur intellectio capit speciem à verbo tantum, vel à re intellecta tantum, vel ab utroque. Non à verbo, vel à re intellecta tantum, cum ad utrumque terminetur; non ab utroque, cum verbum, & res cognita differant specie, & vnus specie actus non possit ferri in duos specie terminos, Nullo igitur pacto intellectio distinguitur specie per terminum; quod similiter de cæteris actibus intellectus dicendum erit. Ex quo sequitur nec potentias distingui per actus; cum eadem sit ratio actuum ad terminos, quæ potentiarum ad actus.

ARTICVLVS II.

POTENTIAS DISTINGVI

per actus, & obiecta, neque argumenta
in aduersum adducta vim habere.

HÆC tamen argumenta nihil obstant, quominus cum cõmuni philosophantium schola tueamur potentias distingui per actus, & obiecta. Cuius assertionis ea potissimum ratio est, vt explicat D. Thomas 1. part. quæst. 77. artic. 3. quia cum vnaquæque potentia actiua suapte natura referatur ad actum, & obiectum; necesse est vt in ordine ad illa rationem suam, & essentiam habeat, proindeque vt ab ijs distinctionem sortiatur. Atque hinc est quod potentia non nisi per actus, & obiecta, ritè definiuntur. Quod significauit Aristoteles hoc in libro cap. 4. text. 33. cum docuit actus, & obiecta esse ratione, seu definitione priora potentijs.

Cæterum difficultas non parua est quo pacto hæc distinctio sumenda sit, quam difficultatem duobus primis superioris articuli argumentis explicuimus. Aduertendum igitur est obiectum cuiusque potentie dupliciter spectari posse. Videlicet materialiter, seu vt res quædam est,

Per actus & obiecta potentie distinguuntur.

Obiectum cuiuslibet potentie, vel materiam aliter, vel formaliter considerari potest.

Legentiã D.
Th. 1. d. 17.
q. 1. a. 4. & 10.
2. d. 44. q. 2. a.
1. Cate. 1. p. q.
77. a. 3. Ferr.
lib. 4. contra
gent. c. 24.

Actus vnus
potentiæ speci-
diuersi vnice
rationi formali
specificæ subordi-
nantur.

Quomodo
actus eiusdem
potentiæ speci-
cie differen-
tes, vnus ra-
tionis esse cō-
seantur.

Ex modo
quo obiectū
potentiā im-
mutat depre-
hēditur eius
rationē formalem esse
vnam.

est, verbi gratia, candidum, qua candidum, secundum suam naturā: vel formaliter, id est, secundum eam rationem, qua cadit sub potentiam, & ad ipsum potentia refertur, quæ ratio dicitur visibilitas. Quod pari ratione de cæteris obiectis comparatione suarum potentiarum existimandum est. Deinde haud ignorabis actus, qui ab aliqua potentia vna secundum speciem, egrediuntur, esto alioqui inter se specie distinguantur, vt visio albi, & visio nigri; omnes tamen subordinari vni rationi formali specificæ obiecti adæquati totius potentiæ sub qua in obiectum tendunt, quæ ratio in obiecto visus, est visibile, in obiecto intellectus, intelligibile; similiterque in cæteris. At enim hæc ratio formalis non vnit prædictos actus in vnam differentiam specificam essentialem; id enim haud quaquam fieri potest; alioqui deciderent à propria natura, vel differrent, & nõ differrent inter se specie, quæ est aperta repugnātia; sed dicuntur ij actus eiusmodi rationi formali specificæ subordinari, quatenus sub ea in obiectum feruntur. Atque hinc est quòd visio albi, & visio nigri secundum se spectatæ, & prout tendunt in sua peculiaria obiecta in se sumpta differunt specie, prout verò feruntur in eadem, vt stant sub ratione specifica obiecti adæquati visus, quæ dicitur visibilitas, censentur vnus speciei, nõ quidem in se, nec enim possunt in vnā speciem infimam contrahi, vt diximus, sed eo pacto, quo homo, & nix, quatenus affecta candore, conueniunt in vnam speciem infimam, feruatatis interim intrinsecis naturarum suarum differentijs.

His ita cōstitutis, cum dicimus potentias distingui per actus, & obiecta, sumenda sunt obiecta formaliter; & actus prout tendunt in obiectum secundum prædictam formalem rationem: quæ ratio semper est vna secundum speciem, vbi potentia vnus speciei est. Quanquam hoc interest, quòd potentia intelligendi in homine, verbi gratia, est vnus speciei logicè, atque intrinsecè: eius verò actus spectati secundum eam considerationem quam diximus, sunt omnes vnus speciei Physicæ tantum, ac secundum extrinsecam denominationē à ratione illa formali, quam in obiecto reperiunt. Qui tamen alioqui secundum suas peculiare differentias, quibus intrinsecè constituuntur, possunt ad diuersas species Logicas pertinere, vt intellectio lapidis, & intellectio leonis. Petes tamen quo pacto deprehendi possit rationem formalem obiecti esse vnam specie, ex qua debeat colligi potentiam esse specie vnam. Respondemus id deprehendi ex modo, quo obiectum potentiam immutat. Ab eo enim sumitur vnitas prædictæ rationis formalis. Itaque si is specie vnus sit, tam ratio formalis obiecti, quam potentia erit vna secundum speciem. Vnde quia, exempli gratia, omne visibile habet eundem modum immutandi aspectum, visibile secundum rationem formalem est vnum specie, & facultas videndi in omnibus animantibus est vnus speciei, diuersa tamen à facultate audiendi: quia aliter hæc ab audibili, aliter illa à visibili immutatur. Quod in progressu cum de sensuum distinctione differemus, planum fiet. Similiter intellectus humanus est vnus specie, quia vnus tantum modus inuenitur, quo is ab obiecto immutatur, nimirum per phantasmata, quorum ope, & ministerio intelligibiles

ligibiles rerum imagines in eo imprimuntur. Ex quo iam facile perspicies, cur potentia a prædicta ratione formali intrinsecè, ac Logicè speciem capiat: & tamen actiones eiusdem potentia non nisi physicè, & extrinsecè convenientiam in vna quasi specie ab ea mutentur. Nimirum quia ratio illa immutandi per se primò, ac directò pertinet ad potentiam quæ immutatur, non ita verò ad actiones potentia.

Existit tamen adhuc circa hæc dubium minimè dissimulandum, videlicet qui fieri possit, vt v. g. intelligibilitas sit ratio vna secundum speciem. cum prædicetur in quid de multis intelligibilitatibus specie distinctis, videlicet de ea, quæ conuenit lapidi, & ea, quæ competit leoni, quæ non possunt non specie differre, sicuti & actiones intelligendi, quibus, attinguntur. Sed occurrendum intelligibilitatem (quod de cæteris eiusmodi rationibus formalibus asserendum erit) bifariam accipi: nimirum vel absolutè, vel vt concernit modum immutandi potentiam. Si iuxta priorem considerationem spectetur, dici de multis specie differentibus, nec ita tribuere vnitatem specificam nostro intellectui: si iuxta posteriorem, esse speciem infimam, eoque pacto talem vnitatem conferre potentia. Hunc in modum videtur nobis intelligendum philosophicum effatum de distinctione potentiarum per actus, & obiecta: alioqui passim inexplicabiles nodi in eo occurrunt, in quibus declarandis multi frustra laborant.

Ad 1. igitur eorū, quæ initio proposuimus reiecta quorundā solutione, quæ in eo afferebatur dicendū, licet intellectus actiones specie diuersas edat, similiterq; voluntas, omnes tamen actus intellectus quatenus tendunt in obiecta, vt stant sub ratione intelligibilis induere rationem vnus speciei, & omnes similiter actus voluntatis vt feruntur in obiecta, quatenus spectantur sub ratione volibilis, ac secundū istiusmodi considerationes, actus intellectus tribuere speciem intellectui, & actus voluntatis voluntati.

Ad secundū, Obiectum, quod materialiter sumptum est vnus speciei, sortiri posse diuersas rationes formales specie distinctas; nam color prout cernitur rationem vnā visibilis: prout intellectu percipitur, rationem vnā intelligibilis obtinet; similiter duo obiecta, quæ materialiter spectata specie differunt sub vnā rationem formalem venire possunt, vt candor, & nigredo sub visibilitatem.

Ad tertium, quosdam esse terminos, ad quos actus ordinantur, vt ædificatio ad domum, intellectio ad rem intellectam, alios, qui ordinantur ad actus ipsos, vt verbum mentis ad intellectionem: ideo enim verbum efformatur, vt per ipsum res intellectui repræsentetur. Dum igitur actus speciem a terminis accipere dicuntur, id de priori genere terminorum intelligi debet, ij enim sunt, ad quos per se actus respiciunt, & ad quos transcendentem habitudine referuntur.

Quo modo intelligibilitas sit specie vna.

Solut. 1.

2.

3.

Actiones nō distinguuntur per terminos internos qui ad ipsas ordinantur.

Capitis Quarti Explanatio.

Necessesse est. a) Enumeratis superiori capite anime potentijs, ad singularum explanationem accedit: ac primum quem doctrinae ordinem, ad exquisitam anime notitiam, sequi velit, proponit, atque declarandum esse quidnam sit quaeque potentia, & quae eam comitentur, id est, accidentia, organa, aliaque his similia. tum ad constituendam cuiusque potentiae definitionem disquirendum prius quoniam sit eius actus, & ante actum, quodnam sit obiectum, in quod tendit.

b) Quare de alimento

Acturus de anima vegetatrice, quae ceteris communior est, ut traditam a se methodum seruet, ait differendum sibi prius esse de alimento, quod est nutritionis obiectum, itemque de generatione, ceterisque aibus

altriciis animae. Esse vero animam vegetativam ceteris communior, ex eo suadet, quia vivere, quod omnibus viventibus commune est, ab illa primo tribuitur. Item quia pro

create sibi simile, quod viventibus non solum commune, etsi non omnibus, sed maxime est naturale, ab illa etiam proficiscitur. Ait autem hanc actionem

ijs dumtaxat viventibus competere, in quibus tres cernuntur conditiones. Prima est, ut iam ad perfectum statum pervenerint, id est, ut sint in aetate ad

generandum accommodata: unde est quod pueri non generant. Secunda, ut defecta, seu mutila non sint, alijsve causis, aut naturae vitijs impedita. Tertia, ne sint sponte genita, qualia sunt quae ex putrefactione oriuntur, ut vermes, & culices, haec enim plerumque non generant in quam sententiam lege quae scripsimus lib. 2. de caelo cap. 7. quest. 7. art. 2.

c) Id enim ipsum) Generandi actionem maxime naturalem esse probat ex fine. Nituntur enim animantes illius intervallum, quoad possunt, perpetuitatem obtinere; & emulari immortalitatem divinae naturae, ad quam ingenerata propensione aspirant.

d) Duplex autem) Obiter admoneo: cum finis sit duplex, finis cuius, seu quo, id est, ad quem directio pergitur; & finis cui, hoc est, cui res comparator, perpetuitatem esse finem quo viventium, id est, quem unumquodque vivens per generationem assequi contendit, ipsam autem vivens esse finem cui. Aduertit autem non omnia viventia ex aequo eternitatis participationem sortiri; sed alia magis, alia minus; licet omnia, quia numero non possunt, saltem secundum speciem se ipsa conservare nitantur. Lege quae in hanc sententiam luculenter differuit Boetius lib. 3. de consolatione philosophiae, prosa. II.

e) Est autem anima) Docet animam intriplici genere causam esse. Formalem, tum quia per eam viventia intrinsece habent suum esse substantiales; tum quia est actus primus corporis organici

C A P. III.

Necessesse a est autem eum, qui de bisce considerationem facturum est, quidnam sit unumquodque ipsorum accipere, denique quaerere praeserutarique de bisce, quae sequuntur, ac comitantur. Quod si dicere oporteat quid unumquodque ipsorum sit, ut quid sit intellectuum, vel sensitivum, vel nutritivum, antea dicendum est

quidnam sit intelligere, quid sentire. Nam operationes, actionesve, potentijs viribusque priores sunt ratione. Quod si ita sit, atque prius etiam obiecta, quam ista contemplari oporteat: Primum profecto de illis propter eandem causam, ut de alimento, de sensibili, de intelligibili determinare oportet.

b) Quare de alimento generationeve primo dicendum esse videtur. Nutritiva namque anima, & ceteris inest, & prima est, & maxime communis animae vis, & potentia, qua cuncta viventia vivunt. Cuius sunt operationes officiave generare, nutrimentoque vii, haec enim operatio maxime omnium operationum viventibus est naturalis, viventibus inquam bisce, quae sunt perfecta non membris capta, quaeque non sine semine oriuntur: unumquodque inquam aliud sibi simile procreare, animal quidem animal, planta, autem, plantam, ut sint semper hoc pacto, conditionemque subeant quoad possunt divina. c) Id enim ipsum appetunt univ

Ja

Ja

Ja

Ja

Ja

Text. 33.

Text. 34.

Vivere ab anima vegetativa primo est.

Quae conditiones ad generandum necessariae sunt.

Anima, formalis, finalis & efficiens causa est.

ganici. Finale, quia ut is, qui ratione, & arte operatur v.g. faber, materiam gratia artificialis formę appat: ita natura propter formam naturalem, quę in rebus viventibus est anima, materiam exornat, ac disponit: & eius gratia tanquam propter finem cui, tantam membrorum varietatem, & organorum distinctionem effingit. Id quod Aristoteles 1. de partibus anim. cap. 5. & lib. 4. de generat. animal. c. 1. & Galen. 1. de usu partium declarant. Efficientem denique, quia administrat actiones viventibus proprias, ut latione, qua ab se moventur, & si hæc facultas non omnibus insit; item sensationem, quę alteratio quędam impropria est, & accretionem, ceteraque id genus munia, quę rebus tantum animatis competunt.

f. Atque hac in parte) Ex dictis occasionem sumit coarguendi veteres Philosophos; atque

Empedocles in primis Empedoclem, qui causam accretionis plantarum elemēta terrā infra in radicibus, & elemēta supra in ramis: Ita ut radices à terra descēdente; rami ab igni superiorem locum capessente augeterent. In quo dupliciter errabat. Primum, quia superiore, & inferiore locum in plantis non recte assignabat. Deinde, quia viventium accretionem non in animam, sed in elementa, ut in causam effectricem perperam referebat.

Impugnatur

g. Non enim eadem sunt) Quod radices non sint inferiores, sed superiores plantarum partes ex eo ostendit, quia os, & radices sunt eadem organa; siquidem instrumenta dicuntur esse eadem, aut diuersa; quia sunt eiusdem, aut diuersę operationis principia: at os in animalibus, & radices in arboribus sunt principia eiusdę operationis: vniuersum enim alimentum capitur. Cum igitur os, & caput in animalibus ad superiorem partem spectet, etiam in arboribus ad eandem spe-

Radices in plantis superiores partes sunt.

Refelluntur Leucippus & Democritus qui causam nutritionis ignem nutitionis ignem dixere.

Q 2 Aristo

Text. 35.

sa, gratiaque ipsius omnia agunt quęcunque secundum naturam agunt. d. Duplex est autem id, causa cuius cetera fiunt, atque vnum est quo, alterum cui. Cum igitur semper esse, conditionemque diuinam subire continuatione nequeat animantia, quia fieri nequit, ut caducorum atque mortalium quicquam idem vnumque numero semper permaneat. ut vnumquodque potest, sic aternitatis conditionisque diuinę particeps est, aliud quidem magis, aliud autē minus, permanetque non ipsum, sed tale quale est ipsum, numero quidem non vnum, specie autem vnum.

Text. 36.

e. Est autem anima corporis causa, principiumque viventis. Atqui cum multifariam hæc dicantur, anima pari modo tribus determinatis modis causa est. Nam est ea causa, à qua profluunt motus; est etiam gratia cuius cetera fiunt: & insuper, ut forma corporum animatorum substantiavē. Atque causam ut substantiam animantium esse, non est obscurum. Causam namque cunctis ut sunt, formam ipsam, atque substantiam esse patet. At vivere viventium est esse, cuius sane causa est, ut constat, atque principium anima. Præterea actus eius, quod est potentia, ratio est eiusdem. At anima viventis est corporis actus. Patet etiam animam esse causam ut id gratia cuius cetera fiunt. Nam ut mens, sic & natura alicuius gratia facit, quod quidem ipsius est finis, atque tale est in ipsis viventibus anima, & secundum naturam. Vniuersa namque naturalia corpora tam animalium, quam etiam plantarum ipsius animę sunt instrumenta. Quo fit ut ipsa sine animę sine controuersia, gratia. Duplex est autē id uti diximus causa, cuius cetera fiunt, atque vnum est quo

Text. 27.

habunt. Ita verò non respondēt superiores partes omnium viventium superioribus partibus vniuersi: quia in mundo superior locus dicitur, quod tendant leuiter inferior, quod descendunt gratia: omnium autem viventium pars supera vergit ad terram, excepto homine, cuius positio siu vniuersi imitatur. tege quę de hac re scripsit Aristoteles 1. lib. de hist. anim. cap. 13. lib. 2. de celo. c. 2. lib. 4. de part. anim. cap. 10. & de iuuentute, & senectute cap. 1.

h. Deinde quid est) Ostendit causam incrementi non esse elementa: quia cum illa naturam propensionem ad propria loca habeant, vel aliquid ea continet, & coeret: vel nihil: si nihil, oporteret illa confestim dissipari. Si aliquid, id profectò erit principium accretionis, idque erit anima. Quare non est motus accretionis ab elementis, sed à forma ipsorum viventium.

i. Sunt autem quibus) Refellit sententiam Leucippi, & Democriti existimantium ignem nutritionis causam esse, quod inter omnia elementa maximè nutriri, & augetere videatur: id enim, quod maximè tale est, ceteris, ut talia sint, videtur causa esse. Fateatur ergo imprimis

Text. 35.

Text. 36.

Text. 37.

Aristoteles calorem nutritionis munus exequi; non tamen ut principem causam; sed ut instrumentariam, qua anima ad preparandum, & decoquendum alimentum vitur. Tum ita argumentatur: Si ignis nutritionis, & accretionis causa esset, cum ipse ex se nulla incrementi lege teneatur, sed semper crescat, dum ei subest quod comburat, sequeretur res natura constantes, hoc est, viuentes (sumit enim hinc naturam pro vita & anima, ut interdum assolent) in infinitum augeri posse; ita ut nullum etiam magnitudinis terminum vendicarent, quod falsum est, cum omnibus viuentibus certos limites natura præfixerit. Non igitur ignis nutritionis, & augmenti causa est sed potius anima, quæ re ad congruentem magnitudinem prouehit. Idem in hunc modum confirmat. Terminatio quantitatis rerum viuentium non ad materiam pertinet, quæ ex se est vaga, &

Non materia sed forma viuentia terminat.

quæ suo pro ingenio materiã limitat, ac terminat: atqui anima est forma, ignis vero, cæteraque elementa rationem materiæ in mixtis obtinent: ergo non elementa, sed anima ipsa nutritionis, & accretionis opifex est. De terminis rerum tam viuicium quam non viuicium differimus primo libro Physic.

k Cum autem) Postquã docuit motum accretionis, & generationem, ac nutritionem esse ab anima, incipit disputare de potentia vegetandi, ad quam pertinent nutritio, & generatio: adde, & augmentatio: quia verò hæc circa alimentum alio, & alio modo versantur, ut progressu patet, ac per ordinem ad illud distinguuntur, de eo sibi primum differendum esse inquit: quo autem modo intelligendum sit prædictam potentiam vnam esse progressu expendemus.

l Videtur itaque) Affirmat alimentum debere esse contrarium rei, quæ nutritur: siquidem mutari in eam debet, omnis

Quo pacto alimentum contrarium esse debet rei, quæ nutritur. Aliqui contendunt debere esse simile. Alij oportere esse contrarium.

autem mutatio est inter contraria aliquo modo. Quia verò contrariorum non eadem natura est, explicat quo pacto alimentum debet esse contrarium, nempe non ea ratione, qua sanum, & ægrium inter se contraria sunt, & vnum in alterum simpliciter mutatur; sed ea, qua vnum sic alteri est contrarium, ut cum in illud conuertitur, ipsum augeat, quomodo se habet aer ad ignem, & aqua ad aerem.

m Verum is locus.) Ad rem magis illustrandam vocat in disceptationem debet ne alimentum simile esse rei nutritæ, an contrarium, ut paulò ante docuit. Sunt qui putent debere esse simile, quia eisdem augemur, & nutrimur: dissimile vero & contrarium tantum abest, ut augeat, ut disperdat potius, cum semper vnum contrarium alteri perniciem intendat. Alij affirmant alimentum oportere dissimile, atque contrarium esse: quia nihil nisi a dissimili, & contrario patitur; constat autem alimentum pati à viuento, dum ab eo immutatur, & decoquitur

quo, alterum cui. At verò constat animã id etiam esse. Vnde primum motus ad locum accomodatus emergit. Verum hæc vis non vniuersis inest viuentibus. Fit etiam per animam, & alteratio, & accretio: sensus enim alteratio quædam esse videtur, sentit quæ nihil quod non habeat animam. Eadem est de accretione decremento vè, ratio. Nihil enim incrementa naturaliter decremento vè suscipit, quod non nutriatur, & nihil prorsus nutritur, quod non vitæ particeps sit. Et atque hæc in parte sententia Empedoclis est post habenda, qui quidem hoc non rectè dixit ac addidit, ideo incrementa plantas suscipere, tum in radicibus infra, tum in ramis etiam supra, quia terra deorsum suapte natura & ignis sursum idētidem pergit. Primum nanque non rectè accipit in plantis differentias dictas, infra inquam ac supra. g Non enim eadem sunt omnium rerum, & vniuersi, supra & infra. Sed quam habet rationem in animalibus caput, eam subeunt in plantis radices, si instrumenta diuersa vel eadē operationibus officijs vè dicere asserere que oportet. h Deinde quid est, quod continet terram ignem vè, quæ quidem in contraria loca feruntur? distrabētur enim profectò nisi aliquid sit, quod ipsa prohibeat atque detineat. Quod si sit aliquid: id est profectò anima ipsa: quo sit, ut ipsa sit augendi causa, nutriendi vè, non elementa quemadmodum ille putabat. i Sunt autem quibus ipsius ignis natura, causa simpliciter nutritionis & accretionis esse videtur. Ipse nanque solus omnium corporum aut elementorum nutriti ac augeri videtur. Quapropter & in plantis & in animalibus putabit quispiam ignem id ipsum esse quod operatur, verum non ita est. Sed cū comitetur causam, est ob id ipsum quodammodo, non simpliciter causa, sed talis est potius anima. Nam

Text. 38.

Text. 39.

Text. 40.

Text. 41.

ignis

cti

et si vivens ab alimento non patitur: quemadmodum materia arti subiecta variè mutatur, & patitur ab artifice; ipse verò artifex à materia non patitur; nisi quis passionem vocet mutationem à quiete, & otio ad operationem & actum. Hic advertit cum Aristoteles ait alimentum pati a vivente, non contra, haudquaquam repugnare sibi in 1. de generat. cap. 7. text. 33. ubi ait inter alimentum, & rem viventem dari reciprocam actionem, & passionem. Hic enim, ut annotavit Averroes com. 43. non absolute negat alimentum agere in ipsum vivens, sed agere per actionem, qua ipsum in se convertat: illic verò de actione in commune agebat.

n At enim interest? Composita excitata controuersiam aens vtriusque partis assertores partim pro veritate stare, partim non. Nam alimentum simile esse debet, & dissimile, contra-

Deciditur cō-
trouersia de
alimenti simi-
litudine, cō-
trarietate vè
cum vivente.

ignis quidem accretio in infinitum progreditur, & eo vsq; fit, quousque sit combustibile. at eorum omnium que natura constant est finis tam magnitudinis, quam accretionis, & hæc animæ sunt, non ignis, & rationis potius, quam materie. R Cum autem eadem vis animæ sit & nutriendi & generandi, primum de alimento determinare necesse est.

Text. 42.

Hæc enim à cæteris potentijs hoc opere atque munere se-
iungitur. Videtur itaq; contrarium esse contrarium nutri-

Text. 43.

mentum, at non cuiuslibet quoduis, sed id ei, quorum alterum ex altero non solum mutuo generatur, sed incrementa etiã suscipit. Complura namque contrariorum fiunt quidem ex se se mutuo: sed non à suis omnia contrarijs incrementa suscipiunt, vt ex egrotante fit sanum. At verò nec illa modo eodem sibi mutuo nutrimentum esse videntur, sed aqua quidem alimentum est igni, ignis autem non nutrit aquam. Etenim in simplicibus corporibus horum alterum alimenti, alterum eius quod nutritur maximè subire rationem videtur.

Text. 44.

Verum enim is locus, dubitationem habere videtur. Sunt enim qui dicunt, simile simili nutrir, quemadmodum & accrescere. Quibusdam autem (vti diximus) nō hæc sententia, sed contraria placet, censentq; non simile simili, sed cōtrario cōtrariū, aliter etenim fieri nequit, vt inquit vt à simili simile patitur. Alimentum autem mutatur, atq; digeritur, mutationemq; rerum omnium, in oppositū, vel in medium esse constat. Præterea nutrimentum quidem, aliquid patitur ab eo quod alitur. Hoc autē ab alimēto nō patitur quicquam quemadmodum nec à materia faber, sed materies, vt patet, à fabro, qui quidem ex otio mutatur tantum ad operandum. n At enim interest plane si nutrimentum sit id, quod vltimo tandem adiungitur, atq; additur, an non hoc, sed id, quod primū ingreditur. Quod si vtrūq; quidem est alimentum, alterum tamen est digestum, alterum indigestum, vtroque profecto modo, & contrario

Text. 45.

actione, quæ in quadam parte corporis ad id destinata, seminariam, ac generatiuam vim accipit.

o Cum autem nihil? Quale alimentum sit, docet aens alimentum habere ordinem per se ad animatum: quandoquidem nihil potest ali, quod animæ, & vitæ expers sit. Monet subinde alimentum trifariam spectari posse. Vno modo quoad substantiam sic que est obiectum nutritionis. Oportet enim substantiæ beneficio partes substantiales viventis, quæ actione caloris naturalis perpetuò dilabuntur, refat

Alimentum secundum substantiam obiectum est nutritionis, ac accretionis, secundam quantum titatem. Quatenus est superfluum ad generationem pertinet.

p Quare tale quidem? Tradit potentie nutritiue definitionem, quam dicit sumendam esse à præstantissimo fine, qui est generatio. Ita verò se habet definitio. Potentia nutritiua est, qua vivens, in quantum vivens, se conseruat. Et quia dixerat alimentum ad nutritionem preparari, atque adeò nutritionis principium esse; explicat qua ratione vegetatrix anima, ipsumque alimentum diuersam principij rationem sortiantur. Etenim anima est princeps causa efficiens nutritionis; alimentum verò est id, quo tamquam materia, & instrumento quodam fit nutritio; id verò, quod nutritur, est corpus animatum.

Potentia nutritiua est qua vivens, in quantum vivens, se conseruat.